

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՍԻՄՈՆ ԳՍԲԱՄԱՃԵԱՆ

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

ԸՆՏԻՐ ԳՐՈՒԱԾՈՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԱԻ

ԱՐԶԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱԻՐ

ԲԱՐԵԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՅԵՐՄԱՐՑՈՒԱԾ

Ա. Ընտանիք
Բ. Գրքոց
Գ. Եկեղեցի

Դ. Անհատ պարտաւորութիւնք
Ե. Ընկերական
Զ. Բնութիւն

Ա.ռ.աժ.ք. — Նարսիսութիւնք

Մասն Ա. — Դ. Տարագրութիւն

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈՒԹԻԱԾ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՅՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. ՄԱՏԹԵՆՍԻԱՆ

1900

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ

ԸՆՏԻՐ ԳՐՈՒԱԾՈՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԱԻ
ԱՐՁԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱԻՈՐ

ԲԱՐԵԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՅԱՐՄԱՐՑՈՒԱԾ

Ա. Ընտանիք
Բ. Դպրոց
Գ. Եկեղեցի

Դ. Անհատ. պարտաւորութիւնք
Ե. Ընկերական
Զ. Բնութիւն

Առածք. — Շարադրութիւնք:

— Մասն Ա. — Դ. Տպագրութիւն —

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒԱԾ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԳՐԱՑՈՒՆ Պ. ՊԱՂԵՆՑ

1900

ՀԳՈՒՐԱՆ, ՎԻՄԱԿՐՈՏՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ԵՒ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Ե. ՄԱՏԹԻՈՍԵԱՆ

27, Ֆինանսերիւր Եօզաւու, Կ. Պոլիս

ՄԻ

1-566ահ

Մարտի Եմույի Նշարտ յիլիսնկ 21 Րիսի աոլո 317 օ 17 ղմոզ
310 Տարիչլի օ 292 Նոսրոլի Րիստնամիսիլի Տիլի աոլիսիս

Փափաքը՝ զոր այնքան ջերմապես կը սածեի ՀԱՒԱ-
ՔԱԾՈՅՆ լաւագոյն ձեւի մը վերածելու համար, որով
միեւնոյն ասեմ իր գսած ֆաջալերութեան լաւ պիտի հա-
մեմասեր, ահա կը պսակուի այս նոր սպագրութեան
առթիւ : Ամբողջ հասուածները բարեկրթութեան ծրա-
գրի համեմատ դասաւորել՝ ինձ աւելի նպասակայարմար
թուեցաւ եւ այս մասին առաջնորդ ունեցայ Julien Boi-
tel անուն հեղինակին La Récitation գործը՝ որ լաւա-
գոյններուն մեջ առաջիններէն է, եւ անոր համեմատ
դասակարգեցի նախորդ սպագրութեան հասուածներէն
մաս մը, անոր միացնելով ուրիշ աւելի բարձր հասուած-
ներ, նշանաւոր հեղինակներու առածներ, եւ ընտրանով
ցոյց տալով շարադրութեանց նիւթեր :

Փափաքեցայ նոյնպէս ներմուծել այս հասորիս մեջ
լեզուի միութիւնն . ջանացի լեզուի միօրինակութեան
վերածել գրուածները, գրչի թեթեւ հպումներով փո-
փոխութիւններ ընելով անոնց մեջ, բացի մի ֆանիներէ,
որոնց մասին բառերու կարգին մեջ ծանօթագրութեամբ
պարզել բաւական համարեցայ :

Քաղցր է ինձ հաւատալ թէ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅՆ իր այս
բարեփոխումներով պիտի կրնայ արժանանալ նորանոր
համակրանաց եւ աւելի ջերմ ընդունելութեան եւ այ-
սուհե՛տեւ աւելի իրաւամբ պիտի նկատուի անհրաժեշտ
պէ՛տ մը մեր ամեն դպրոցներուն համար :

Հիշատակաց Արշակունի
Երկրագործական Կոմիտեի
ՀԱՌԱՔԱԾՈՑ Գրքերի Քառասունհինգերորդակ
1902

ԸՆՏԻՐ ԳՐՈՒԱԾՈՑ 19

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՑ

ԸՆՏԱՆԻՔ. — Ի՞նչ քաղցր է երեկոյին վերադառնալ հայրենի տունը՝ իւրաքանչիւր
ոք իր օրական աշխատութիւնները կատարելէն ետք:

Ա. ԸՆՏԱՆԻՔ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՔԱՂՑՐՈՒԹԻՒՒՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՅԱՐԿ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ յարկն օրեւիցան մըն է նուիրական՝ որ
իր մէջ կ'ամփոփէ ինչ որ սիրելագոյն է մարդկա-
յին սրտին : Ի՞նչ բան աւելի սիրելի քան հայր , մայր ,

եղբայր , քոյր , ամուսին , զաւակ , աւելի հեշտալի քան
ասոնց սիրոյն փոխադարձ վայելումն , եւ աւելի սրբա-
զան քան այն յիշատակներ՝ որոնք ասոնցմէ կուգան :
Ընտանեկան յարկն կը բովանդակէ եւ կը բացատրէ այդ
ամէն անոյշ բաներն : Բոյն մըն է այն սիրաջերմ մարդ-
կային էակին համար իր ամէն հասակներուն մէջ . անոր
մէջ կը վայելէ խնամք՝ զոր ոչ մէկը դուրսը կարող է
տալ անոր , սէր անսահման՝ որուն հետ չէ կարող բաղ-
դատուիլ այդ յարկին օտար էակի մը յաճախ կեղծու-
պատիր բարեկամութիւնը :

Հո՛ն կը հանգչի մարդ , հո՛ն կ'սփոփուի : Հաճոյք-
ներն՝ զորս կը վայելէ մարդ անոր մէջ՝ անհամեմատ
քաղցրութիւն մը ունին , եւ անբիծ անարատ են , մինչ-
դեռ արտաքին զուարճութիւններ յաճախ պղտոր են եւ
կը ձգեն իրենց ետեւ տխուր յիշատակներ :

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Օրէնք , բնակարան . — Սեր-Չեր՛, սի-
րով սափցած :

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Բարեկարգ տուն մը . — Հարուստ
չեն Արեւեանք . բայց Արեւեանց մայրն ամենէն հոգածու կինն է : Երեք
բան առատօրէն կը վատնէ (օդ , ջուր , աշխատութիւն) : Օգոյ փոփոխում .
— Մաքրութիւն խոհանոցի . — Դարանք շփուած , փայլուն ապակիք . —
Արեւուն լոյսը կը թափանցէ այն փայլուն առարկայից վրայ . — Աղքա-
տիկ է տունդ , հայր Արեւեան . բայց ամէն մարդ գոհ է հոն ապրելուն :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐ

Ը Ն Տ Ա Ն Ի Ք

Մինչ գարուն է, բնութիւն շրքեղ,
Լըսե՞ս թռչնոյն գըւարթ գեղգեղ.
Հաստատած է իր նոր բունիկ,
Իրեններուն սիրուն տընիկ :

Մինչ կը հսկէ մայրիկն ըզգոյշ,
Իր ձագուկներ ճճուեն ֆնֆռշ.
Մօր թելի տակ յետոյ ննջեն՝
Որոնք թռչիլ դեռ սորված չեն :

Դիտէ թռչուն աչքով անբարթ
Իր ձագուկներն այն անհանդարտ .
Սրտիկն հանգիստ չունի երբեք,
Այլ հռչակ ննջէ մայրն անձկաբեկ :

Տեսէ՛ք, հանգչի, պատկե՛ր չըքնաղ,
Բայց յուզուած է իր քունն, աւա՛ղ,
Խոկայ քընոյն մէջ յաւիտեան
Իրեններուն երանութեան :

Աւտուն երբ մայրն կը թողու բոյն
Աշխատելու ինքն օրն ի բուն .
Անոնք ամէն երգեր երգեն
Երբ բաժնըւին այն մօր գրկէն :

Մանկի՛կ, դուն եւս ունիս մի բոյն՝
Ուր վայելես երանութիւն .
Հոն կը ննջես իբրեւ հրեշտակ
Քու մայրիկիդ թելերուն տակ :

ԵՊ ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ԳԵՂԷՂ, ԵՐԳ. — ՔՆԻՆՆ, փափուկ, — ԱՆԻՐԻ, առանց զոցելու (աչիր). — ՀՆՆՆ, վերջապէս. — ԽԻՆՆ, մտածել.

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Թռչնոց բոյնը. — Չար եւ անգուժ տղայ մը բոլոր ցանկերուն մէջ բոյներ կը փնտռէր եւ կը սպաննէր խեղճ ձագուկները:

Կիրակի օր մը, փոխանակ եկեղեցի երթալու, անտառ գնաց իր անգուժ սովորութիւններուն անձնատուր ըլլալու: Եւ ահա տեսաւ շատ բարձր կաղնիի մը զագածը Թռչնոց մեծ բոյն մը. իսկոյն ծառին վրայ սողոսկեցաւ, բոյնին հասաւ,

պզտիկներէն մէկը յափշտակեց եւ զայն գետին նետեց: Միւսներն ալ պիտի բռնէր, երբ յանկարծ հայրն ու մայրը՝ որ մեծ գիշակեր Թռչուններ էին՝ անոր վրայ յարձակեցան եւ կտուցի հարուածներով անոր աչքերը փորեցին: Ոչ միայն կոյր եղաւ, այլ նոյն իսկ Թշուառացաւ իր կեանքին բոլոր մնացած ժամանակը: Իր ծնողքին մահէն վերջը՝ տեսնուեցաւ որ ստիպուած է մուրալ ցպրելու համար, վասնզի քիչեր անոր վրայ կարեկցութիւն ունեցան:

Հ Օ Ր Տ Ո Ւ Ն Ը

(ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՈՅ ՄԸ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ)

Ա. Ո՛րչափ ընդարձակ է աշխարհս. գիւղեր, քաղաքներ, լեռներ ու դաշտեր բազմամարդ են բնակիչներով, բայց ինձ համար միմիայն այն տեղն՝ ուր օտար չըլլամ, իմ հօրս տունն է:

Բ. Սիրելի է ինձ զամենքը ուրախ տեսնել իմ շուրջս. իցի՛ւ փոքր տղայք, գեղեցիկ եւ կայտառ, իրենց ծնողաց խնդութիւնն ըլլան, երիտասարդներ աւոտնց նեցուկը, ծերունիներ խնդալից գգուեն իրենց բա-

զուկներու մէջ իրենց թոռներակներն եւ բնութիւնն ամե-
նուն ժպտի . սակայն ինձ համար միմիայն այն տեղն՝
ուր ուրախ կարենամ ըլլալ, միշտ հօրս տունն է :

Գ. Տե՛ս սա ծիծառները, որոց բոյնը մեր տան-
եաց ֆիւին անկիւնն է . ի՛նչպէս խնդալից են, ամբողջ
ընտանիք մ'են անոնք . բարի հայրը կանուխ կ'երթայ
պարէն փնտուելու, մինչ մայրիկը կը խնամէ բոյնին մէջ
իր սիրուն ձագերը . ահա անոնցմէ մին, որուն թեւերն
արդէն զօրաւոր ըլլալու են, որովհետեւ կ'երթայ կը
թառի մօտաւոր ծառին մէկ ճիւղին վրայ ուր իր հասա-
կակից թռչնիկներ կը կանչեն զինքը գեղգեղանքով, հոն
վայրիկ մի կ'երգէ անոնց հետ, յետոյ իւրաքանչիւրը
կը վերադառնայ իր մօրը : Այն սիրուն էակներուն հա-
մար իրենց բոյնը իրենց տունն է :

Դ. Այո՛, մենք ալ այդ պզտիկ արարածներուն
պէս ենք, որովհետեւ, կ'ըսուի թէ, մենք ալ անոնց
պէս հիւր ենք աշխարհի վրայ : Ահա՛ մեր հայրը գնաց
իր աշխատութեան պարապելու մեզի համար . մինչդեռ
մեր մայրիկը առտնին հոգն ունի իրեն բաժին . նա կը
զբաղի օրն ի բուն պատրաստելու ինչ որ պէտք է իր
զաւակաց համար . նոյն միջոցին ես պիտի ընեմ, ինչ-
պէս կ'ընեն այն նորատի ծիծառներ, որոնք իրենց ըն-
կերներուն կ'երթան իբրեւ ժամադրեալ տեղ մը մօտաւոր
ճիւղին վրայ : Այո՛, ես ալ ունիմ գեղեցիկ ճիւղ մը,
ուր սիրելի է ինձ յաճախել . այդ՝ մեր դպրոցն է, ուր
ընկերներս հիմա իսկ ինձ կ'սպասեն : Աշխարհիս մէջ
այդ է միմիայն ընտանեկան յարկէն դուրս ապահով
տեղ իբրեւ իմ հօրս տունը :

Ե. Հոն կայ անձ մը պատկառելի իր հասակովը եւ
աւելի եւս իր իմաստութեամբը եւ առաքինութեամբը,
կին մը ամէնէն քողցրագոյնը ու ամէնէն համբերասարը

աշխարհի վրայ . ասոնք ծնողք են աշակերտներու եւ
 աշակերտներ իբրեւ անոնց զաւակներ , հոն կան ամէն
 տեսակ ուսուցիչներ , ո՛րչափ լաւ բաներ կը սորվին հոն ,
 մանաւանդ ամէն բանէ առաջ կը սովորին սիրել ամենա-
 բարին Աստուած , ծնողք եւ զավենքը իբրեւ եղբայր
 եւ քոյր : Ո՛հ , ո՛րչափ գոհ կ'ըլլան ուսանողներ , երբ
 իրենց պարտականութիւնը լաւ կատարեն . այն ատեն
 կ'ոսոսոսեն անոնք եւ կ'երգեն , եւ յետոյ երեկոյին լի
 ուրախութեամբ իբրեւ թռչնիկներ դէպ ի բոյն , իւրա-
 քանչիւրը կը դառնայ իր հօրը տունը :

Զ. Իցի՛ւ , երկնքի օրհնութիւնը տարածուի աշ-
 խարհիս վրայ իբրեւ ցօղ մարմանդին վրայ , իցի՛ւ հե-
 ռանան բոլոր ձախողակի եւ բօթաբեր ամպեր , որպէս զի
 առատ հունձքեր եւ կուրթեր իրար յաջորդեն եւ փոխա-
 րինեն մշակին աշխատութեանը , ինչպէս բարի եւ ջանա-
 սէր ուսանողներ իրենց ուսուցիչներու խնամոցը . իցի՛ւ
 այսպէս բարի տղաք կարենան ըստ կարգի նեցուկ ըլլալ
 իրենց բարի ծնողքին եւ մէն մի պատանեակ օգտակար
 ըլլալով իր նմաններուն՝ իր բարի վարմունքովը պատուէ
 իր հօրը տունը :

Յ. ՈՍԿԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Իցի՛ւ, երանի թէ. — Նեցուկ, օգնական.
 — Թիւ, քանեաց (սաչագ). — Հմբերարար, համբերող. — Ուրախեւ,
 ցատկուսել. — Մարմնիդ, հովասուն սեղուանի. — Բօթաբեր, գութաբեր.
 — Կուրթ, այգեկուրթ.

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Տարբեր կերպով շարադրեցէք
 վերի գրուածքը :

ՈՐԴԻԱԿԱՆ ՍԷՐ

ՆՈՒԷՐ ԵՐԱԽՏԱԳԷՏ ՍՐՏԻ

Մի՛ թողուք զիս , յուշե՛ր քաղցրիկ ,
Տարէ՛ք , տարէ՛ք մօտ որրանիս ,
Ուր խոնարհած կին գեղեցիկ
Սրտի մեղրով դիեցնէ զիս :

Մայրիկս է ան , հոգի՛ բարի ,
Էա՛կ վըսեմ՝ , քա՛ղցր արարած ,
Թէպէտ տըկար , բայց սիրտն արի .
Ժըպտի փոխէ արցունքս ու լաց :

Որրանիս քով իր երգն անուշ ,
Զըւարթ շեշտերն աղու ձայնին ,
Իր անձնըւէր խնամքներ քնքուշ ,
Զիս կը յուզեն բոլորովին :

Գորովանքի իր դերին մէջ
Հայրիկս միայն է իր ընկեր .
Նոյն սիրտն ունի , նոյն սէրն անշէջ .
Կաւ կ'ըմբռնէ ամէն պարտքեր :

Հուժկու ձեռքով , ո՛ հայր , դու միշտ
Բանաս աղօս աշխատութեան ,
Քուկիններուդ օրեր անվիշտ
Կ'ընծայես դու մինչ յաւիտեան :

Բի՛ւր օրհնութիւն , մաղթանք այնքան
Հոգւոյս խորէն կ'ուղղեմ՝ յաւէտ
Զեզ , ո՛վ ծնողք իմ սիրական ,
Մաղթեմ ձեզ կեանք երանաւէտ :

Փոխան խնամքին ձեր անձնուրաց
Ձեզ նըւիրեմ սէր տնասհման .
Թող ձեզ խնայէ բախտն իր հարուած ,
Քաղցրի՛կ ծընողք իմ աննըման :

ԲԱՅԱՏՐԵԱԻ ԲԱՌԵՐ. — Յ—ւ, յիւստակ. — Դէէյնէւ, կար սալ .
— Աւ—, Բաղցր :

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նամակ առ ծնողս. — Կաղանդի
օրը. — Բարեմաղթութիւնք նոր տարւոյ. — Յայտնեցէք ձեր սէրն եւ
երախտագիտութիւն. — Բարի վարուց եւ աշխատասիրութեան խոստում-
ներ ըրէք. — Վերջաբան :

Մ Ա Յ Ր Ա Կ Ա Ն Ս Է Ր

Մ Ա Յ Ր Ը

Մայրն է վիշտերու , դժբախտութեանց միակ ցա-
ւակիցը , հրճուանքներու , յաջողութեանց միակ խնդա-
կիցը , որ զմեզ կը սիրէ , առանց փոխարինութեան , որ
կուլայ եւ կը ժպտի մեզի հետ եւ կը զօհէ իր կեանքը
ամէն օր մեզի , գիտնալով որ մենք գէթ օր մը չպիտի
նուիրենք իրեն :

Ամէն մարդու համար կարելի է ըսել թէ գերագոյն
երջանկութիւնը սրտակից մը ունենալու մէջ կը կայա-
նայ , եւ ամէն անոնք որ կը գանգատին կեանքէն ու
անհամ կը գտնեն զայն , գտած չեն կեանքի մոգական
գաղտնիքը , ճշմարիտ մտերմութիւնը , զայն՝ որուն հետ
կարելի ըլլայ տանիլ բոլոր դժբաղդութիւնները անտըր-
տունջ եւ ճաշակել բարձրագոյն վայելքները :

Ի զո՛ւր մարդ կը փնտուէ այդ հազուագիւտ սիրտը
որ պատասխանէ իրենին . աւա՛ղ , ճերմակ կեռնեխն է ,

որ ամպերէն վար կ'իջնէ գիշերները , երբ կը քնանանք
 եւ առտուն կը թռչի երազներու հետ : Եւ մինչ մեր շուր-
 ջը մեր ներքին կեանքին մէջ , տերեւները կը թափին ,
 շողերը կը մարին , յոյսերը կը նուազին , հոն է մեր սրտին
 մօտիկ՝ մեր ճշմարիտ բարեկամը , պաշտելի իր աշերոյ-
 քին մէջ , իր անշէջ գորովանքովը յաւիտենապէս խան-
 դավառ՝ թեւերը բաց զմեզ սիրովելու համար , եւ իր
 անսպառ ներողութեամբը եւ գուրգուրանքովը ներշնչե-
 լու մեզի հաւատքը անմահ սէրերուն :

Մասիս

ԶԱՊԷԼ ՏՕՆԷԼԵԱՆ (Սիպիւ)

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ԿԵՆԷԷ, թուոյն մը (Գ-Ե-Բ-Գ-Գ). —
 ԱԼԷՆՅԷ, ծերութիւն :

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԱՅՐԸ

Երբ որդին մեռնի՝ հայրը կուլայ ծանրաքախիծ .
 այլ ժամանակը անոր այս ցաւը միւս ցաւերէն աւելի
 չյարգեր . բայց տարիներով ետքը նայէ՝ մօր սիրտը՝
 դեռ նոյն վէրքն արիւնահոս է : Արարչագործութեան
 մէջ այն սիրոյն նմանող բան մը չկայ . մէկ վայրկեանի
 մէջ կը ծնի սուրբ՝ անհուն՝ աննուաճ . այնչափ բուռն որ
 զայն չգիտցողը կը տանի նիւթական բնութենէն անդին ,
 որ ցաւն իրեն հեշտութիւն կ'երեւցնէ , զրկումը՝ վայելք ,
 եւ այս ոչ թէ դիպուածով անցողական իմն՝ այլ անդուշ
 անյեղչի . անոր համար ոչ նուազիլ կայ եւ ոչ աւելնալ ,
 վասնզի այսպիսի փոփոխութիւնք անկատարութեան նշան-
 ներ են : Եւայ զգաց իր Արեւի անշունչ մարմնոյն վրայ փա-
 րեղով՝ ինչ որ Հեկարէ տեսնելով իր Հեկտորին գետնաքարչ
 դիակը , եւ ինչ որ մինչեւ աշխարհի կատարածը պիտի
 զգայ վերջին մայրը : Արրահամու հաւատարմութիւնը

պանծացրնեշու համար՝ երէց մը կը պատմէր թէ երբ Աստուած իրմէ մինչեւ իսկ իր միամօր որդին խնդրեց՝ Սուրբ Նահապետը զայն չզլացաւ . «Ա՛հ, աղաղակեց ունկնդրաց մէջէն մայր մը, Աստուած այսպիսի զոհ մը չէր կրնար մօրմէ մը խնդրել» :

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ

Վիկտոր Հիւկօ այսպէս կը բացատրէ մայրական սիրոյ զգացումներն .

«Գիտէ՞ք, ի՞նչ է մայր մը ունենալն . գիտէ՞ք ի՞նչ է ըլլալն խեղճ փոքրիկ, տկար, մերկ, թշուառ, անօթի, աշխարհի վրայ մինակուկ եւ զգալ թէ ունիս քու քովն, քու վերեւն, քալող երբ դու կը քալես, կեցող երբ դու կը կենաս, ժպտող երբ դու կ'արտասուես . կին մը, ի՞նչ կ'ըսեմ, հրեշտակ մը, որ հոն է, որ քեզ կը նայի, որ քեզ խօսիլ կը սորվեցնէ, որ քեզ կարդալ կը սորվեցնէ, որ քեզ սիրել կը սորվեցնէ, որ քու մատներդ ձեռքին մէջ կը տաքցունէ, մարմինդ՝ ծունկերուն վրայ, հոգիդ՝ սրտին մէջ . որ իր կաթը կուտայ քեզի՝ երբ փոքր ես, իր հացը՝ երբ մեծ ես, իր կեանքը մի՛շտ, որուն դուն «մայրի՛կ» կ'ըսես եւ նա կ'ըսէ քեզ . «զաւակս», այնպէս քաղցր կերպով մը որ այս երկու բառերը զԱստուած կ'ուրախացնեն» :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ծ-ն-ը-թ-ի-ի-ձ, cuius srsմութեամբ. — Ա-յ-ը-ի-ն, անցնող . — Ա-ն-ը-լ, անդադար . — Ա-ն-ը-լ-լ-է, անփոփոխ . — Փ-ը-ի-լ, փաթթուիլ . — Պ-ն-ը-յ-ի-լ, փառաւորել :

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նամակ . — Մօր մը հիշանդու-թիւնը . — Իմացուցէք ձեր քրոջ՝ որ ամուսնացեալ է, թէ ձեր մայրը հի-ւանդ եղած է, այլ այժմ վտանգն անցուցած է . յայտնեցէք ձեր երկիւղն՝ զոր նախ ունեցար եւ ապա ձեր ուրախութիւնը, երբ բժիշկն յուսադրեց ձեզ . — Խնամքներ՝ զորս նուիրեցիք ձեր մօր . անմիջապէս չգրեցիք անոր վիճակը, որպէս զի ձեր քոյրը չխռովէք . — Խնդրեցէք ձեր քրոջմէն գալ :

Շարադրութիւնք պատկերաւ

ՔՈՒ ՄԱՅՐԴ

1. Նա զփեզ սեծցուց:

4. Աշխատէ անոր համար:

2. Զփեզ խնամեց:

5. Խնամէ զայն:

5. Աշխատեցաւ փեզ համար:

6. Մից պատուէ զանի:

1-566 աւ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՍՏԵՐ

ՖԼՈՐԱՆՍԻ ԱՌԻԻԾԸ

Մօտ Ֆլորանսի պարիսպներուն կուգային
 Ամէն տարի կատարել տօն գեղջկային .
 Հոն դիմէին գարնան դարձը ողջունել՝
 Խուսք խուսք եղած մօտ դաշտերու գեղջուկներ
 Ո՛հ , ի՛նչ սոսկում , յանկարծ ահեղ մռնչիւն
 Անտառակին խորէն հանէ մեծ հնչիւն :
 Հոն կ'երեւի առիւծն , հուր է հայեցուած .
 Փախչին ամենքն , մայր մը շփոթ եւ յուզուած
 Տանի որդին , ո՛վ Տէր , այն բռն անուշիկ
 Կ'իյնայ գրկէն եւ կը պոռայ հէք մայրիկ :
 Որդին գեշ գեշ պատուող ժանեաց մէջ ահա
 Մայրն ոգեսպառ , տըժգոյն դիտէ եւ դողայ .
 Աչքն ուշադիր , բազկատարած , անվրդով ,
 Նա վերստին կ'առնու խկոյն իր կորով :
 Սարսափն ընկճէր զինք բայց իրեն տայ նոր կեանք .
 Ա՛հ , ի՛նչ վըսեմ ցընորք , սիրոյ ի՛նչ պատրանք :
 Ծունըր դըրած գոչէ . տո՛ւր տուր իմ որդեակ :
 Անոր ձայնէն յուզուի առիւծն այն վայրագ :
 Անոր նայի , կենայ , նայի եւ նորէն .
 Թուի գուշակել թէ խնդրէ մայր մը իրմէն .
 Հանդարտ եւ քաղցր կ'ուղղէ անոր մի հայեաց ,
 Տայ այն քաղցր ինչք , դընէ առաջք մօր ծընկաց .
 Ուշիւ դիտէ մանկան ժըպիտն անխըռով
 Եւ անտառաց խորն երթայ յամր ընթացքով :

ՄԻԼՎՈՒԱ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌՆԵՐ. — ԳԵՂ ԳԵՂ, ԲԳԻԿ ԲԳԻԿ. — ԿՐԷՆԸ, ՈՂԺ. —
 ՈՒՂԷՆ, ՈՒՇԱՊԵՐՈՒԹԵԱՄԲ. — ՅՈՒՆԷ, ԿԱՄԱՅ :

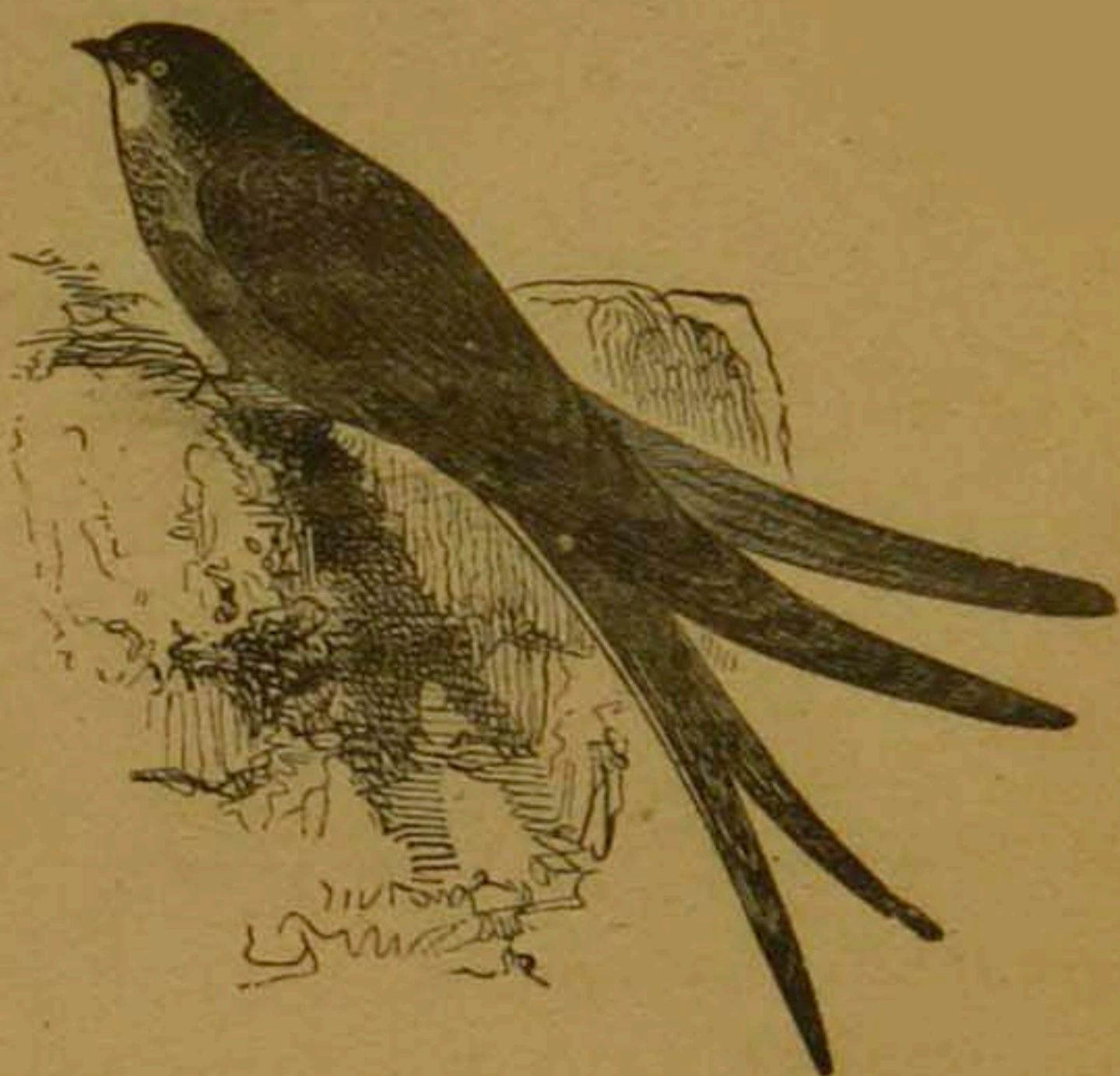

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ. — Ծերունի ձկնորսը. — Չկնորս մը տեսաւ՝ մրրկի մէջ իր որդւոյն կորսուիլը. Թշուառ հայրը վշտէն խենթեցաւ: Այնուհետեւ ամէն օր իր նաւակով կ'երթար հեռուն ծովուն մէջ եւ իր զաւակը կը կանչէր: Ի դարձին կ'ըսէր նա. «Վաղը աւելի հեռուն պիտի երթամ. որդիս ինձի չլսեց»:

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մ Ի Մ Ե Ռ Ն Ա Կ

Դասը հետաքրքրական է: Մայրը կ'ելնէ իր թեւերուն վրայ: Պզտիկը ուշադրութեամբ կը նայի եւ նոյնպէս քիչ մը վեր կ'ելնէ: Յետոյ կը տեսնես որ կը թռչի. կը նայի, իր թեւերը կը շարժէ. այդ ամէնը աղէկ կ'երթայ եւ բոյնին մէջ կը կատարուի . . . : Դժուարութիւնը կը

սկսի, երբ պէտք է անկէ դուրս ելնել: Ան զանի կը կանչէ եւ կը ցուցնէ մէկ քանի մանր կենդանիներ. անոր վարձք կը խոստանայ, կը փորձէ հրապուրել ճանճիկով մը:

Պզտիկը տակաւին կը վարանի. իր տեղ դրէք ինքզինքնիդ. հոս սենեկին մէջ քայլ մը առնել չէ մօր եւ դայեկին մէջտեղ, որպէս զի իր սրունքներուն վրայ իյնայ: Եկեղեցւոյն այս ծիծեռնակը՝ որ իր աշտարակին բարձրէն կը սորվեցնէ թռչելու առաջին դասը, հազիւ համարձակութիւն կուտայ իր որդւոյն, ինքն իսկ այնչափ չհամարձակիր այս վճռական պահուն: Երկուքն,

վստահ եմ թէ նայուած քով մը կը չափեն անդունդը եւ

Միօլէ

ուշադիր գետինը կը
նային: Իսկ ես կը յայ-
տարարեմ թէ տեսա-
րանը մեծ է եւ յու-
զիչ: Պէտք է որ պըզ-
տիկը հաւատայ իր
մօրը, պէտք է որ սա
նորածինին թեւերուն
վստահի: Երկու կող-
մէն ալ Աստուած կը
պահանջէ հաւատքի,
քաջութեան գործ մը
. . . բայց նա հաւա-
տաց, թուա եւ չին-
կաւ: Դողդղալով կ'եր-
թայ իր մօր քաջալե-

րիչ ձայներէն ոյժ առնելով . . . ամէն բան լմընցաւ . . .
այսուհետեւ պիտի թռչի՝ անտարբեր ըլլալով հովերուն
եւ մրրիկներուն :

ՄԻՇԼԷ

ՄԱՏԱՂ ԱՂԶԿԱՆ ՊԱՐՏՔԵՐ

ԱՆՏԻՈՊԷ

Անտիոպէ քաղցրաբարոյ է, պարզ եւ խելացի. նա
չարհամարհեր աշխատութիւնը. կանխատես է ամէն
բանի եւ նախահոգակ. գիտէ լռել եւ գործել առանց
անապարանքի. միշտ զբաղած է եւ ոչ երբեք կը տազ-
նապի. որովհետեւ ամէն բան ժամանակին կ'ընէ. հօրը

տան բարեկարգութեանը փառքն իրենն է եւ անով
 աւելի կը փայլի քան թէ գեղեցկութեամբը : Եւ թէպէտ
 ամէն բանի հոգ կը տանի եւ իրեն յանձնուած է խրա-
 տել, մերժել, խնայութիւն ընել, բաներ՝ որոնցմով
 գրեթէ ամէն կանայք ատելի կ'ըլլան, ինքը՝ բոլոր տնեց-
 ւոց սիրելի եղած է . որովհետեւ վրան ոչ կիրք կ'երե-
 ւայ ոչ յամառութիւն, ոչ թեթեւամտութիւն եւ ոչ անձ-
 նահաճ կամք՝ ինչպէս ու-
 ըիշ կանանց վրայ, մէկ
 նայուած քով միտքը կը
 հասկըցնէ եւ ամէն մարդ
 կը վախնայ անոր տհաճու-
 թիւն տալէ . որոշ հրաման-
 ներ կուտայ եւ կարելին
 միայն կը հրամայէ . քաղց-
 րութեամբ կը յանդիմանէ
 եւ յանդիմանած ժամա-
 նակը սիրտ կուտայ միան-
 գամայն : Հօրը սիրտն իր
 վրայ կը հանգչի : Միտքն,
 ինչպէս նաեւ մարմինը, ոչ երբեք սնուտի զարդերով կը
 զարդարուի . երեւակայութիւնը թէպէտ վառվռուն՝ խո-
 հեմութեամբը սանձուած է, հարկ եղած ժամանակը
 միայն կը խօսի . եւ եթէ բերանը բանայ՝ քաղցր համո-
 զողութիւնն ու անպատեհոյն շնորհք շրթունքներէն կը
 վազեն :

Ֆենելոն

Ֆենելոն

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ն-Ի-հ-է-ի, առաջուց հոգացող. —
 Անյն-հ-ճ, ինքզինքին հաւնող. — Անդ-ճ-յճ, անզարդ :

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Ընտանեաց հրեշտակներ. — Ո՛ր-
 քան սրտնեղիչ է առանց արեւու օրն, որքան անհրապոյր՝ առանց ծաղկի
 պարտէզը, որքան թափուր՝ տունն առանց մանկան, եւ որքան տխուր՝

ընտանեկան յարկն առանց մատաղ աղջկան: Աղջիկը տան զուարթութիւն
կը բերէ: Երբ մայրն հիւանդանայ, աղջիկը կ'ստանձնէ տան հոգերն, կը
դարմանէ, շմայրն, կ'սփոփէ զանի: Չմրան գիշերներն վէպեր կը պատմէ
եւ կամ աշխոյժ երգեր կ'երգէ, վերջապէս այնպիսի քաղցրութիւններ կը
սփռէ շուրջը, որ իրաւամբ կը կոչուի ընկալիչի հրեշտակը:

ՊԱՊԻԿՆ ՈՒ ՀԱՆԻՆ

ՄԵԾ ՄԱՅՐԵՐ

Սիրեցէ՛ք դուք, մանկո՛ւնք, ձեր մեծ մայրեր միշտ .

Շուրջ պատեցէ՛ք, ծերոյթն ունի դառըն վիշտ .

Ո՛հ, կազմեցէ՛ք թուխերկին մօտ զուարթ ժողով ,

Երբ գայ մամիկն այն չըջանակն առտրնին ,

Որ կըրակէն տաքցընէ զիւր ցուրտ մարմին ,

Եւ զիւր սիրտ՝ Ձեր սիրով :

Ձեր բաղձացեալ անկեղծ ժըպիտ պաշտելի՛

Չմրան շող մ'է որ անոր տայ նոր ոգի .

Իւր թարմ կանանչ կարծես փթթումն է գարնան ,

Երբ իր թռնիկ ճռուողել գայ դէպի նա ,

Չըւարթ թռչնոյ պէս որ թրթռայ , բարձրանայ

Չորցած ծառի մը վրան :

Խաղալիկով եւ գգուանքով լի ձեռք իւր

Պէտք է սեղմել գորովանքի խանդով բիւր .

Ճերմակ մազերն համբուրեցէ՛ք, օրհնեա՛լ պսակ ,

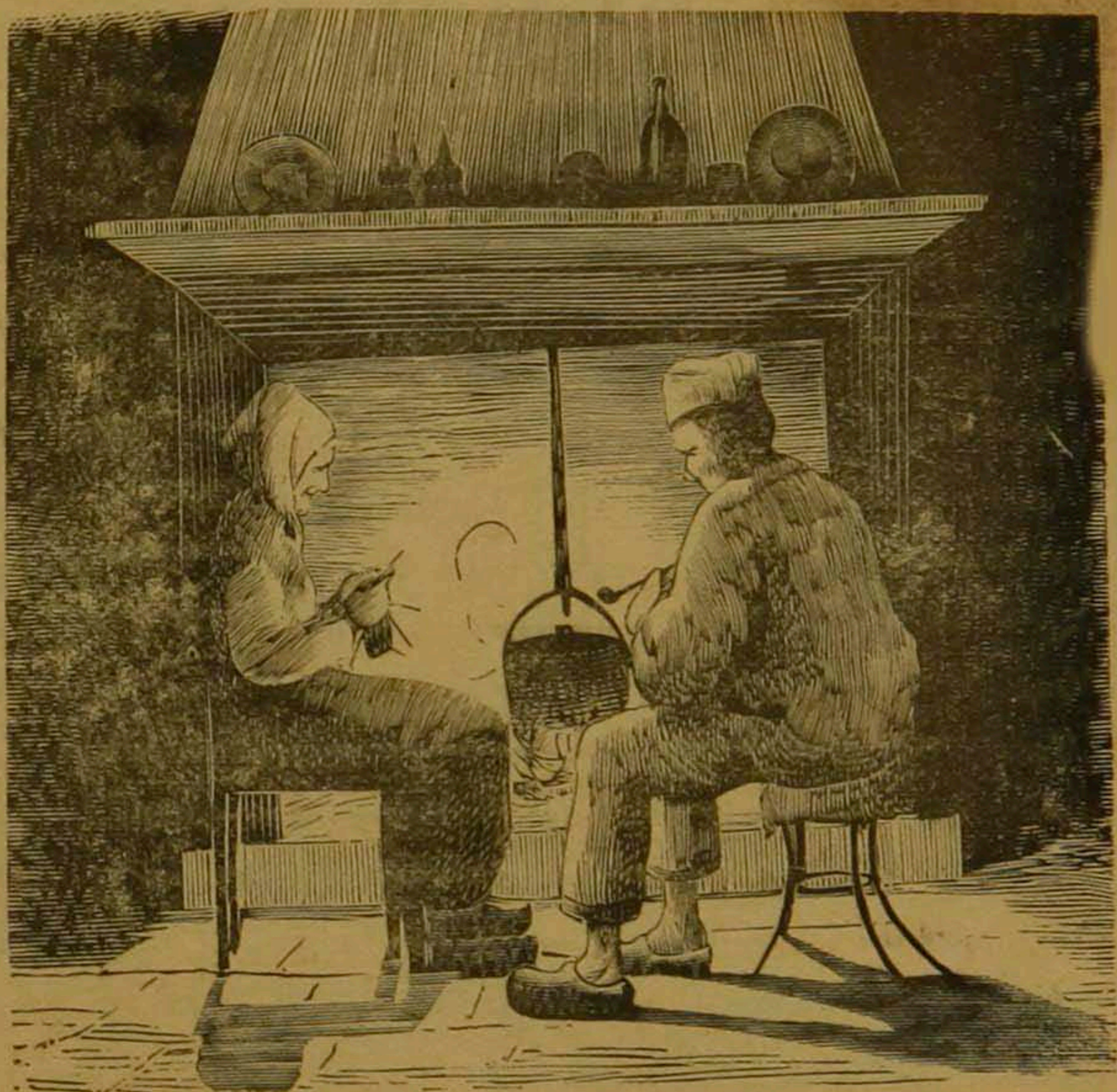
Թող իր ցամաք ճամբաներէն շնչէ սէր ,

Մանկան համբոյր մը պարզէ քսան խորշումներ .

Ճակտին տայ փայլ համակ :

ԲԱՅԱՑՐՈՒԹՅԱՆՆԵՐ. — Ծէրոյթ, ծերութիւն. — Բռնիւն, վա-
րարան. — Խնդ, երանդ:

ԸՆԹԱՑԻ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ. — Պապիկն ու Հանիկն. — Կէս դարէ
ի վեր կը բնակին այն տունը եւ նոյն սենեակները: Հոն ամուսնացան:
Ի՞նչ մաքուր է տունն եւ ի՞նչ զուարթ: Ի՞նչ բարեմասնութիւններով կը
փայլին պապիկն ու հանիկն: Նկարագրեցէք երկուքն ալ, Երջանիկ եր-
կուքն ալ եւ սակայն հանին տխուր է եւ մերթ ընդ մերթ կուլայ իր վա-
ղամեռիկ Թոռնիկին համար:

ՈՐԴԻԱԿԱՆ ՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱՆԴԱՎԷՊ

Սուսմբ մը քարեր կան վանայ մօտ Ագրիուս քարեր ըսուած ժայռին կից, որ հեռուէն եւ մութի մէջ նայողները կը կարծեն թէ խուսմբ մը մարդիկ են այն տեղ. ասոնց անուն կուտան հարսն ու փեսայ: Բայց որովհետեւ երկու չեն, այլ շատ, միւսներն ալ կը համարուին հարսնեւորները, եւ անոնցմէ երկուքը՝ որ թեւ թեւի՝ դէմ դէմի են, ասոնք են հարսն ու փեսան, ու որու որ գլուխը կը որաձեւ է՝ փեսայն նա է. իսկ միւսը որ ուղիղ է վերէն վար, քողաւոր հարսն է նա եւ իրենց առջեւը մեծ կը որագլուխ մ'ալ կայ, այն ալ քահանան է, կ'ըսուի: Ասոնց քարանալու մեղքն ու պատճառը այսպէս կը պատմուի թէ՛ Ասոնք առանց իրենց հօր մօր կամքին պսակուեր են, եւ սովորութեան ու կրօնական աւանդութեան հակառակ՝ արեւու ծագումէն առաջ ժամէն ելեր են. ասոր համար Աստուած եւ ծնողք զիրենք անիծեր են եւ այսպէս քար կտրեր են:

(Գրոց ու բրոց)

Գ. ԵՊԻՍԿ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նաւակ առ ընկեր. — Շմաւոն

իր ծնողքին խրատներուն հակառակ մօտեցաւ փեթակին եւ հոն նետեց յարդի շիւղ մը: Մեղուները յարձակեցան անոր վրայ եւ սոսկալի կերպով խայթեցին զանի: Հիւանդ երկար ատեն. երկիւղ՝ աչքի տեսութիւնը կորսուելու. բժիշկը բժշկեց զանի ծեփելիքով եւ կակղացուցիչ լուացումով: Շմաւոն իր դժբախտութիւնը կը գրէ մէկ ընկերոջը եւ կ'երդնու

անոր, թէպէտ ուշ, երբեք չմօտենալ փեթակի:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԵԿ ՇՈՔԻՆ

Ուրախութեան ձայներով կ'ողջունեն նորեկ հոգին, հիացմամբ կը շրջապատեն խանձարրապատ հրեշտակը, ձեռքէ ձեռք կուտան զայն, կը ժպտին անոր, ազուբառերով կը խօսին անոր, ու բարի բախտ, երջանկութիւն, մեծ մարդ ըլլալ կը մաղթեն անոր, որ խոշոր զարմացած աչեր բացած կը նայի արդէն ու կը թուի ժպտիլ արդէն: Իսկ հայրն ու մայրը վսեմ բան մը կ'զգան իրենց մէջ. իրենք, հէք արարածներ, կեա՛նք մ'արտադրեցին, թափուն արարչագործ զօրութեան օժանդակ կամ գործիք մ'եղած ըլլալու գիտակցութիւնը վեհ ու սուրբ հպարտութիւն մը կը ներշնչէ իրենց: Ուրիշ էակի մ'որ իրենցմէ բղխեցաւ՝ ածանցեցին իրենց կեանքն, իրենց հոգին, ահա՛ վերածնան, մանկացան նոր էակի մը մէջ որ ուրիշ է եւ որ ա՛յնքան նման է իրենց: Երբ կը լսուի մանկիկին առաջին ձայնը, ծնանելու դժնդակ ցաւերուն կը յաջորդէ անպատմելի ուրախութիւն մ'որ ամէն բան կը մոռցնէ մասադածին մօրն: Այդ երջանիկ ազատումէն, այդ ծնունդէն յետոյ, ծնողաց աչեր, երախտագիտութեան արցունքով լցուած, բնազդաբար կը դառնան դէպ անհուն երկինքն ուր կ'զգան՝ ի՛նչ անուն ալ տրուի իրեն՝ կենաց Աղբիւր մը, կենաց Հայր մը, եւ իրենց սրտեր կ'օրհնեն զայն:

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Խանձարրապատ, խանձարուրով պատած.
— Թո՛ւն, գաղտնի. — Դժնդու՛ի, գէտ. — Մո՛ր-ը-ծէն, նոր զաւկի ծնող:

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նամակ. — Գրեցէք ձեր կնքահօր ձեր եղբոր ծնունդէ. նկարագրեցէք երախտն թէ ի՛նչ քնքուշ եւ սիրուն է:

Շարադրութիւնք Պատկերաւ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

1. Լալ խնամեալ մանուկն:

1. Գէտ խնամեալ մանուկն:

2. Արձակ կտաւներ:

2. Ուղմուած կտաւներ:

3. Առաջին քայլերն:

3. Հէֆ մանկիկ:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Այս պարտականութեան մէջ պէտք է թիւ առ թիւ բաղդասութիւն ընել լալ եւ գէտ խնամեալ մանուկներու մէջ. — *Ի՞նչ պէտք է նորածիններուն.* իրենց մօրը, կամ սննտուին կաթը, կամ կոփու ջրախառն կամ շաքարահամ սալ եւ մաքրութեան խնամք սանիլ. լացող տղայ մը նեղութիւն մ'ունի անտուտ: — *Ինչ որ պէտք չէ անունց.* զուտ կաթ. արեւայ. թան: — *Կտաւք:* Ազատ թողուցէք զանոնք. եթէ սեղմէք տղան, անոր զարգացման արգելք կը լինիք: — *Շատ զօրաւոր սնունդի մը յառաջ եկած հիւանդութիւններ.* Խիթք (*սննդ*), որ կը լացնեն մանուկները, ողնաթեֆութիւն (ողնայարի խտտում), մկնաձգութիւն, մզնասապ (ուենցիտէ), ուղեղի հիւանդութիւն:

Ա Ր Փ Ի Ն Է

Արդեօք շուշան գարնանային
Թէ սլատկերն է լուսնկային .
Հո՞վ թէ մետաքս է մազին թել
Ես չեմ կրնար զանազանել :

Իր բերանը քնքուշ կըլոր
Ծաղկի բաժակ մ'է գոգաւոր՝
Երբ նա ձայնը ձգած սիրուն ,
Կը սկսի շարքն իր երգերուն :

Ու նուրբ՝ խարտեաչ յօնքերուն տակ
Խայտ աչքերը թուխ կապուտակ՝
Գոցուին բացուին համեստօրէն
Մինչդեռ զինքը ծափահարեն :

Իր գիրգ ձեռքին եղայ գերի ,
Որ սլատառիկ մ'է համբուրի .
Բայց այն ձեռքը չարաճճի
Զիս կ'ապտակէ առանց խղճի :

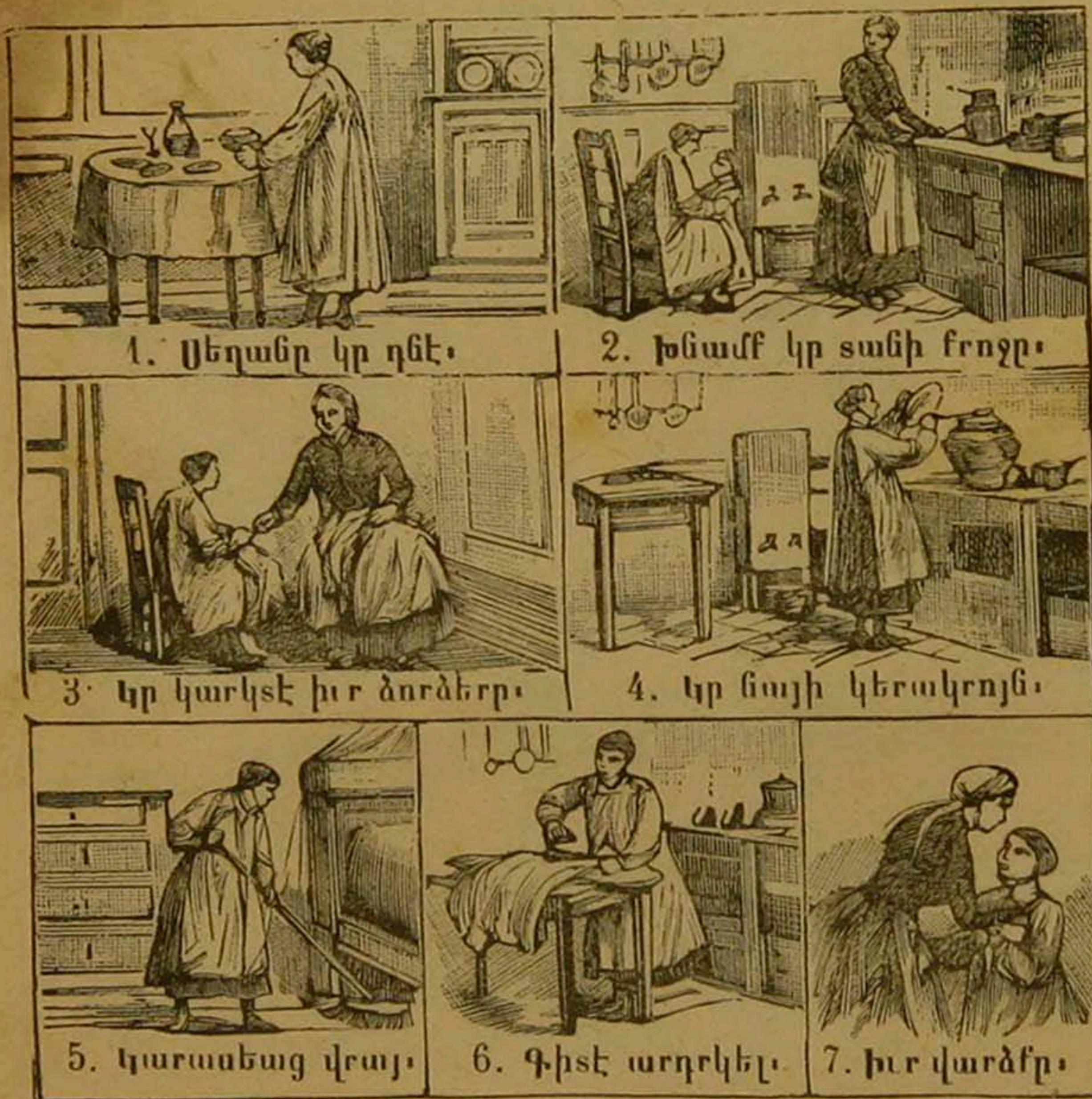
Մերկ սըրունգն ինձ ցոյց տայ լկտի ,
Ես կը սաստեմ՝ նա կը ժպտի .
Բայց ի՞նչ , կ'ուզէ՞ք որ ամաչէ ,
Արփինէն դեռ տասը ամսու չէ :

Մ. ԱՃԻՄԵԱՆ

Շարադրութիւնք Պատկերաւ

ՍԻՐՎԱՐԴ, ՓՈՔՐԻԿ ՏՆԱՇԷՆԸ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — 1. Սեղանը դրուած է միտ, խօսեցէք Սիրվարդի նաշակին վրայ: — 2. Սիրվարդի փոքրիկ բոյրն երեքամեայ՝ [փոքրիկ հնոցին մէջ պիտի այրուէր: — 3. Մանկուհի մը՝ որ իւր զգեսներն չի կը կարկտէ, իւր մօրը մեծ հանոյք կը պատահուէ: — 4. Սիրվարդի հայրը ինչպէս գոհ պիտի մնայ այս երեկոյ, երբ արգանակը նաշակէ: — 5. Պէտք է աւելի կարասեաց վրայ եւ անկիւնները: — 6. Սիրվարդ զայդ գիտէ: — 7. Երեկոյին մայրը կը պատուասիրէ զՍիրվարդ եւ զայն կը գրկէ. (խօսակցութիւն մօրն եւ աղջկան մէջ):

Ո Ր Բ Ը

Ո՛րբ ըլլալ . ո՛հ , քանի՛ տխուր է որբ ըլլալը : —
Ո՛րբ ըլլալ , չունենալ ո՛չ հայր , ո՛չ մայր . մանուկ ըլ-
լալ , մատաղ տունկ քնքուշ նորաբոյս եւ չունենալ իւր
չուրջը , զինքը պատող , զինքը տածող պահպանող , ըն-
տանեկան յարկին կակուղ ջերմին մթնոլորտը , ըլլալ
սխեղծ , տկար , ամենայնի կարօտ եւ ապիկար , եւ զըր-
կուած ըլլալ այն երկրային նախախնամութենէն որ ծնողի
կ'անուանի . իւր բունէն խլուած հողմավար տերեւի մը
նման , մատնուած ըլլալ՝ անոխիկ փոքրիկ՝ տխուր բաղդի
մ'ամէն հովերուն , բուքին ու մրրկին . իւր անխորշում՝
այլ նսեմ ճակտին վրայ չզգալ այլ եւս անկնիլն մայրենի
ժպտին որ կը գգուէ ու կը պարարէ հոգին , լալ ու չը-
գտնել ապաւէն ծնողական ծոցն այն գորովագութ ուր
կը ցամքին արտասուք եւ ուր թէ չցամքին ալ՝ քաղցր
է թափել մեր աչաց ցօղեր , եւ չլսել ձայնն այն սիրա-
հնչիւն որ կ'ըսէ քեզ «մի՛ լար , զաւա՛կս» : — Ո՛րբ ըլ-
լալ , աղքա՛տ որբ . «Նօթի եմ» գոչել եւ չունենալ աջ
մը խնամոտ՝ պատրաստ կարկառելու քեզ հացը , դողալ
մերկ , անպատասպար , ցուրտին , ձմեռին , եւ չտեսնել
առընթեր այն էակներն որք իրենց մարմնոյն մէջ իսկ
կ'զգային մսիլդ եւ որք յօժարակամ կը մերկանային , երբ
հարկ լինէր , որպէս զի զքեզ ծածկեն , որք պատրաստ
էին իրենց մարմինն ալ ծածկոյթ մ'ընելու քեզ : — Ու
պզտիկ , ու մատղաշ , դուրսե՛րը մնալ , անտուն , ստի-
պուիլ դռնէ դուռ շրջիլ , պատա՛ռ մը հաց , կայծ մը
կրակ մուրալու համար , անհամարձակ , արտասուագին ,
անկարեկիր մարդերէ , գուլպայագիրկ անկօշիկ փափկիկ
ատներն , զոր քիչ յառաջ կաղապարեր է ձեռն Արարչին ,

փողոցաց ցեխին մէջ թաթխուած աղտոտ , ու քարերուն վրայ կոշկոճուած արիւնոտ , ու ցուրտէն խածուած խոցոտ , այնպիսի հասակի մը մէջ ուր իւր նմանեաց համար ճռուողիւն մ'է կեանքը , ուր խաղալ , երգել , կայտաբել միայն կը խնդրէ մարդը , հէ՛ք թիթեռնիկ՝ ոյր երփնեանց թեւերն սեւ գարշահոտ ձիւթի կոյտի մը վրայ են բռնուած , կառչած . . . : Ճակատագրային թշուառութեան ամենէն տխուր , ամենէն աղետարշ , ամենէն խռովիչ զոհը չէ՞ որբը , ընտանեզուրկ մանուկը եւ ի վեր քան զամենայն՝ աղքատ որբը :

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ջերֆն, սափուկ. — Տէեշ, sqեղ. — Անտի, մինակուկ. — կարտուել, երկնցնել. — Աւելբեր, քովր, մօտր. — Անտրեիեր, անգութ. — կաշիստած, սառապեալ. — Երեբերանէ, գոյնզգոյն. — կաշիլ, կեցալ, մնալ.

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Որբն. — Պարգեւարաշխուժեան օր մը, ուրախութիւն մանկանց, միայն մէկն է տխուր, Թէպէտ շահած է ամէն մրցանակ. Մայրն Աննա կը հարցունէ իր Յակոբ որդւոյն Թէ հիվ է այս տղան. որդին կ'ըսէ Թէ ան Սիրուն կը կոչուի եւ կը գովէ զանի. Տիկինը կը խօսի Սիրունին հետ եւ կը հասկնայ Թէ որբ է. յուզում տիկնոջ. Դպրոցին Տնօրէնը Թոյլ կուտայ տիկնոջ՝ Յակոբը տանիլ Սիրունին հետ. Բարեկամութիւն մանկանց. Սիրուն այլ եւս տխուր չէ.

Պ Ա Ն Դ Խ Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ՊԱՆԴԽՏԻՆ ԴԱՐՁԸ

Ահա մայրս կուգայ : Սրտի թնդումէն կակասաբարձ կուլայ , եւ թեւերը բացած կը թռի ինձ հասնելու , զիս գրկելու , կրծոց վրայ պրկելու եւ համբուրելու . . . : Երթամ ձեռքը պազնեմ , ետեւէն եկողներն ալ եղբարքս

են . եւ այն երամով թովուացող կանդուզուզները եղբարցս զաւակներն են :

Թո՛ղ : Ներէ՛ ինծի վայրկեան մը ծնողական եւ ընտանեկան երանութիւնը վայելեմ , բարեկա՛մ : Ա՛հ , բաւակա՛ն շատ միջոց եղաւ , կարօտի եւ անձկութեան կրակը սիրտս կը լափէ . . . մի քանի պուճ արցունք ալ իմ աչերէս . . . թող կաթին . . . որ հովանայ հոգիս :

Յո՛ւշ , առհասարակ պանդուխտները . . . : Յո՛ւշ հեռացելոց եւ մնացելոց սրտի վիճակը , մորմոքումը ու լացը :

Ես , թէպէտ ամենուրեք մարդասիրաբար ու պատուասիրաբար հանգիստ գտած եմ , այլ սակայն չէի կըրնար մոռնալ ոչ մեր փողոցի ծառն ու ճիւղ , ոչ ջուրն ու հող , ոչ շոգն ու հով , ոչ ժուռն ու խաղող , ոչ տանձն ու խնձոր , ոչ ծիրանն ու սալոր , ոչ աղբիւրն ու ջրհոր , ոչ դաշտն , ոչ սար եւ ոչ ձոր : Երբ ուտէի հաց ու կեր , կը յիշէի մօրս եփածները , երբ պարտէզ եւ բուրաստան մը հրաւիրուէի , կը յափշտակուէի հոս :

Չկրցի երբեք գո՛հ ընել զիս , եւ մոռնալ տալ սրտիս ու մտքիս այս հողաչէն անշուք խրճիթը , որ իմ հայրենական տունն է , ուր ես առաջին անգամ աչերս բացած եւ սրեւ տեսած եմ : Չկրցի մոռնալ տալ այս շուքերը , որոց ներքեւ իմ օրօրոցս օրօրուեր եւ իմ ծնող մօրս սրտաբուղիս ձայնով խաղեր եւ դարդարներ եմ լսեր , մոռնալ այս ճղերը , որոց վրայ ելլելով ձեռօքս միրգեր եմ քաղեր եւ կերեր , մոռնալ այս դալարաւէտ եւ ծաղկաբոշո՛ր վայրը , ուր ծնողացս , եղբարցս , եւ հիւրերու ու ընկերաց հետ նստած հաց կերեր , ծաղիկ փնջեր , մանկան խաղեր ու զուարճութիւններ անցուցած ենք :

Ո՛ր մանկական երանաւէտ օրեր եւ ժամեր , այսօր

ձեզ կը հանդիպիմ վերստին եւ շատ դիւրութեամբ մէկէն կը մոռնամ իմ տեսած սքանչելի շէնքեր, պալատներ, պարտէզներ, ջրեր, ճոխութիւնք եւ վայելչութիւնք պայծառ մեծամեծ քաղաքներու, որք իրենց ամէն պերճութեամբ եւ շքեղութեամբ չկրցան մոռցնել տալ զձեզ ինձ, այլ յաւէտ ձեզ մօտ կը գտնուիմ յափրչտակուած :

Եղան թերեւս ծնողքէս աւելի խնամածուներ ինձ, եղան եղբայրներէս ու մանկական ընկերներէս առաւել սիրող եւ մտերիմ ինձ, այլ չեղաւ հնար որ միեւնոյն յարգանք ու համակրանք գրաւէին, ինչպէս այս պառաւ մայրս, այս հասարակ մարդ երեւցած ընկերներս ու եղբարքս :

Գ. ԵՊԻՍԿ. ՍՐՈՒԱՆՉՏԵԱՆՑ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Կ-ի-ն-բ-բ, ճուայով. — Պ-է-Լ, պինդ կապել. — Կ-ն-դ-է-լ-ը, որդիներ. — Պ-ս-դ, կաթիլ. — Հ-լ-ն-լ, զովանալ. — Շ-է, արեւու սաֆ. — Ժ-ս-ս, չհասած խաղող. — Կ-է-բ, կերակուր. — Ծ-ւ-է-բ-լ-ը, ծաղկապսակ :

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Արտոյտներ. — Չմեռ է. մի քանի արտոյտներ կ'ուզեն թողուլ իրենց ծննդավայր երկիրը, երթալու համար ծիծեռնակներուն գացած տեղը. — Տարէց արտոյտ մը կը հակառակի անոնց. — Անոնք պիտի թողուն իրենց գիտցած երկիրը, անստոյգ երջանկութիւն մը փնտռելու համար, ուրիշ տեղ անոնք չպիտի ունենան հաճոյք. — Վերջապէս արտոյտները կ'անսան իրենց տրուած խորհրդոց :

Ն Շ Ա Ն Ի Կ

Իր այրի մօրն անդրանիկն ու միակն էր, ուխտի զաւակ, զոր Սերաստիոյ Ս. Նշանէն առած էր իր Աննա մայրն եւ անունն ալ դրած՝ Նշան: Երբ տասներկու տարեկան եղաւ, Աննա խրկեց զանի Պօլիս: Գաւառացի ամէն մօր հաւատքն է այս — տղաս Պօլիս երթայ եւ բան մը սորվի ուսանելի տարիքը չկորուսած: Այս համոզման մէջ երկու բան նկատելի է — զաւակէն զրկանք, զոր յանձն կ'առնու ապագայի խորհրդով. — բան մը ունենալու մտածումը: Իսկ եթէ ոչ, ո՞վ է այն, ո՞ր կինը, ո՞ր անգութը որ չխռովի մինչ աղիքներն իր սրտէն դուրս կը քաշուին. դիւրի՞ն է բռնել 12 տարեկան զաւակին ձեռքէն ու ըսել թէ, «Գնա՛, զաւա՛կս, այս այն ճանապարհն է, ուրկէ անցաւ գնաց հայրդ ու ա՛լ չըգարձաւ . . . »: Այսպէս ըրած է Աննա, իր ձեռքովը ճամբու դրած սիրուն գգուելի Նշանիկը, եւ իբրեւ վերջին պատուէր ըսած էր որ ամէն բանէ առաջ երթայ Պալըզլըի Հայոց գերեզմանատունը, իր հայրիկը գտնէ հոն ու օրհնել տայ . . . :

Նշանիկ եկած էր Պօլիս. Սերաստացի ծանօթներ, որոնց յանձնած էր Աննա իր զաւակը, կը տեսնեն, կը նային անոր վրայ. տակաւին մատղշուկ էր, մօր մը կուրծքին վրայ սնած շոյուած մանուկի պէս. կակուղիկ ոսկորներ, արեւէն, ցուրտէն պահուած դաստակներ, սիրուն, սեւուկ, անմեղ աչքեր, որոնք շատ կանուխ սկսած էին պանդխտութեան արցունքը թափել աղի ու լեղի: Երկա՛ր բարակ մտածումներէ ետքը, կ'որոշեն Ս. Փրկչի որբանոցը դնել, եւ իրաւ ալ, ասկէ աւելի

լաւագոյն որոշում կարելի չէր ընել Սերաստացի մատաղ տղեկի մը համար, որ թողած էր մայրն հայրենի տանը մէջ եւ եկած էր օրհնել տալու իր վաղամեռիկ հօր գերեզմանը :

Պալըգլըի գերեզմանոցը կ'երթան նախ եւ առաջ . նշանիկ մոռցած չէր իր Աննային վերջին պատուէրը, — տեսնել հօրը գերեզմանն ու օրհնել տալ զայն . Գտան . նշանիկ տեսաւ իր հայրը . հողը տակաւին գետնի հաւասար եղած չէր, վայրի ծաղիկներու հետ՝ փուշեր կը փաթթուէին անոր վրայ : Վանցի գեղջուկ տէրտէր մը եկած մօտեցած էր անոնց . օրհնել կուտան, եւ նշանիկ, տակաւին տասներկու տարեկան, մօրն աղի արցունքը բերած էր ու արտասուած հօր մը վրայ, զոր բնաւ տեսած չէր : Դուրս կ'ելնեն մեռելներու մտածութեան տակ ճնշուած ճմլուած, եւ կը շտկուին դէպք հիւանդանոց, ուր նշանիկ կը տարուէր :

Մ. ԿԻՐՃԵԱՆ (Հրանտ)

ԱՌԱՇՆԵՐ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՎՐԱՅ

Պատուեցէք ձեր ծնողքը ձեր խօսքերով, ձեր գործերով եւ ամեն տեսակ առաքինութիւններով :

Ինչ որ ալ պատահի ինձ, թէ բարեյաջող և թէ տխուր, մտածումս կը դառնայ մօրս : Կը կարծեմ տեսնել զինքը, լսել, խօսիլ : Այնպիսի մեկը՝ զոր մարդ այդքան կը յիշէ, բացակայ չէ :

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

Նմանիլ մօրս, անոր պէս հրաժարիլ ոչ միայն ջար գործելէ, այլ մինչեւ անգամ ջար բան մտածելէ :

ՄԱՐԿՈՍ-ԱԻՐԵԼԻՈՍ

Որդիական գուրը կը բաղկանայ յարգանքի, խանդաղատանքի, երախտագիտութենէ և անձնուիրութենէ:

ՊԱՌՌՕ

Ձեր եղբայրներուն կը պարտիք գոնէ այնչափ մեծարանք, որչափ կը պարտիք ամեն մարդոց:

ՍԷՆ-ԼԱՆՊԷՌ

Ինչպէս ջկայ կրօնք առանց տաճարի, նոյնպէս ջկայ ընտանիք առանց առտնին մտերմութեան:

ԺԻԻԼ ՍԻՄՈՆ

Տան տիկինը մայր մեղուն է. ուր որ կը գտնուի նա, հոն կը գըտնուի նաև փեթակը. եթէ հեռանայի, մեղունները կը ցրուին, բջիջները կը խանգարուին, մեղրն անգամ իր անուշ համը կը կորսնցնէ:

ՍՈԿՐԱՏ

Կնոջ հոգին մեկ թել մ'ունի, սերն է. մեկ կեանք մ'ունի, ընտանիքն է. մեկ կոչում մ'ունի, մայրութիւնն է և իր եութեանը մէջ գաղտուկ խորշ մը կայ ուր կը պահուի անսահմանելի զգացում մը՝ գթութիւնը ամեն թշուառութեանց համար և զանոնք կրելու համբերութիւնը:

ԶԱՊԷԼ ՏՕՆԷԼԵԱՆ

ԴՊՐՈՅ. — Մարդ իր կեանքի առաջին օրերուն մէջ իսկ իրեն երջանկութիւն մը կ'ապահովէ, եթէ խղճի մտօք կատարէ իր այդ հասակին մէջ դպրոցական ամէն պարտականութիւնները :

Բ. Դ Պ Ր Ո Յ

ՈՒՍՄԱՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԱԳԱՆԱԿՆ (Մաշկամիրզ)

«Ուսումնս ո՛րչափ տայ ձանձրոյթ ,

Այսքան ջանքեր ի՛նչ օգուտ» :

Կ'ըսէր տըղայ մ'յօրանջելով շարունակ՝

Որ ման կուգար ուսուցչին հետ միայնակ :

Ի՞նչ պատասխան կ'առնէ : — Ոչինչ : Իսկ տըղան

Մի փակ փոճոկ գտնէ ոտքին տակ կոխան ,

Որ սպառնալից սուր սլաքներով է ծածկուած :

Ձեռք երկնցուց որ առնու զայն գետնէն ցած :

- « Մի՛ մօտենար , ո՛վ խեղճ պրզտիկ » : —
- « Ի՞նչու համար » : — « Տե՛ս աւասիկ
« Անագորոյն խոչերն ու փուշ
« Կրնան խայթել մատդ անըզգոյշ » : —
- « Բայց մէջը միրգ կայ պատուական » : —
- « Ձեռք չարիւնած չըխըլուիր ան » : —
- « Պարապ խօսք է , զիս կը ծաղրէ՛ք ,
« Անակընկալ շահ մը չունի՞ մեծ արժէք ,
« Լաւ է կրել քի՛չ մը նեղութիւն
« Եւ քիչ մ՛ալ խայթ տալ մատներուն » : —
- « Այո՛ , որդեա՛կ , այս քեզ ըլլայ դաս մը թող ,
« Տաղտուկներուդ դէմ յաղթող ,
« Ձորոնք կ'ըզգաս՝ երբ մօտդ ըլլան գրիչ ու գիրք .
« Անոնց փուշերն ալ ծածկեն թարմ մաշկամիրգ » : —

ԱՌՆՈՅ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Մ-Ն-Ք-Է, շագանակ :

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Վերոգրեալն արձակի վերածեցէք :

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՏՂԱՆ

ՏԻՏՈՍ

Բաղէշի շրջակայքէն հողագործի մը զաւակ էր ան :
Չկար անկէ աւելի օրինակելի աշակերտ մը : Ինքզինքը
տուած էր ուսման՝ այնպիսի բնական ու զօրաւոր հակա-
միտոսքեամբ՝ որ երբեք չթուլացաւ :

Այն գիտելիքները որ գրքերու տողերուն մէջէն սեր-
մանիքի պէս կը թափէին ուղեղին մէջ՝ ապագային պիտի
բողբոջէին եւ ո՞վ գիտէ ի՛նչ պտուղներ պիտի հանէին :

Եւ ազնիւ փառասիրութիւն մը կը խթանէր զանի միշտ յորդորելով աշխատութիւնը չպակսեցնել, խղճի խայթ տալով անոր երբ զբօսանքը կ'երկնցնէր :

Պարտէզին մէջ խոշոր ծառ մը կար՝ պատին մթին մէկ անկիւնը բուսած, խաղի ժամանակ ինքը շատ հեղ հող կը մեկուսանար եւ ձեռքին գիրքը կը կարդար վեր վար պտըտելով՝ թափթփած տերեւներուն խոնաւ կապերտին վրայ : Երբ աչնան գիւղ կ'երթայինք՝ այն տեղ հասարակաց ննջարանին կանթեղին լոյսէն ալ կ'օգտուէր եւ մինչեւ ուշ ատեն չէր քնանար կարդալու համար : Իսկ քաղաքը՝ պառկելու խցիկներուն մէջ լոյս վառելու հրաման չկար, որպէս զի կարդալու անյագ տենչը գոհացրնէ, պատուհանէն դուրս կը կախուէր եւ կը ջանար փողոցին լապտերին աղօտ մէկ ճառագայթովը շատանալ :

Այսպէս անդուռ եւ անխոնջ աշխատելով բռնի ակնածութիւն կը հրաւիրէր իբր կարողագոյն աշակերտ մը : Ինքն ալ իր փառասիրութեան բուրգը կանգնել կը յուսար առաջին մրցանակը ստանալով : Քննութեանց օրերը մօտեցեր էին, ամառուան տօթագին օրեր, յոգնութեան եւ սրտադողի օրեր : Պարտէզին մէջ կը ճոճուար ճպուռներու շունչանը, եւ աշակերտները քնաթաթախ գլուխներն կը խոնարհեցրնէին ֆրսնաթուրմ գրքերուն վրայ : Բայց Տիտոս իր ջանքը կը կրկնապատկէր, երկու ձեռքով ականջները խցած եւ անձայն շրթները երերցնելով :

ՎԱՀՐԱՄ ՍԸՎԱՃԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Հ-ի-տ-ի-ր-ի-ն, յօժարութիւն . — Խ-ի-ն-է-լ, յառաջ մղել . — Մ-ի-ն-ա-ն-լ, առանձնանալ . — Շ-ր-ա-ն-լ, բաւականանալ . — Ք-ր-ի-ն-է-ն, ֆրսինէն քրջուած :

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Զանձոյթ . — Պետրոս արձակուրդի մէջ է . կը խաղայ առտուրնէ մինչեւ երեկոյ . ուժ օրուան մէջ 'սպառէ իր ամէն խաղերս կը ձանձրանայ : — Յուցըցէք զանի դժգոհ,

անհաճոյ, որ անկարելին կ'ընէ գրօնելու համար: — Հայրը խորհուրդ
կուտայ անոր քիչ մը աշխատիլ. Պետրոս կ'առարկէ թէ արձակուրդի մէջ
է. — Վերջապէս կ'որոշէ աշխատիլ, դառնալ դպրոցական աշխատու-
թեանց, օգնել առտնին գործոց. ձանձրոյթը կը փարատի. կը զուարթանայ
Պետրոս եւ կը վայելէ գեղեցիկ արձակուրդ:

Ո Ի Ս Ա Ն Ո Ղ Ն

Վառուած խանդով նա դպրոցին վազեց դին,
Ջերդ դիեցիկ մ'որ կը դիմէ մօր կաթին.
Տեսէ՛ք, փայլի լոյս մը պայծառ եւ անշէջ
Աչքին մէջ:

Այնքան ձիրքեր են իր հոգւոյն չքնաղ զարդ,
Նա կ'աշխատի թիթեռնիկի պէս զըւարթ.
Չունի երբեք ծոյլի ձանձրոյթն ու գանգատ.
Անվըհա՛տ:

Աշխոյժ է նա, ըզգօն, արթուն, ուշադիր,
Ծաղկէ ծաղիկ թռչող իբրեւ մեղու ժիր.
Սրտին խորշերն լի են մեղրով բովանդակ
Ջերդ փեթակ:

Քեզմով, մանո՛ւկ, ուրախ է տունդ հայրենի,
Անոր ճակտին դրուած պըսակ մ'ես դափնի,
Եւ քու դպրոցըդ խանդակաթ մօր մը պէս
Սիրէ զքեզ:

Ծընողքդ յաւէտ են գոհ, ուրախ, երջանիկ,
Երբ կը լսեն անուշ երգերդ, ո՛վ թռչնիկ.
Քեզ կը մաղթեն որ կեանքդ երկար ու անվիշտ
Սահի վիշտ:

Բարի հրեշտակը՝ քայլերուդ առաջնորդ
 Թող քեզ բանայ լուսոյ ճամբան դիւր ու դորդ,
 Եւ իբրեւ վարձք տայ քեզ շնորհներ մըշտական
 Ապագան :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ՝ — ՋԵՐԵ, իբրեւ, պէս . — ԴԵԵՅԷԻ, կաթ
 ու սոդ . — ԴԷՐ, հանգիստ . — ՂԵՐԵ, շիսակ :

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ . — Նկարագրեցէք ծոյղը :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ

ՊԱՐՏԻՋՊԱՆԸ

Պարտիզպան մը պատին տակ կը մշակէր շատ ազ-
 նիւ տեսակէ թուփ մը : Այս թուփը տարուէ տարի կ'ա-
 ճէր եւ զօրաւոր ճիւղեր կ'արձակէր . բայց պարտիզպանը
 ամէն գարնան անոնցմէ շատը կը կտրէր : Կ'ըսէր, վայրի
 փայտ էր՝ որ կը մնասէր լաւ պտուկներուն, անոնց հիւ-
 թը կը քաշէր եւ ստուերով կը ծածկէր զանոնք : Տղաքը
 կը զարմանային եւ չէին կրնար հասկընալ այս պատ-
 ճառը : Սակայն, քանի մը տարի մշակելէ վերջ թուփը
 յառաջ բերաւ իր առաջին պտուղները՝ որ տղոցը համե-
 ղաճաշակ երեւցան :

Թուփը տղան է . պարտիզպանը հայրը, ուսուցիչն
 է : Տղան Աստուծմէ կ'ընդունի լաւ յարմարութիւններ
 եւ ընտիր տրամադրութիւններ : Եւ սակայն այս վեր-
 ջիները դիւրաւ չարի կը փոխուին եւ կ'ապականեն մար-
 մինը եւ հոգին : Հայրը եւ ուսուցիչը պէտք է որ ան-
 դադար ուղղութեան բերեն, խրատեն, պարսաւեն եւ
 մինչեւ իսկ պատժեն տղան : Այն ատենն է որ զարգա-

ցումը կը տեսնուի սիրուն պատանիի մը , կարող անձի
մը կամ բարի աղջկան մը :

ՌԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Պրոֆ. , Քիլիզ :

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Բարի աշակերտը (կենդանագիր).
— Սկսուած բարի դպրոցական մը ծանօթ է ինձ իմ դասարաններու մէջ :
Ի՞նչ բանով կը զանազանուէր ուրիշներէն : Քանի մը բառերով իր բարե-
մասնութեանց մեծ մասը ցուցնել :

Ա. Ի՞նչպէս էր դասարանին մէջ . . . ուշադիր ուսուցչին դասե-
րուն . . . պարտականութեանց սրբազրութեան արժնութեամբ հետեւող
. . . դասին մէջ լաւ տեղեակ :

Բ. Ի՞նչպէս էր դասերու պատրաստութեան ատեն . . . աշխա-
տութեան միշտ փութազան . . . միշտ ճշդապահ, երբեք չուշացող . . .
ոչ շաղակրատել գիտէր եւ ոչ ժամանակը պարապ բաներու վատնող :

Գ. Ի՞նչպէս էր զբօսանքի ժամանակ . . . բարի աշակերտակից,
զուարթ եւ ուրախ . . . ըստ պարագային հաճոյակատար, միշտ անձ-
նուէր . . . խաղերու մէջ շատ աշխոյժ :

Եզրակացութիւն. — Մրցանակաբաշխութեան ատեն անոր յաջողու-
թիւնները կը յիշեմ , ուրախութիւն իր եւ իր ծնողաց . — Ո՛րչափ կ'ըղ-
ձամ անոր նմանող ըլլալ :

Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՒԷՆԻԱՅԻ ՍԵՒԵՐՈՒՆ ԶՐՈՅՑԸ

Նախածնողաց երկու զաւակն՝
Որոնց մին սե՛ւ՝ միւսն էր ճերմակ՝
Կանչեց Աստուած ու՛ անոնց առջեւ
Քիրք մ'ու ոսկի դըրաւ պարգեւ ,
Հրաման տալով որ զայն ընտրեն :
Սեւն՝ անդրանիկն այդ երկուքէն

Նախապատիւ սեպեց ոսկին ,
Գիրքը թողլով իր կրթութիւն ,
Որ իրեն հետ առնելով զայն
Գնաց ցուրտ երկիր մը հեռաստան .
Բայց այդ գրքին շնորհիւն էր որ
Եղաւ գիտուն եւ զօրաւոր :
Մինչդեռ սեւուկն իր ոսկիով
Չունեցաւ կեա'նք մը ապահով :
Յետոյ ըզգաց թէ գիտութիւն
Քան ճոխութիւնն է գերագոյն :

ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Մասեկնադարան. — Ընտիր գիրքերն են մեր բարեկամները, որ եւ է անհատի մը սիրած գրքերէն կը հասկցուի նոյն անհատին նկարագիրն . ընթեռնուլն ուսնիլ է, ուսնիլն լուսաւորուիլ, Եգիպտացի նախնի վեհապետ մը մատենադարանը կոչած է «դեղ հոգւոյ» :

ԲԱՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԸ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԵՐԻՆՈՅ

Փաղաքուշ երազներ կը հաւաքուին որրանի մը շուրջ . ապագան ա'յնքան շուայլ է քաղցր խոստմամբք նորածին մանկան մը համար, զի անհնար է առանց խորին տըխրութիւն մը զգալու խորհիլ այն ակնկալութեանց վրայ՝ որք կ'աներեւութանան մեռնող մանկան դագաղին հետ : Այո', ծերունւոյ մը կեանքը գոնէ գիտենք թէ ի՞նչ եղաւ, մինչդեռ չենք կրնար ըսել թէ տղան ի՞նչ պիտի ըլլար :

Աշխարհս աւելորդ օգտակար քաղաքացիներ չունի , եւ ասոր համար կ'արտասուէ վաղամեռիկ արարածոյն վրայ որ կը շիջանի իբրեւ ջահ եւ որ թերեւս պիտի լուսաւորէր զայն : Հանճարեղ մարդոց արժէքն խմանալով է որ կը ցաւինք ա'յն մանկան վրայ որ բարերաստիկ տրամադրութիւններ ցոյց կուտայ իր վրայ , որպէս թէ իր ընտանեաց համար ա'յնքան ողբալի եղող կորուստն անդարմանելի պիտի ըլլար նաեւ մեզ համար . եւ արդէն պատանեկութենէն աւելի ի'նչ գեղեցիկ բան կայ , եւ մօր մը կսկիծէն աւելի ի'նչ տաժանելի վիշտ :

1502 յունիս ամսոյ օր մը պատանւոյ մը դագաղը կ'անցնէր Հռովմայ մէջէն . երեք հազարէ աւելի անձինք անոր կը հետեւէին : Այդ նշանաւոր մայրաքաղաքին բոլոր գիտուններ եւ նշանաւոր անձնաւորութիւններ գլխաբաց կը քալէին դագաղին ետեւէն , զոր կը շրջապատէին Հռովմի բոլոր դպրոցներու ուսանողներ : Նա որ վերջին քունը կը ննջէր եղերական պաստառին արծաթեայ խաչին տակ՝ վսեմ մանուկ մ'էր արժանի ամէն աղեկէզ ցաւոց : Մահը տիրած էր այն ազնիւ սրտին՝ յորում բոլոր առաքինութիւններ ապաստան մը գտած էին կարծես եւ սառեցուցած էր այն ամբիժ ճակատն՝ որ արդէն բազում փառապանծ պսակներով պննուած էր :

Կը կոչէին զանի ուսումնասէր մանուկ , հրաշալի մանուկ , եւ բոլոր այն տիտղոսներէն ճշմարտապէս մանուկ մականունէն միայն կ'ախորժէր ինքն : Երբեք ստախօսութիւնը չաղարտեց անոր շուրթերն , չէր գիտեր նա թէ ի'նչ է ներողութիւն գտնել յանցանքի մը համար . կամ աւելի ճշմարտութիւն խօսելով՝ պարտինք ըսել թէ չէր գիտեր ի'նչ ըսել է յանցանք գործել : Ութ տարեկան հասակին մէջ Փլորենտիայէն Հռովմ դրկուելով՝ երկու տարի միայն պէտք եղաւ անոր աւարտելու համար իր դպրոցական

ուսումը : Մի քայլէլ Վերինոյ ա՛յսչափ սուղ ժամանակի մէջ սորվեցաւ իբր հրաշքով : Դեռ տասնեւչորս տարեկան չկար երբ տպագրել տուաւ քարոյական ասացուածք վերնագրով գիրք մը որ ընդհուպ դասական եղաւ եւ թարգմանուեցաւ եւրոպական լեզուաց , եւ ճեմարանաց բառումք ընդունեցին զայն իբրեւ բարոյականի լաւագոյն ճառը մանկանց համար : Լոկ օգտակար եւ հանճարեղ մատենագիր մը չէր , նաեւ բարեկրօն մանուկ մը : Իր սրտին ամբօւթենէն կը քաղէր իր ոճոյն մաքրութիւնն . շատ ճշմարիտ է թէ հանճարի լաւագոյն առաջնորդն առաքինութիւնն է :

Անոր բարձր իմացականութիւնը չէր խափանած անոր մէջ իր համարի մանկանց սովորական զուարթութիւնը . թէպէտեւ իր դասընկերաց մէջ առաջինն էր , նուազ ծիծաղկոտը չէր անոնցմէ եւ լուրջ կերպարան մը այն ատեն կ'առնուր , երբ անոնք խաղի ժամանակ պատշաճից սահմանէն դուրս կ'ելնէին . այն ատեն կ'արձակէր անոնց վրայ տխուր ակնարկ մը , կը հեռանար եւ այս պատկառօտ լրջութիւնն ընդհուպ զգաստութեան կը յորդորէր յանցաւոր աշակերտները : Պատւոյ Լասսիա գիտունն՝ որ Վերինոյի դասատուն ըլլալու փառքն ունեցաւ , ուսման ագահ ուրիշ աշակերտ մը եւս ունէր , այլ անոր ըմբռնումն այնքան զօրաւոր չէր : Պէլլիսինոյ (այսպէս կը կոչուէր Լասսիայի երկրորդ աշակերտն) գիշերցորեկ կ'աշխատէր գերազանցելու համար իր մատաղատի ախոյեանն , բայց առանց յաջողելու գէթ հաւասար անոր : Նախանձն՝ որ ո՛չ թէ անիրաւ ըլլալուն համար միայն մոլութիւն մ'է , այլ վասն զի կը թշուառացնէ նաեւ իրմով վարակեալներն եւ վերջապէս կրնայ սպաննել զանոնք , նախանձը տիրեց Պէլլիսինոյի սրտին : Հիւանդացաւ , եւ նոյն իսկ մեռնելու վտանգին հասաւ . չէր

ուզեր յայտնել մէկուն իր ծիւրուքեան սլատճառն . վե-
րինոյ գուշակեց զայն , եւ որովհետեւ կր սիրէր իր աշա-
կերտակիցը եղբայրական սիրով , սկսաւ հարեւանցի կեր-
պով պատրաստել իր դասեր : Այսպէս տաժանելի աշ-
խատութեան ենթակայ կ'ըլլար ան՝ որ ա'յնչափ դիւրաւ
կր պատրաստէր լաւ կերպով : Շատ օրեր գործածեց այս
ազնիւ խորամանկութիւնն . Պէլվէսինոյ առաջին թիւն
ընդունեց եւ այնպիսի հակառակորդ մը գերազանցած
ըլլալու ուրախութիւնն բժշկեց զանի :

Ոչ ոք կրնար բան մը գիտնալ այս գեղեցիկ գործին
նկատմամբ : Իր դաստիարակը շատ ստիպեց զանի հար-
ցումներով , վասն զի չէր կրնար ըմբռնել թէ ի'նչպէս
վերինոյ շատ անգամներ կրցած էր ընել ա'յնքան խոշոր
սխալներ : Ան որ չէր գիտեր ստել , պարզութեամբ խոս-
տովանեցաւ ճշմարտութիւնն . իր վարժապետէն գաղտ-
նապահութիւն խնդրեց եւ աղաչեց զանի տակաւին եր-
կար ժամանակ առաջին թիւը տալ Պէլվիսինոյի :

Տասն եւ հինգ տարեկան էր . իր անուան համբաւը
կը հնչէր գիտնական աշխարհին մէջ : Իտալիա ուրախու-
թեամբ կը դիտէր անոր հասակին աճումը իբրեւ իր երկ-
րին պատուաբեր հանճարն , բայց մահը իսկեց զայն :
Վշտաց առարկայ մը եղաւ նա Փլորենտիոյ համար որ
ծնած էր զանի եւ Հռովմի համար որ կը հպարտանար
զայն ժառանգելուն համար : Իւրաքանչիւր ոք լացաւ
զանի . իր կորուստը հասարակաց աղէտ մը եղաւ :

Թարգմ. Ե. Տ. Ա.

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Պճն...-...-... , զարդարուած. — Ախոյե...-... ,
հակառակորդ. — Ծէ-...-...-... , հալում , մաշում :

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Յարասեւուքիւն. — Պիտի խօսիք
երկու աշակերտաց համար՝ որոց մին յարատեւող է , եւ միւսն չէ այնպէս :
Առաջինը քննութեան կ'ընդունուի , երկրորդը կը մերժուի . — Տրուցէք թէ
արատեւուծիւնը միշտ օգտակար է :

Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Աշխատութի՛ւն , աշխատութի՛ւն ,
Ո՛րչափ բարիք կուտաս մարդուն .
Կեանք երջանիկ , մեծութիւն , գանձ ,
Քու պարգեւներդ են գերազանց :

Ճարտարագործ ձեռքերուդ տակ
Այս մեծ երկիրն է հըպատակ .
Քեզմով բացուի անոր արգանդ
Տալ մեզ հունձքեր եւ աղամանդ :

Հոս կը կանգնին բուրգեր հսկայ
Քու զօրութեանդ իրրեւ վըկայ ,
Հոն դիւթական ճոխ ապարանք
Կը հռչակէ փառքդ ու պարծանք :

Երբ առաջին մարդն առ յաւէտ
Թողուց իր դրախտը ծաղկաւէտ ,
Մենութեան մէջ քեզ գըտաւ լոկ
Մըխիթարող իր վիշտն ու հոգ :

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Աշխատութեան օրէնքը. — Քէորդ իր փոքր սենեակն է. փոխադարձ թարգմանութեան հրահանգներ առջեւը առած կը պարապի. տասներկու տարու է. ծոյլ է. ինչ ինչ խորհրդածուծիւններ կ'ընէ :

Յանկարծ կը բարկանայ, կը նետէ զրքեր եւ տետրակներ եւ դաշտ կ'երթայ . . . մայիս է . . . ինչպէս լաւ կ'զբօսնու :

Բայց կը տեսնէ աշխատող մշակներ . . . ձիեր որ արօրը կը քաշեն, այգեգործներ՝ որ որթերէն խաղող կը քաղեն . . . մեղուներ՝ որ ծաղիկ կը ժողվեն . . . մարդիկ եւ կենդանիք կարծես կը ծաղրեն զանի եւ կը զարմանան անոր ծուլութեան վրայ :

Այն ատեն խելքը զլուխը կը ժողվէ . . . ինքնիրեն կ'ըսէ թէ պէտք է ուրեմն աշխատիլ . . . տուն կը դառնայ . . . լաւ պարտականութիւն մը կը կատարէ եւ ապագային համար լաւ որոշումներ կ'ընէ:

Ի՞նչպէս ՊէՏՔ Է ԸԼԼԱՅ ԲԱՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՄԸ

1. Դուն պիտի սիրես քու դպրոցդ, որովհետեւ այն փառաւոր տունն է, ուր կ'աշխատին զքեզ ուսեալ եւ պարկեշտ անձ մը ընել:
2. Պիտի սիրես ուսուցիչդ, պիտի ըլլաս անոնց հետ անկեղծ եւ բարի, որպէս զի անոնք ալ քեզ հետ ըլլան անկեղծ եւ բարի:
3. Պիտի սիրես ընկերներդ, պիտի ըլլաս անոնց հետ անկեղծ եւ բարի, որպէս զի անոնք ալ քեզ հետ ըլլան անկեղծ եւ բարի:
4. Պիտի ըլլաս ճշդապահ. եթէ մէկը ուշ հասնի դասին, հետեւանքը գէշ է:
5. Մտիկ պիտի ընես ուշադիր եւ միշտ. գիտես թէ երբ դուն կը խօսիս ընկերոջ մը հետ, ուսուցիչը չսորվեցնէր այն բանը՝ զոր դուն չըգիտնալուդ համար վերջը պիտի ցաւիս:
6. Պիտի գիտնաս դասերդ եւ պիտի կատարես պարտքերդ կրցածիդ չափ լաւ, ուսանողի մը ջանքը պարզ բան մըն է. եւ մանկութենէ պէտք է յարգես այն բան՝ որ է պատճի:
7. Հոգ պիտի տանիս տետրակներուդ. երբ առաջին էջերը մելանոտ են, եւ գէշ գրուած, հոգ չես տանիր միւսները լաւ գրելու:
8. Հոգ պիտի տանիս զրքերուդ. զրքերդ կը բովանդակեն գիտութիւնը. պէտք է յարգես գիտութիւնը:
9. Պիտի պանծաս քու դպրոցիդ յաջողութեանց վրայ. պիտի ուրախանաս, երբ ընկերներդ քննութեան մէջ ընդունուին, եւ դուն իսկ պիտի ուզես բերել քու ուսուցչիդ՝ ուսմանց վկայագիրդ:
10. Երբ թողուս դպրոցը, յաւէտ պիտի սիրես զայն, ու պիտի պահես սրտիդ մէջ ուսուցչիդ յարգելի յիշատակը:

Շարադրութիւնի Պատկերաւ

ԲԱՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՔԷԼԻ ՁԻՐՔԵՐՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Համեմատեցէ՛ք Աքելի արարքը այն մանկանց հետ՝ որք չունին անոր բարեմասնութիւնները: Աքելի յանախած դպրոցն ունի դպրոցական խնայողական արկղ, եւ մանուկը կանուխէն կը սորվի խնայողութեան: Աքել տպար առակերս մըն է:

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ.— Թե ի՞նչ կ'ուզէի ըլլալ.— Քանի մը որ առաջ իմ ծնողքս ինձ հարցուցին թէ ի՞նչ կուզէի ըլլալ, թէ որո՞նց հետ այդ մասին խօսած եմ եւ ի՞նչ խորհրդածութիւններ ըրած եմ.

Ա. Եթէ վաճառական ըլլայի, պիտի աշխատէի միշտ ուղղութեամբ գործել, եւ այնպէս վարկ շահելով յառաջդիմել եւ բարի անուն մը շահիլ առեւտրական հրապարակին վրայ:

Բ. Եթէ բժիշկ ըլլայի, իմ կեանքս պիտի նուիրէի ուրիշին ցաւերը ամոքելու . . . ինքզինքս կը տեսնեմ ապագային մէջ տղու մը կեանքը ազատող:

Գ. Եթէ ուսուցիչ ըլլայի, պիտի սիրէի տղայքը, պիտի բերկրէի մատաղ իմացականութեանց բացուիլը տեսնելով . . . հրչափ պիտի սիրէի տղոց շաղակրատելը, պատանիներու խորհրդածութիւնները, եւ այլն:

Եզրակացուքիւն. — Բայց ի՞նչ պիտի ըլլամ, տակաւին բանի մը նախապատուութիւն չեմ տուած եւ որոշ ճաշակ մը չունիմ:

Կ Ր Թ Ո Ի Թ Ե Ա Ն Օ Գ Ո Ի Տ Ը

Փ Ո Ք Ր Ի Կ Մ Ա Ռ Ը

Գեղամ կը դիտէր իր հայրը՝ որ վայրի մատաղատունկ մը տնկելու զբաղած էր:

— Ի՞նչ կ'ուզես ընել այդ անպիտան փուշը, ըսաւ տղան, արժանի չէ տեղւոյն՝ զոր կը շնորհես անոր:

— Կը ճանչնա՞ս ուրեմն այս փոքրիկ ծառը, հարցուց հայրը ժպտելով:

— Ի՞նչպէս չեմ ճանչնար, կրկնեց Գեղամ, բայց շատ լաւ կը տեսնուի ի՞նչ ըլլալը, դաժան փուշը:

— Է՛յ ուրեմն, այդ գէշ փուշը մեծ ծառ մը պիտի ըլլայ: Քանի մը տարիէն գեղեցիկ ծաղիկներ պիտի տայ եւ ազնիւ խնձորներ յառաջ պիտի բերէ:

Քանի մը շարաթ ետքը Գեղամ կը դիտէր իր հայրը՝

որ մատաղ խնձորենին կը կապէր գետնին մէջ մխուած ցցի մը :

— Ինչո՞ւ համար այդպէս կ'ընես , հարցուց դարձեալ փոքրիկ մանչը :

— Ծառին աճումը ուղղելու եւ թող չտալու համար որ հովը զայն բեկանէ , այս ցիցը նեցուկ մըն է : Յետոյ կտրեց բունէն ելած քանի մը բողբոջներ , հողը քրքրեց անոր բոլորտիքը , եւ խնձորենին փուշերով պատեց , որպէս զի անասունները չմտենան :

Հետեւեալ գարնան հայրը նորէն Գեղամը ծառին քով տարաւ , որուն գագաթը փոքրիկ սղոցով մը կտրեց ձգեց :

— Ո՛հ , վա՛յ , գոչեց մանուկը , ահա բոլոր մեր յոգնութիւնները պարապը գացին :

Բայց հայրը սկսաւ ծիծաղիլ : Կոճղը ճեղքելէն ետքը ճեղքին մէջ մտցուց փոքրիկ ճիւղ մը , զոր ուրիշ խնձորենիէ մը կտրած էր , ձիւթով պատեց զայն եւ խնամով փաթթեց կտաւէ երիզով մը : Մատաղատունկը արագապէս աճեցաւ , ամէն կողմ տարածելով իր ճիւղերը : Ծառ չանցած ծածկուեցաւ պտուկներով եւ ծաղիկներով , եւ աչնան ճիւղերը կը ծռէին իրենց կրած վարդագոյն եւ ոսկեփայլ խնձորներու ծանրութեան տակ :

— Հիմա ի՞նչ կ'ըսես ասոր , հարցուց հայրը Գեղամին : Ահա մեր խնամքին փոխարէնը լիուլի : Տե՛ս , ի՛նչպէս այս գեղեցիկ ծառը քեզի կ'ընծայէ գեղեցիկ պտուղներ :

— Ո՛հ , ի՛նչ գեղեցիկ է , ըսաւ տղան ծառի զարնելով :

— Է՛ սերեմն , որդեակս , որովհետեւ այս խնձորենին այսչափ հաճելի եղած է քեզ , այսօրուրնէ քեզի կուտամ զայն :

ՈՐԹԱՏՈՒՆԿԸ ԵՒ ԱՅԳԵԳՈՐԾԸ

Օր մ'այգորդին որթը կ'ընէր այս գանգատ .
Թէ կը կտրէր իրմէ ուռեր շատ ու շատ :
Ոյց տերեւներ թանձրը եւ փայտն իսկ անպէտ
Ոչ միայն զայն չէին ըներ ստղաւէտ ,
Այլ զո՛ւր անոր կը սպառէին զօրութիւն :
Կ'ըսէր անոր . « Ինչո՞ւ ուրեմն , ո՛հ , այսպէս
«Շատ խստութեամբ ինձի հետ միշտ վարուիս դուն ,
«Աղէկութեանս համար եռանդ ցուցընես ,
«Քրտին քներուդ այնչափ կ'ըլլամ առարկայն ,
«Կը սիրես զիս , արցունք ինձմէ խլես սակայն .
«Արդեօք ա՞յդչափ ա՛յդչափ միթէ խիստ է սէր » :
— « Իմ դիտումիս դուն թափանցող շես բընաւ .
Խոհեմ այգորդն այս սլառասխանը տըւաւ .
«Բարկութենէս կարծես թէ տամ հարուածներ :
«Ա՛հ , դուն աղէկ հասկըցիր իմ նըպատակ ,
«Այն վընասուն մէջ , զոր կրցայ քեզ ընել ,
«Առաջնորդեց ձեռքիս քու շահըդ միակ :
«Թէ չը կըտրեմ քու բոլոր փայտդ անպիտան ,
«Դուն ի վերջոյ պիտի ըլլաս շատ խոսկան :
«Քիչ մը թափած արցունքներուդ փոխարէն
«Քեզ ստղատու կ'ընեմ ահա ես այնքան :
«Եւ կ'ընդունիս բուն Բագոսի շնորհներէն » :

Ձեզ կ'ուղղուի առակս դուք որ մանուկ էք ,
Իմաստութիւնն եւ սէրն ասկէ հասկըցէք
Անոնց՝ որ միշտ կը հսկեն ձեր բարքերուն :
Թէ կ'զգացնեն երբեմն իրենց խստութիւն ,
Պատճառը սէր շունենալնին չէ երբեք ,
Հապա կ'ուզեն որ դուք ըլլաք լաւադոյն :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ . — ԱՅԳՐԵՄ, այգեգործ . — Ո՞՞, նղիկ,
Փիղիգ . — ԲԻԳ՞՞, դիւ գինւոյ .

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ . — Նամակ . — Ձեր ուսուցիչին ա-
նուան տօնն է . յայտնեցէք ձեր շնորհաւորութիւններն , նաեւ ձեր սէրն
եւ երախտաշխտութիւն իր նուիրած այնքան խնամքներուն համար .

ԱՌԱԾՆԵՐ ԴՊՐՈՅԻ ՎՐԱՅ

Կարդալ սիրելը, կեանքի մեջ ունենալիք ձանձրութեան ժամեր
փոխանակել է հեշտալի ժամերու հետ .

ՄՈՆԹԷՍՔԻԷՅՕ

Անկեղծութեամբ եւ փութով յառաջ տարուած ուսումը սիրտը
կը բարձրացնէ և կը մաքրէ , մինչ միանգամայն միտքը կը ճոխացնէ
և կը զինէ կեանքի ամեն ասպարեզներու համար .

ԿԻՋՈՅ

Գաղափարներ ունենալով ամեն բան ջլմըննար , կարելորն է
զանոնք պահել .

ԺԻԻԼ ՍԻՄՈՆ

Պատմութեան ուսումը ամենեն հարկաւորն է մարդոց, ինչ որ ալ
ըլլայ իրենց տարիքը և իրենց սահմանեալ ասպարեզը .

ՏԸ ՍԷԿԻԻՌ

Պէտք է ուսման նուիրել զանձն և պատուականագոյն զանձով
զարդարել մեր հոգին , անով գոր մարդ ջկրնար մենէ յափշտակել և
որ կը պահպանուի թէ կեանքին մեջ և թէ անկէ յետոյ .

ՎԻԼՄԷՆ

Ձկայ բան մը որ աւելորդապաշտութիւնը արմատախիլ կ'ընէ
կամ կը խափանէ այնչափ լաւ կերպով , որչափ հաստատուն կրթու-
թիւն մը .

ՖԵՆԵԼՈՆ

Միտքը կը սնանի և կը գորանայ այն վսեմ ճշմարտութիւններով՝ գորս ուսումը կուտայ անոր:

ՌՕԼԷՆ

Աւելի լաւ է երկու անգամ կարդալ լաւ գործ մը քան թէ մէկ անգամ յոռի երկ մը:

Ժ. Պ. ՍԷ.

Ամէն վայրկեան կրթութիւնն ունի բարոյական ազդեցութիւն մը՝ որ վերին աստիճանի բարեկրթիչ է, որ միտքը լուսաւորելով կ'ուղղէ նաև հոգին:

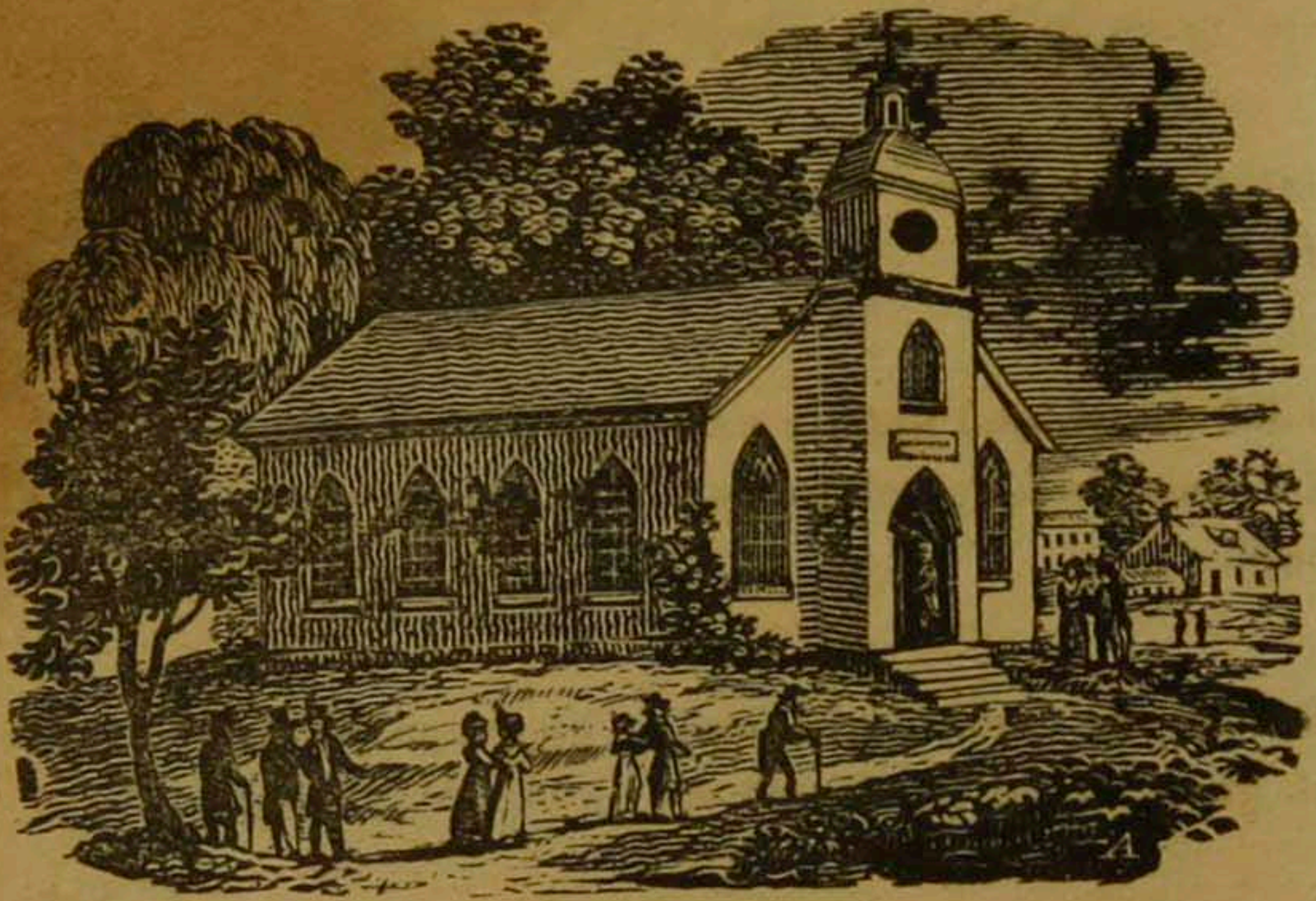
ՄԻՇԼԷ

Ուսումը կը վանէ ձանձրոյթը, կը փարատէ տրտմութիւնը, կը թմրեցնէ ցաւը, կը կենդանացնէ եւ կը շինցնէ ամայութիւնը:

ՏԸ ՍԷԿԻԻՐ

Գ. ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՍՏՈՒԱԾ

- Ո՞վ լուսափայլ արեգին
Ճառագայթներ է տըւած ,
Եւ անթափանց գիշերին՝
Հուսին , աստղեր թանկագին .
- Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :
- Անհուն երկնի կապոյտ գոյն ,
Եւ խոտին ո՞վ է տըւած
Այն կանանչն ուր փալիլուն
Ցօղերն հանգչիլ գան այգուն .
- Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :

— Ո՞վ հոտաւէտ պուրակին
Շուք, եւ թռչնոյն է տըւած
Այն փետուրներ փափկագլին,
Որով սլանայ նա երկին .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :

— Ո՞վ աշխարհիս մինչեւ ցարդ՝
Ամէն պիտոյքն է տըւած,
Մերկ դաշտին իսկ՝ իրրեւ զարդ՝
Տալով շուշան, յասմիկ, վարդ .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :

— Ո՞վ՝ քեզ գըգուող բարի մօր՝
Այն վեհ գորովն է տըւած,
Որով վըրադ, ամէն օր,
Կը գուրգուրայ սիրով նոր .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :

— Ո՞վ քաղցրահամ, գեղունակ
Քեզ պըտուղներ է տըւած,
Եւ այն ճաշն որ շարունակ
Լընու փոքրիկ քո պնակ .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :

— Երբ սուրբ սիրով, ջինջ մըտքով,
Գիշերն երթաս՝ պատրաստուած
Մահիճդ հանգչիլ անօրով,
Ո՞վ կը հսկէ գլխուդ քով .
— Մեր արարիչ Հայրն Աստուած :

Ա. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ . — Գոյուրիւն Աստուծոյ . — Հոյա-
կապ շէնք մը, մեքենայ մը տեսնելով, խտրոյն կը խորհինք Թէ անոնք շի-
նող մ'ունին: Այսպէս պէտք է մտածենք տիեզերքի համար: Դիտենք եր-
կիրը, ցորեկուան եւ գիշերուան, չորս եղանակներու կանոնաւոր յաջոր-
դութիւնը, եւ անոնց արդիւնքը եւ պիտի գոչենք Թէ. « կայ Աստուած » .

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ ՀՈԳԻՒՔ ԱՐԴԱՐՈՑ

Վարդն անոյշ հոտ մ'ունի, փուշով սլատած է .
դաշտին շուշանն ալ հոտաւոր է, ու դժնիկներու մէջ կը
բուսնի :

Գարունը զուարճալի է, բայց շուտով կ'անցնի .
ամառն ազուր օրեր ունի, ձմեռն ետեւէն կուգայ
մոռցնել կուտայ :

Ծիրանի գօտին գոյնզգոյն կը փայլի, բայց մէկ քանի
վայրկեան :

Կեանքն ալ անուշ է, բայց մահը կը դառնացնէ :

Կայ երկիր մը, որուն վարդերը փուշ չունին, ծա-
ղիկները գէշ խոտերու մէջ չեն բուսնիր . անոր գարունն
անանց է, օրերն միշտ պայծառ . Հոն կ'աճի կենաց
ծառն անթառամ ծաղիկներով : Հոն անթիւ անհամար
հոգիք Աստուծոյ աթոռին շուրջ հոգեւոր երգեր կ'եր-
գեն . հրեշտակներն ոսկի քնար կը զարնեն . քերովբէ-
ները կրակէ թեւերով կը թռչին :

Այն երկիրն է արդարներուն հայրենիքն . գէշ բան
մ'ալ չկրնար հոն մտնել :

Հոն ոչ ոք հիւանդութիւն եւ ցաւ կը քաշէ . ոչ ա-
մառուան տաք կայ հոն, ոչ ձմեռուան ցուրտ . ամենքն
ալ զիրար կը սիրեն . Երբ մեր մէկ բարեկամն կամ ազ-
գականը մեռնի եւ հողով ծածկուի, ալ չենք տեսներ

զինքը , բայց դարձեալ սլիտի գտնենք զիրենք երկնից մէջ , ու այլեւս սլիտի չզատուինք . հոն միայն սուրբեր ու առաքինի մարդիկ կը կենան :

Իրաւ է որ երկրիս վրայ զԱստուած կ'օրհնենք ու սիրենք . բայց երկինքն ա'լ աւելի ու կատարեալ կերպով սլիտի սիրենք եւ օրհնենք : Հոն սլիտի տեսնենք զՅիսուս , որ մեզի համար երկնքէն իջեր էր ու մեզի անոր ճամբան բացաւ : Պիտի տեսնենք զԱստուած իր փառքին մէջ : Երկրիս վրայ չենք կրնար զինքը տեսնել , բայց կրնանք սիրել :

Չենք կրնար երկիրս թողուլ , բայց պէտք է զԱստուած մտածենք :

Այս աշխարհիս մէջ անցաւոր ենք , մէկ մ'որ անդին անցնինք . հոն սլիտի բնակինք յաւիտեանս յաւիտենից :

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Գ. Է. Է. Է. , փուլ Ե. — Ա. Է. Է. , յաւիտեանական .

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Մեղաւորին մահը . — Նկարագրեցէք թէ ինչ խղճի տազնասպներ կը խռովեն օրհասականին վերջին վայրկեանները . — Նա բարիք մը գործած չէ , արցունք մը սրբած չէ , իր բարոյական պարտքերուն մէջ թերացած է . հետեւաբար ոչ մէկ վարձքի մը կ'սպասէ : Սոսկումն է որ իր մահուան քնով ծանրացած աչքերուն առջեւ կ'երեւի :

Խ Ա Ձ Օ Գ Ն Ե Ա՛ Ի Ն Ձ

Օրորանիս մօտ նստած՝

Մայրըս անուշ երգելով

Ինձ շատ անգամ քուն էր ըրած՝

Խաչանըչան կընքելով :

Աջն ու խաչը քեզ պահապան՝

Անթիւ անգամ կրկնել էր ,

Խաչն իր սիրոյն միշտ ապաստան

Ամէն ժամուս կանչել էր :

Երբոր թոթով լեզուս բացաւ ,

Խաչի դասըն աւանդեց .

Խաչ օգնեա՛ ինձ , կրկնի՛ր , ըսաւ ,

Գըթոտ սիրով պատուիրեց :

Քանի՛ տարի այս սիրուն դասն

Ես շարունակ կրկնեցի ,

Մօրս հետը ժամ գընացի

Խաչելութիւն սիրեցի :

Ուխտատեղի թէ մատուռներ

Ուր որ ես ուխտ գնացի ,

Համբուրեցի ես խաչքարեր ,

Խաչ օգնեա՛ ինձ , կրկնեցի :

Երբոր փոքր ինչ ես մեծացայ ,

Մայրըս տըլաւ քերական ,

Խաչ օգնեա՛ ինձ , կրկնի՛ր , ըսաւ ,

Խաչն է ուսման օգնական :

Խաչն օգնական ինձ կանչելով

Այբուբենէն ըսկըսայ ,

Ամէն դասուս միշտ կրկնելով

Շուտով կարդալ սորվեցայ :

Քերականն աւարտեցի ,
Յետոյ մըտայ վարժարան ,
Եօթը տարի ես կարդացի ,
Ուսմունք առի զանազան :
Քանի՛ քանի՛ շարադրածներ
Որ ես ինձմէ գրեցի ,
Դեռ չսկսած՝ ճակատներըն
Խաչ օգնեա՛ ինձ դրօշմեցի :
Աստուածաշունչ , Աւետարան
Որչափ սիրով կարդացի ,
Այնքան խաչին սիրոյ նըշան՝
Սըրտիս մէջը ըզգացի :
Զգացի որ խաչի ճասըն
Մեծ ուսմունք է մարդկութեան ,
Մեր փրկութեան դրօշն է նա ,
Ճշմարտութեան սուրբ նըշան :

ՄԵԼՔԻՍԵՂԵԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Ո՞վ ստեղծեց երկինքը. — Նեւտոնն երբեմն կ'ընդունէր գիտունի մը այցելութիւնն՝ որ դժբախտաբար անաստուած մըն էր. օր մը այցելուն կը նշմարէ Նեւտոնի ստուիին վրայ գեղեցիկ երկրագունտ մը . . . կ'սքանչանայ . . . ի վերջոյ կը հարցունէ թէ ո՞վ յօրինած է զայս : Ոչ ոք, կը պատասխանէ Նեւտոն : Գիտունը սըրտարեկ կը հեռանայ, իւրովի ըսելով . . .

ԳԻՒՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ՔԱՀԱՆԱՆ

Մեր գիւղի եկեղեցին հողակերտ ու փայտաշէն է ,
որ մի քանի տարի առաջ հազիւ հազ նորոգուեցաւ .
տե՛ս , սեղան պարզ , անպաճայճ , փայտակերտ , կոպիտ

չինուած մի խաչկալ ունի , վէմ-քար ու մումակալ աստի-
ճաններ անշուք մըջոտած կտաւով ծածկուած են . պա-
տարագի ժամանակ հազիւ թէ երկու մում վառուին , ու-
րիչ ժամանակ բաւական է մի փայտէ ճրագակալ եւ
վրան հողէ ճրագ բողորովին ձիթոտած ու մըջոտած ,
սեղանի տերունական պատկեր տե՛ս ի՛նչ անձեւ եւ
անարուեստ է , եկեղեցւոյ յատակ եւ սեղանի վրայ
միայն փսիաթներ փռուած են : Գեղական եկեղեցիներ
մեծ մասամբ վերնատուն չունին , այր մարդիկ առաջ
կը կանգնին՝ կիներ ետեւի կողմ :

Թողունք այս նիւթական անշքութիւն , որ Աստու-
ծոյ տիեզերական փառաց առաջ նշանակութիւն չունի ,
որոյ աթոռ երկինք է եւ ոտքին պատուանդան՝ երկիր :
Գանք բարոյական մասի նկարագիր հանել : Մի ծերուկ
քահանայ ունիմք , ցուպը ձեռքը դողդոջելով հազիւ
եկեղեցի կուգայ . աչքեր Իսահակ Նահապետի պէս վա-
տաստես եղած է ի վաղուց , բայց ինքն եկեղեցւոյ ժա-
մերգութեան շատ բաներ գոց ըրած է եւ կը կարդայ .
ինքն երկիւղած , բարի եւ ժողովրդասէր քահանայ մըն է :

Խ. Հ.

ԸՆԹԱՑԻ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նկարագրեցէք Բաղասի եկեղեցին .

Ա Ղ Օ Թ Ք

Ճերմակ պատերով գերեզմանատան
Մէջ , ուր ոչ ոք կայ թաղուած տակաւին ,
Քչած են ցորենի հասկք հողմաստան ,
Որոնք աղքատաց համար հընձուին :

Օր մըն ալ, ո՛վ Տէր, մէջ այս պատերուն
 Ըշտեմարանացոյ համար պիտ'հնձեն,
 Մեր մեռեալք պիտի ըլլան հասկքն հասուն,
 Հնձողք ալ հրեշտակք, հոշաթեւ, հրեղէ'ն:

Քու կապոյտ կամար երկնից խորերէն
 Գալով մարդկային հունձքն ընեն պիտի,
 Քեզի բերելով ինչ որ կայ ցորեն,
 Նետելով հասկերն տըհաս, սընուտի:

Ճերմակ պատերով գերեզմանատան
 Մէջ, հաճէ', Տէ'ր, երբ ըլլամ խոտին տակ,
 Որ' իր որային համար բաւական
 Հասո՛ւն գտնէ զիս մի բարի հրեշտակ . . . :

Թարգմ.

Բ. Պլանցմէն

ԱՂԵՔՍ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Հոգեւորական, հոյ՛վէ ցարժած. — Հ-Լ-Բ-Լ,
 թերեր սերկ:

Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Օ Ր Ե Ր

Զ Ա Տ Ի Կ

Զատիկ է այսօր. միտքս կը բերեմ հին օրերը, մեր
 ատենի Զատիկի օրերը, երբ ողջ էին մեր հայրերն ու
 մայրերը: Առջի գիշերուընէ կը սկսէին հնչել ուրախու-
 թեան ձայները, վառ ձայնը կոչնակին, ու դուռներնուս
 առջեւ դաշն ու որոճ ձայն մը որ մեզ եկեղեցի կը հրա-
 ւիրէր. վեր կը ցատկէինք. ի՛նչ զուարթ է զարթնումը,
 եւ այր ու կին, ծեր ու տղայ, ամենքն ալ եկեղեցի կը
 վազէին. տուները կը սլարպուէին, եկեղեցիները կը լե-
 նային, ու կը սկսէր ժամերգութիւնը բարձր ու խորհըր-

դաւոր շէշտերով եւ հանդիսաւոր նորագներով, որ կար-
ծես թէ ամբողջ տիեզերք պիտի հնչէին, եւ այն սեւ-
ցած կամարներուն ներքեւ կը գոռային ալելուք եւ օրհ-
նութիւնք ու փառարանութիւնք եւ տաղեր ու շարա-
կաններ իրարու կը յաջորդէին մէկ մէկէ աւելի հոգեւոր՝
եւ կ'երգէին դպիրներ: Ո՛չ մէկ աւետեաց ձայն, այն-
չափ հզօր եւ այնչափ քաղցր չէ հնչած, որչափ այս
բառերը « Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց », որուն աղա-
ղակը եկեղեցւոյ գմբէթն ալ կը պատռէր կ'անցնէր: Ու
խուռն բազմութիւն մը հեւալով կը մնար խոր զմայլման
մէջ՝ լուսով ու խուռնկով ուղողուն եկեղեցւոյն մէջ: Եւ
ահա կը դառնայինք եկեղեցիէն ու կը բազմէինք նահա-
պետական սեղանի մը շուրջը: Մեր հայրը կը փառա-
ւորուէր այն օրը, եւ մեր սրտերը լի էին անպատում
ուրախութեամբ ու բնութիւնն ալ կը խայտար մեզի հետ
որ նա ալ իր վերածնութեան տօնը կը կատարէ այս օրե-
րուս: Մարդիկ ամէն օրուան մարդիկը չէին, տարւոյն
մէջ այն օրը միայն այն օրն ալ ըլլար, մեծ եւ երջանիկ
կ'զգային զիրենք: Ա՛լ մեղաւոր չկար, ամենքն ալ ա-
ռաքինի . . . : Ոչ խեռ մնացած էր, ոչ ատելութիւն,
այլ ընդհանուր եղբայրսիրութիւն: Իրարու կ'երթային,
իրար կը շնորհաւորէին, կը համբուրէին: Անհուն սիրոյ
ծուղակի մէջ բռնուած մտոցեր էին առջի օրուան
աշխատութիւնները, հետեւեալ օրուան հոգերը եւ ինչ
որ երկրաւոր կիրք է ու շահ՝ զայն մէկդի թողեր էին:
Աստուծոյ կիրքը միայն ունէին:

0.

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — վ —, ծանր. — Դ — շ, մեղմ. — Ու՞ր,
որո՞սացող. — Ն — — — է, երգ. — Խե —, ատելութիւն:

ԸՆԹԱՑԻ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Գրեցէք թէ ինչ հաճոյքներ վայն
լիցիք Ձատկի տօնին:

Չ Ա Տ Ի Կ

Ծաղկած են դաշտեր ծիլ ծիլ խաառուտիկ ,
Եւ կոշնակ ժամուն աւետէ զատիկ .
Չատիկն է եկել եւ աշխարհ ցնծայ ,
Կարմիր հաւկիթներ բերել է ընծայ :

Ջրւարթ ու պայծառ թէ ծագէ արեւ ,
Թէ ամալստ ըլլայ եւ տեղայ անձրեւ .
Ի՛նչ փոյթ , զատիկն է միշտ ուրախ զատիկ ,
Ուրախ ցատկաւտեն միշտ մեծ ու պղտիկ :

Ժողովրդային այս պարահանդէս՝
Կը տօնուի տարին միանգամ այսպէս
Ջրւարթ երգերով խաղերով անմեղ ,
Եւ ոչ մուտք զընեն՝ ոչ դիմակ տղեր :

Փող՝ թմբուկ հնչեն ժիր՝ միօրինակ ,
Եւ թնդայ երկիր այն պինդ ոտից տակ ,
Ծածանի հովէն գոյնզգոյն եւազման ,
Արեւէն ցոլայ չափկանին սուրման :

Տարւոյն մէջ թափած քիրնոն իրենց ճակտուն՝
Կրկին . բայց ուրախ այսօր կը հեղուն .
Եւ հետզհետէ պարն սգեւորի ,
Ու անկեղծ պագ տայ ընկեր ընկերի :

Բայց թմբկին ձայնէն երբեմն ալ յուզուած
Օղիին խառնեն կաթիլ մ'արտասուաց ,
Եւ իրենց զարիպ զլուս զվսի մօտ
Կնոջ ու զաւղի կը քաշեն կարօտ :

Եւրաղրոսիսի Պատկերաւ

ՍՈՒՐԲ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ

Երկինքն է սեւ , երկիր՝ սպիտակ ,
 Թող հընչեն ձայնք զանգակներուն .
 Ծընաւ Յիսուս . կոյս վայրահակ
 Չայն կը դիտէ դէմքով սիրուն :

Հոն սրահակներ չրկան զարդի
 Պահել ցուրտէն մանկիկը գիրգ ,
 Ու միմիայն ոստայնք սարդի
 Գերաններէն կը կախուին պիրկ :

Չով յարդին վրայ կը սարսըռի
 Սիրուն փոքրիկ Յիսուսն ու զայն
 Տաքցընել մէջն իր մըսուրի
 Էչն ու եզը շընչեն վըրան :

Ձիւն իր ծոպերն կախէ գունդ գունդ ,
 Բայց տանեաց վրայ երկինքն է բաց ,
 Հովիւներուն « Ծընո՛ւնդ , Ծընո՛ւնդ »
 Կ'երգեն սպիտակ դասք հրեշտակաց :

Թ. ԿՕԹԻԷ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — վայրհայ, վար ծռած. — Սըհայ, վա-
 րագոյր. — Գէրէ, փափուկ. — Ծող, սաչագ, փիւսկիւլ :

ԸՆԹԱՑԻ ԾԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Երկու որքեր. — Երկու անչափա-
 հաս տղաք ձիւնին վրայ նստած կը մուրային Ծննդեան գիշերը. բայց
 աղոնց ձայնը ոչ ոք լսեց. — Հոն վերջապէս սառեցան այդ խեղճերը եւ
 առաւօտուն մօտ երբ քահանայն եկեղեցի կ'երթար, առաջին անգամ տե-
 սաւ զանոնք եւ հասկըցաւ թէ անոնք Թշուառութեան զոհեր եղած են,
 մինչդեռ միւս կողմէ քրիստոնեայ աշխարհը կը պատրաստուի իր տօնա-
 կան ուրախութիւնները վայելելու :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԾԻԻ ԵՒ ԱՐԵԻ

- Լերան ծայրէն օր մը Արծիւն այսպէս ըսաւ Արեւուն .
— «Ինչո՞ւ դուն լոյսըդ սըփռես ցած , քան այս սարերս
վարդագոյն .
«Ճառագայթներդ կը կեղտոտեն խոտերն անչա՛հ բո-
վանդակ .
«Ի՞նչ է քու գործ . լուսաւորե՞լ խոր հովիտներ , նեղ
ծրմակ .
«Թող կորսըւին խաւարի մէջ տանուկ մամուռն եւ ցած
սէզ» .
— «Թըռչո՛ւն , ըսաւ Արեւն Արծուին , «եկո՛ւր թըռի՛ր
ետեւէս» .
Եւ բարձրացան մէկտեղ երկուքն՝ ամպերէն եւ ըս շատ
վեր .
Մինչ այնքան որ գետնին հաւասար զոյգ եղան բար-
ձրր սարեր :
Երբոր Արծիւըն նայեցաւ վերէն վար ,
Լեռ ձոր տեսաւ հաւասարած միասարր .
— «Նայէ՛ , ըսաւ Արեւն՝ հըպարտ թռչունին ,
Տե՛ս , իմ դիմաց լեռն հաւասար է խոտին .
«Հըսկայատես աչքիս առաջ չիկայ ո՛չ մեծ , ոչ փոք-
րիկ .
«Ովկիանոսն նո՛յն ինձ համար , ինչպէս կաթիլ մ'է
ջրիկ .
«Հասարակաց լուսարեր աստղն եմ ամենուն կենսատու ,
«Ինչպէս խոտին անտառարոյս , նոյն եւ մայրին Լի-
բանանու :

«Ուր ճառագայթքըս տաքցընեն մըրջիւն, եւ կեանք
անտառին

«Կուտան, ծաղկանց բուրումն անուշ կը տարածեն
ամէն դին» :

Այսպէս Աստուած, որ ինքն իրեն է միայնակ չափ
սահման

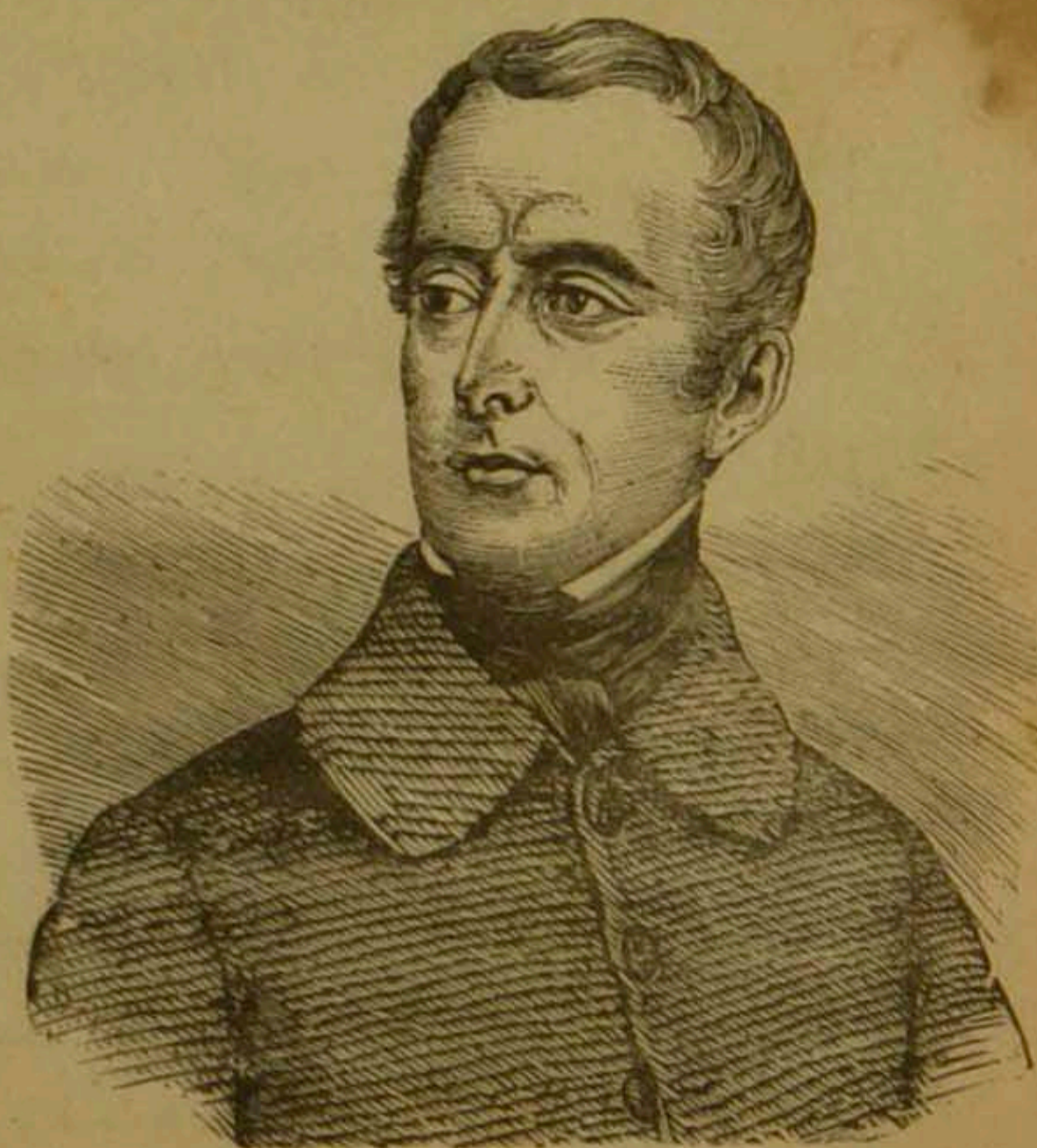
Հասարակաց կը տարածէ վերէն խընամք հայրական:

Թարգմ. Հ. Քեր. Վ. Քուսնեբեան

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

Տըլի Գաղղիացի բա-
նաստեղծն Աստուծոյ մեծու-
թիւնն այսպէս կը բացատրէ .

«Մեծ է նա թէ միջտոտին
մէջ եւ թէ իր ամենէն ազնիւ
գործին մէջ, թէ մանկան
բնազդին մէջ եւ թէ իմաստ-
նոյն մտքին մէջ, թէ աղէտ-
ներով շրջապատուած տկար
մահկանացուներուն մէջ եւ
թէ ճոխութեամբ պսակուած
անբիծ իմացականութիւննե-
րուն մէջ, թէ ամենէն բարակ
մազին մէջ եւ թէ նոյն իսկ
հոգւոյն մէջ: Իր գերագոյն մե-
ծութեան առջեւ ամէն ինչ
կ'ոչնչանայ. ոչ մէկ բան տկար

Լամարդին

է եւ հզօր, ոչ մէկ բան մեծ է եւ փոքր: Նա ամէն ինչ կը միացնէ, ամէն
ինչ իր մէջ կը բովանդակէ, ամէն ինչ անոր մէջ կը խորասուզի: Ինչպէս
ովկէանու անհունութիւնը չզանազաներ գետի մը կամ գետակի մը ջուրը»:

ԲԱՅԱՏՐՆԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ԿԵՆՄԻՒԻԼ, աղսնել. — Տաճար, խոնաւ:

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն Մ Ը

Այն ատեններ Յիսուս շրջէր Պետրոսին հետ
Լըճին եզերքն՝ որուն մօտն էր Գեննեսարէթ .
Երբ դէպ հարաւ կը սաւառնէր կիզիչ արեւ ,
Հոն այն ատեն տեսան խեղճուկ հիւղի մ'առջեւ ,
Ձըկնորսի մը սրգոյ երկայն քօղով այրին ,
Որ հոն սեմին վըրայ նստած էր տխրագին :
Կը բռնէր լացն՝ որ թրջէր իր ականողիք ,
Որպէս զի տղան որրէ , մանէ իր մանելիք :
Խիտ թըզենեաց ետեւ ծածկուած քիչ մը անդին՝
Տէրն եւ իրեն ընկերն անտես կը դիտէին :

Յանկարծ ծեր մը մտնելու մօտ իր գերեզման ,
Մուրացկան մը գըլխուն վըրայ կրելով աման ,
Եկաւ անցաւ , մանող այրւոյն ըսաւ այսպէս .
«Կի՛ն դու , պէտք է ամանս կաթով լի տանիմ՝ ես
«Հոն մօտակայ գիւղը բնակող մէկու մը տուն .
«Բայց տըկար եմ , մէջքս է կոտրած , կը տեսնես դուն :
«Մինչ սա տուներն աւելի կայ քայլ քան հազար ,
«Եւ կ'ըզգամ թէ ինձ միայնակ է անհընար
«Այս գործ , որուն դանկ մը միայն վըճարուի գին» :

Առանց բընաւ բառ մ'ըսելու ոտք ելաւ կին ,
Թողուց առանց վարանելու կտաւէ մանոց
Եւ լաց ձըգող որբ մանուկին ուռի որրոց ,
Առաւ ամանն եւ թշուառին հետ գնաց հեռու :
Պետրոս ըսաւ . «Պէտք է ըլլալ միշտ ձեռքնտու ,
«Ո՛վ Տէր , սակայն այդ կին շատ խելք չունի այնքան
«Երբ իր զաւակն այսպէս թողու եւ բնակարան ,
«Ճամբէն եկող որբւիցէ մէկուն համար :

«Ծեր մուրացկանն ոչ շատ հեռու պիտի երթար ,
«Եւ անցորդ մը առնուր տանէր անոր աման» :

Բայց Պետրոսի Յիսուս կուտայ այս պատասխան .
«Անշուշտ երբ խեղճ մ'աւելի խեղճ մարդու գըթայ ,
«Տանը հսկէ հայրս եւ կ'ուզէ որ մեծնայ դա ,
«Երբ այս կին շուտ գընաց , աղէկ գործեց իրաւ :

Տէրն այս խօսքերն ըսելուն պէս , վըրայ նստաւ
Փայտէ հինցած նստարանին , հիւղին առաջ ,
Վայրիկ մը նա աստուածային կարկառեց աջ ,
Աղեկասով մանել , որրել փոքրիկ տըղան ,
Ելաւ մեկնիլ , երբ Պետրոսին ըրաւ նըշան :

Եւ երբ այրին դարձաւ եկաւ դէպ իրեն խուց ,
Որուն Աստուած իր բարութեան կուտար այս ցոյց ,
Զգիտնալով որո՛ւ շնորհիւ քնացած գըտաւ
Փոքրիկ մանուկն , նաեւ մանուած իրեն կըտաւ :

ՅՌԱՆՍՈՒԱ ԳՈՓԷ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ս— — — — — ԵՆԷԼ, surraidուիլ . — Ա՛ն—ն—ու—լէ— ,
աչք. — Աղէկ—տ, մանելիք (եօրե+ե):

ԱՌԱԾՆԵՐ «ԿՐԾՆԻ» ՎՐԱՅ

Գիտութիւնն օգտակար, իսկ կրօնն հարկաւոր է,
Երանի մարդոյ՝ եթէ աջ ձեռքը կրօնի կարկառէ, իսկ ձախը՝ գի-
տութեան :

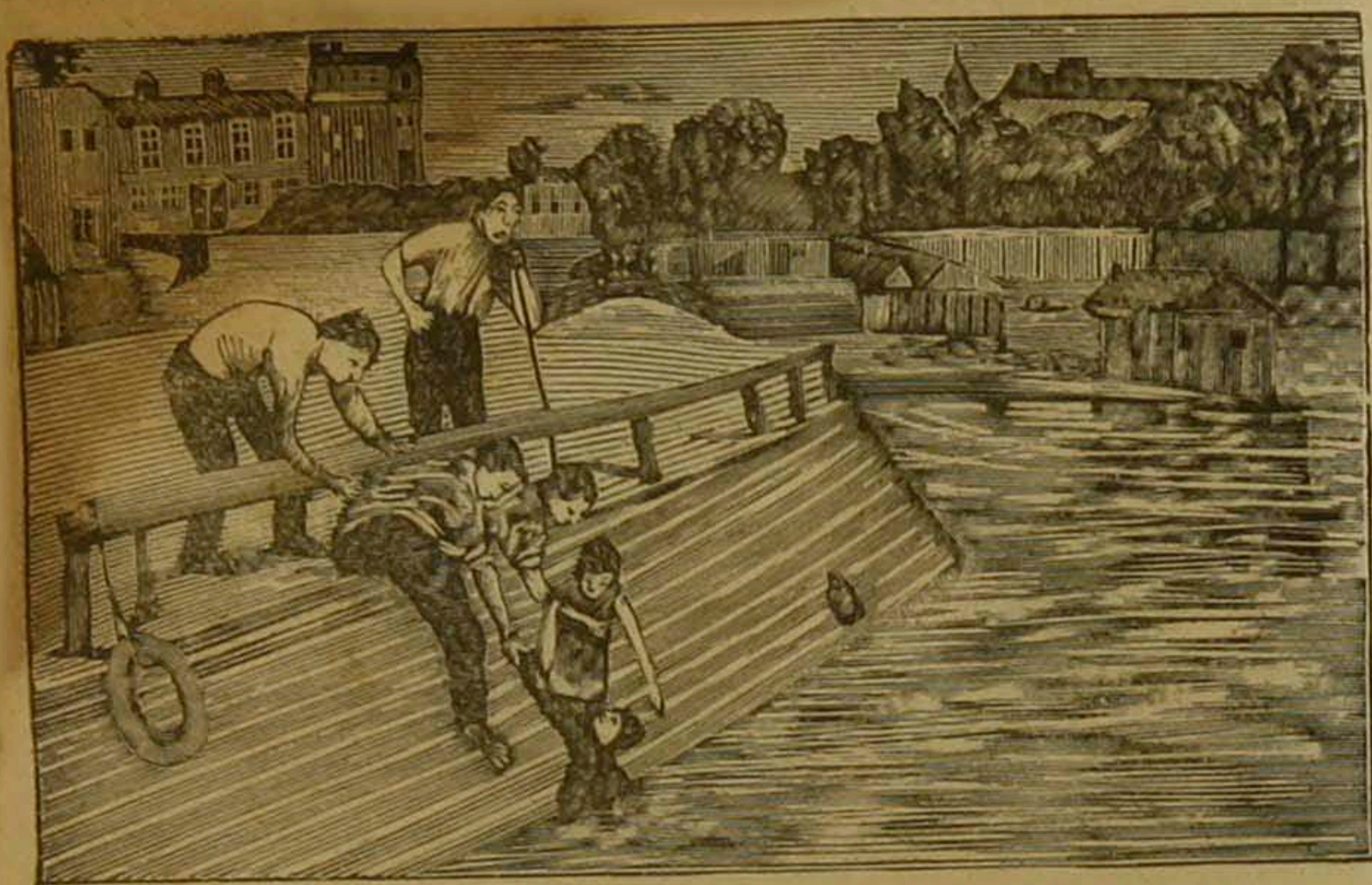
Կրօնը միշտ լուրջ անմեղութեան մեջ է, երբեք չի ծերանար. իսկ
գիտութիւնն՝ արդէն բարին ու ջարը ճանչցած ալեւոր մի է :

Գիտութիւնն վառած ջահ կը բռնէ, իսկ կրօնն Աստուծոյ փողը կը
հնչեցնէ :

Ամենայն ինչ Աստուծմով :

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՔ. — Անձնուէր եղի՛ք առանց բանի մը սպա-
սելու: Ուրի՛ց անձնուիրուքիւն չկայ: Զձեզ ձեր դրացւոյն նուիրեցէ՛ք անոր սիրոյն
համար:

Դ. ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԱՐԵՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԶԳԱՑՈՒՄ

ԿՆՔՈՒՄ ԵՒ ՄՈՒԿ

Երկրի մը վրայ ապառաժուտ
Կնգու՛մ եւ մուկ կեանք վարէին .
Բայց երկուքն ալ կըրեցին շուտ
Ըսպառնալիքն անգու՛թ սովին :
Դուրս ելնելով մուկն իր ծակէն

- «Նայէ՛ անդին այս լրճակէն .
 «Ի՛նչ հարուստ է դաշտագետին .
 «Ագարակ , ծառ , թռչուն ամէն
 «Եւ պըտուղներ կը ծածկեն զայն :
 «Եկո՛ւր , անցնինք , օ՛ն , այս ջրէն ,
 «Սո՛վն այս երկրին մէջը խոպան
 «Հուսկ մեզ պիտի մահացընէ» :
 — Կ'ըսէ կնգում . «Պէ՞տք է միթէ ,
 «Որ աղտոտէ զիս այս տղմուտ» :
 — «Կը կշտանանք , ուրեմն ի՛նչ փոյթ» :
 — «Բանըդ գընա՛ , կ'ըսէ , ոչ բնաւ .
 «Այլ ես մաքուր կ'ուզեմ մընալ :
 «Աղքատութիւն ու մահ ի՛նչ լաւ ,
 «Քան թէ արատ մը ունենալ» :

ԼԱՇԱՄՊՈՏԻ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌՆԵՐ. — Կ-է-ւ-ւ, սպիտակ կզափիս, որուն մորթը յարգի մուշակ է, գագուռ. — Հ-ւ-ւ-ւ, վերջապէս :

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԿՐՈՒԹԵԱՆ. — Երկու վսակներ. — Միեւնոյն լեռնէն կը բղխէին երկու վտակներ . . . Նկարագրել իրենց առաջին ընթացքը լերան կողերուն վրայ եւ իրենց ծփանուտ ջուրերը :

Ա. Ժամանակ մը միեւնոյն ընթացքին կը հետեւին, կը սնանին ուրիշ պզտիկ վտակներէ . . . Ինչ որ կ'անցնի անոնց եզերքին վրայ . . . կարծես թէ մինչեւ ծով պիտի երթան :

Բ. Պիտի անցնին լեռներով բաժնուած երկրէ մը, աջ կողմը գեղեցիկ եւ անհուն հովիտ մը . . . Անոնցմէ մին կ'ըսէ. «Հեռի ըլլան դժուարութիւնները». եւ կ'երթայ հովտին մէջ, ուր կը բաժնուի հազարաւոր վտակներու եւ իր անունը կը կորսնցնէ :

Գ. Երկրորդը կը կռուի դժուարութիւններուն դէմ, կը դիզէ իր ջուրերը, . . . կ'անցնի բնական արգելքներէ, աւելի ուժգին կ'ըլլայ, միշտ յառաջ կ'երթայ, մեծ գետի մը անունը կ'առնու եւ կ'երթայ մինչեւ ծով :

Հ Ր Դ Ե Հ

Ամէն ինչ կը լափէր, ամէն ինչ տեղի կուտար անոր
ահարկու զօրութեան առջեւ :

Գիշերին լռութեան մէջ անոր հանած ժխորը շատ
մեծ էր. անոր ազդած սոսկումը ամէն սիրտ կը գրաւէր :

Հազարաւոր օգնութեան փութացողներու մէջ միայն
մէկը կար, որ ամենէն աւելի չէր սոսկար եւ կարծես
թէ անոր հոգիին մէջ անհուն կորով մը մթերուած էր
հրդեհին կատաղութիւնը սանձելու :

Սա ջրհանկիրներու տասնապետ մըն էր. կեցած էր
հոն, այն խարխուլ պատին վրայ, որուն պահանգները
արդէն այրած էին եւ վայրկեանէ վայրկեան պիտի կոր-
ծանէր, իր փլատակներուն տակ թաղելով այն քաջին
մարմինը :

Եւ երբ վարէն ամէն ձայներ կը գոռային. « վա՛ր
իջիր », նա այդ ձայները չէր լսեր, միայն մէկ ձայնի մը
մտիկ կ'ընէր, իր պարտաւորութեան ձայնին :

Անոր կեցած տեղին դիմացը շէնք մը կ'այրէր եւ
տասնապետը իր պարտքը կը կատարէր, շնայելով իսկ
չուրջն՝ ուր ամէն բան կը կործանէր :

Եւ ահա քիչ յետոյ պատը կործանեցաւ եւ տաս-
նապետը անոր փլատակներուն տակ գտաւ իր դիւցազնի
մահը, ձգելով իրմէ վերջ իր պարտաւորութեան անձ-
նուէր եղող մարդու փառաւոր անունը :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Պահանգ, հաթրլի

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նկարագրեցէք հրդեհը :

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ԽՂՃԻ ԵՒ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Ի՞նչ են մարմնոյ ցաւերը հոգւոյ տանջանքներուն քով. խղճի կրակին քով ո՞ր կրակը կրնայ բաղդատուիլ:

ՇԱԹՈՊՐԻԱՆ

Մարդուս համար մեկ ճշմարիտ դժբախտութիւն միայն կայ, որ է յանցանքի մեջ գտնուիլ և ունենալ բան մը յանդիմանուելու:

ԼԱՊՐԻԻՅԷՌ

Հանգիստը ոչ ուրեք է, երբ մարդ գայն սրտին մեջ ջուլնի:

ԺԻԻԼ ԳԼԱՐՄԻ

Խիղճը գմեզ չխաբեր, մարդուս ճշմարիտ առաջնորդն է, հոգւոյ նկատմամբ այն է, ինչ որ է բնագղը մարմնոյ նկատմամբ

ՎԻՆԷ

Ուզենք ջուզենք, խիղճը մեր մեջ, ինպաստ մեր և մեզի դէմ վճիռներ կ'արձակէ, որոնց դէմ անհնարին է մեզ բողոքել:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

Գնան, ուր որ ուզես, հոն պիտի գտնես քու խիղճդ:

ՏԻՏՈՒՅՑ

Քիչ խօսք և բազում բարի գործ, ահա աղեկութիւն ընելու միջոց:

ԼԱՆՏՈՒԷՅՑ

Լաւ գործէ, նախանձոտներ պիտի ունենաս, լաւագոյն գործէ, ամօթահար պիտի ընես զանոնք:

ՖՈՒՆԴԻՆ

Երբ քու խիղճդ գքեզ կ'ամբաստանէ, գքեզ կը դատապարտէ, գքեզ կը պատժէ, ամբողջ տիեզերք ոչ իրաւունք ունի ոչ իշխանութիւն քեզ արձակում տալու:

Ա. ԳՈԳԸՌԷԼ

Զգուշացիր որ արեւը երկիրը դիտելով, մի՛ գուցէ կարենայ ըսել. ահաւասիկ վատ մը որ կը քնանայ:

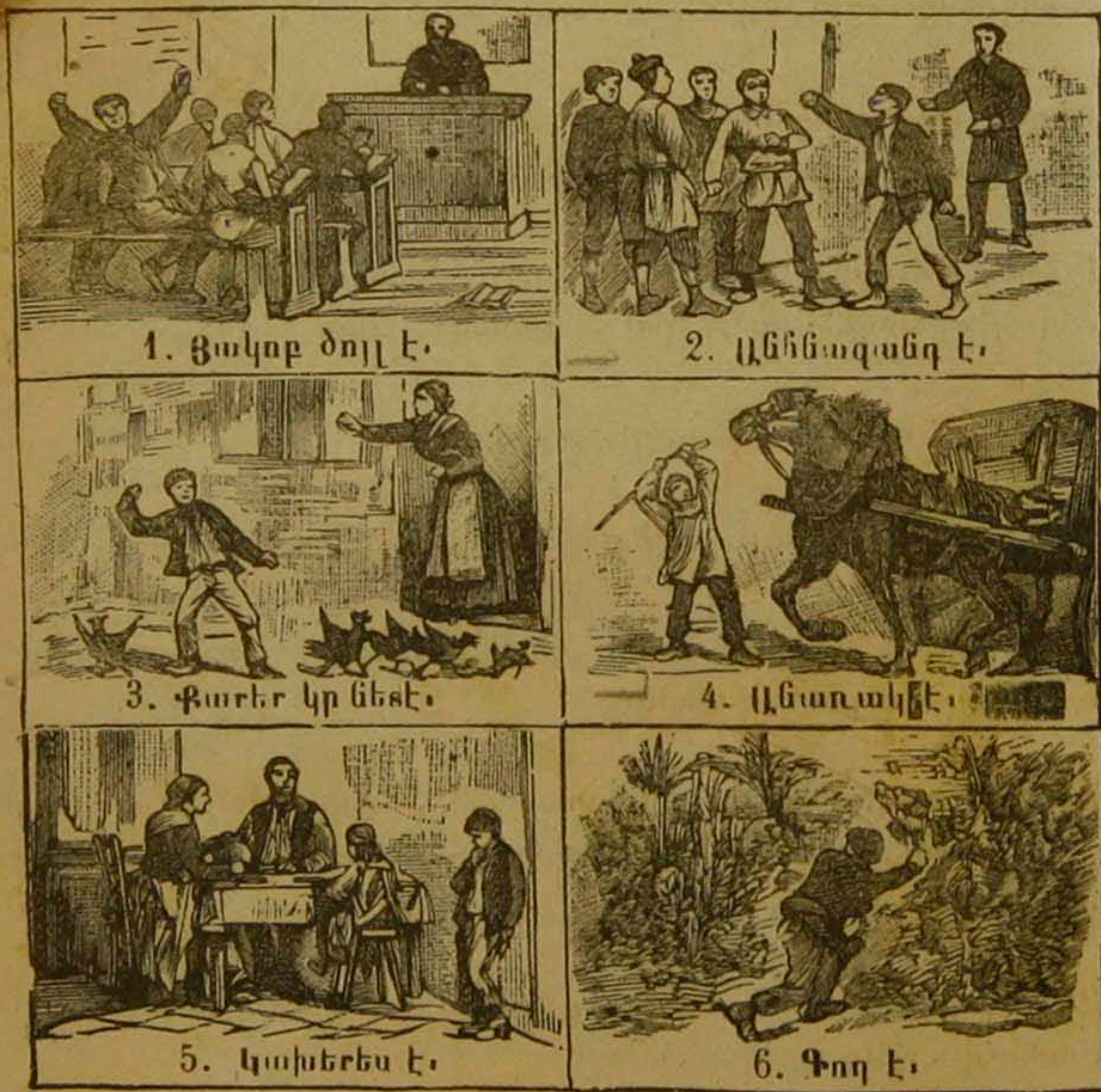
ՖՈՒՆԴԻՆ

Շարադրութիւնք Պատկերաւ

ՅԱԿՈՒԲԱՅ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Այս տեսարանին մէջ եղող անձինքը խօսեցուցէք. ինչպէս որ կը տեսնէք, այս պատկերներու անձեր կը խօսին.

ԱՌԱՇՆԵՐ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎՐԱՅ

Քայլ մը պարտաւորութենէ դուրս կրնայ գմեզ շատ հեռուները տանիլ:

ԳՈՌՆԷՑԼ

Մարդուս կեանքին այն միակ գործը՝ որ միշտ իր նպատակին կը հասնի, պարտուց կատարումն է:

ՏԻԿԻՆ ՏԸ ՍԹԱԼ

Կատարեալ արժանաւորութիւնն է ընել առանց ականատես վկայի, ինչ որ մարդ կարող պիտի ըլլար ընել ամէն մարդու առջև:

ԼԱՌՈՇՖՈՒԳՕՅ

Լաւ վարմունք մը աւելի կ'արժէ քան լաւ պաշտօն մը:

Ա. ՎԷՍՍԻՈՅ

Աղէկ ընթացք ունենալ պարտք մըն է առ մեր անձն և առ այս:

Ա. ՎԷՍՍԻՈՅ

Լաւագոյն քննադատութիւնը զոր կարենանք ընել այլոց մասին, անոնցմէ աղէկ վարուիլն է:

Ա. ՎԷՍՍԻՈՅ

Եթէ շիւղ մը մտնէ ձեր աչքին մէջ, իսկոյն կը հանէք: Եթէ մոլութիւն մը մտնէ ձեր հոգւոյն մէջ, կ'ըսէք. գալ տարի կը մտածեմ ինքզինքս բժշկելու:

ՈՐԱՏԻՈՍ

Հնազանդէ, եթէ կ'ուզես որ օր մը քեզ հնազանդին:

ՎՈԼԴԷՌ

Բարի օրինակը լաւագոյն դասն է:

Ա. ՎԷՍՍԻՈՅ

Պէտք է ընել ոչ թէ այն զոր մարդ կ'ախորժի ընել, այլ ինչ որ ընելով գոհ պիտի ըլլայ մարդ:

ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՏԻԱՆ

Հնազանդիլը բան մըն է, բայց աւելի արժանիք կայ յօժարութեամբ հնազանդելուն մէջ:

ԺԻՌԱՌԴԷՆ

ԽՈՂԵՄ ՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՐԱՏԵՒՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցական մը իր շրթունքին մէջ կը սեղմէ կեռաս մը եւ անոր կուտը դուրս կը նետէ . ծերունի մը կ'առնու զայն եւ կը թաղէ հերկուած հողի մը մէջ տղուն աչքին առջեւ՝ որ կը ծիծաղի այդպիսի հոգածութեան մը վրայ : Ժամանակ մը ետքը նորէն կ'անցնի նոյն տեղերէն եւ կը տեսնէ կուտը թուփ եղած : Ծերունին դարձեալ հոն է՝ որ կը կտրէ, կը պատուաստէ, կը պաշտպանէ զայն ամէն փնասու դէմ :

Ի՛նչ բանի օգուտ ունի այդչափ յոգնութիւն , կ'ըսէ մտքէն պատանին : Բայց երբ չափահաս կ'ըլլայ , անցնելով փոշոտ ճամբէն , նորէն կը գտնէ ծառը պտուղներով ծածկուած , որ իր ծարաւը կ'անցընեն եւ վերջապէս հասու կ'ըլլայ ծերունիին խոհեմութեան :

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱՌՐՈՒԹԵԱՆ . — Օգտակարն ու հաճելին . — Հօրեղբայրն Զարեհ կուզէ վարձատրել Ատրինէն եւ Էօթէնին իրենց շահած մրցանակներուն համար : — Անոնցմէ իւրաքանչիւրին կուտայ 5 ֆրանք եւ կ'ըսէ որ ընտրեն վաճառանոցին մէջ իրենց հաճելի եղած բանը . Ատրինէն կ'ընտրէ վզնոց մը եւ Թեւնոցներ , Էօթէն ձմեռնային հագուստ մը : Ահա Ատրինէն կը զարդարուի տօնի օրն : — Էօթէն կը տխրի : — Ձմեռը կուգայ : — Էօթէն կը հագնի իր հագուստն ու Ատրինէն կը տխրի : Ո՞վ լաւն ընտրեց :

Դ Ա Տ Ո Ղ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ՄԱՆԿԻԿՆ ԻՐ ԿԱՏՈՒԻՆ

Հո՛ս եկուր, փի՛սիկ, եկո՛ւր որ աղուոր մ'զքեզ չախեմ ես,
 Եկո՛ւր , ա՛նառակ ,
 Քեզ համար կ'ըսեն թէ՛ ո՛վ որ ըլլայ՝ ուժգին կը ճանկես,
 Երեսըդ ճերմա՛կ . . . .

Է՛հ, ըսէ՛ նայիմ, այդպէս խոտոռած ո՞ւսկից կուգաս արդ,
Ուռուցած քու ձար . . . :

Խեղճ մուկիկներուն տըւի՞ր մահաբեր՝ սոսկալի մի ջարդ...:
Վիրաւորուեցա՞ր . . . :

Եւ կամ կաղամա՞րս արդեօք չըջեցիր, եւ՛ արագընթաց՝
Վազելով շիտակ :

Միթէ թաթի՞կըդ իմ թղթերուս վրայ գըծագրել փութաց
Մի սեւուկ գետակ . . . :

Տեսնե՛նք, պատասխան տո՛ւր, ես բընութեամբ քաղցր
եմ եւ հեզ .

Յանցանքներդ ի՞նչ են :

Ձի՛ պիտի չախեմ, փի՛սիկ, առաջուց ես կը ներեմ քեզ
Ոճիրներդ ամէն :

. . . Ի՛նչ, ակնարկ մ՛անգամ, կամ գգուանք մ՛անգամ
ինձ չե՞ս ուղղեր դու,

Չարսի՛րտ կենդանի . . . :

— Մե՛ղք որ ամէն տեղ ա՛յնքան գովեր եմ, անպիտան
Դէմքըդ գեղանի, կատու,

Ո՛հ, բայց ի՛նչ է այն, գետնին վըրայ, քովդ, որ կը
թաւալի . . .

Թռչնի՛կս . . . Աստուած իմ . . .

Դո՞ւն խոդխոդեցիր զայն, ակռաներովդ սուր եւ ահուելի,
Ընկերս մտերիմ,

Այն որ իր անուշ դայլայլիկներով՝ ինձ հրճուանք կուտար,
Քեզ՝ նախանձ առա՛տ,

Վանդակէն խըլուած ահա կը մեռնի՛ մահուամբ չարաչար,
— Վա՛յ քեզ, ապիրա՛ս . . . :

Փախի՛ր, հեռացի՛ր, շո՛ւտ . իմ դիմացէս կորսըլէ անդին:
— Մըտադրեցի լաւ՝

Ըզքեզ չի տեսնել, եւ այլ եւս ոչինչ ըստ երեւոյթին
Ձի դատե՛լ բընաւ :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Զ-ր, մազ. — ԳԵՂԵՂԻ, գեղեցիկ. —
ԽՆԴԻՆԵԼ, սպաննել. — ԱՂԻՐ-Տ, գէտ:

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Վերոգրեալն արձակի վերածեցէք:

Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

ԽՈՂԵՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԴԱՏՈՂՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Դատելու համար լաւագոյն կանոնն է սպասել:

ԿՐԷՍՍԷ

Ով որ հեռու ճանապարհորդել կ'ուզէ, կը խնայէ իր հեծած անասունին:

ՌԱՍԻՆ

Լաւ է իրաւախոհ ըլլալ քան թէ ժամանակը կորսնցնել դատ վարելով: Խոհեմութիւնը կը կայանայ լուսաւորեալ բանականութեան մէջ, անյեղչի իմաստութեան մէջ, և արդար խորհրդածութեամբ ինքզինք վարելու արուեստին մէջ:

ՏԷՔԱՐԹ

Պէտք չէ մարդերը դատել ըստ երևութին, և պէտք է միայն կապուիլ անոնց հետ որոնց վեհանձն և մաքուր հոգին ծանօթ է ձեզ:

Աղեղն ի գո՛ւր կը խղճայ երբ նետն արդէն արձակուած է:

ՏԷՌՈՒԼԷՏ

Երկու անգամ խորհէ մէկ խօսելէ առաջ, և այսպէս երկու անգամ աւելի լաւ պիտի խօսիս:

Գ. ՊԷՆ

Ծանփո գփեզ

Դեղփեան պատգամ

Մարդ երբեք միջակ մէկը չէ, երբ ունի շատ ողջմտութիւն և բազում բարի գգացումներ:

ԺՈՒՊԷՌ

Ես մէկ գործ միայն ունիմ, որ է ինքզինքս ուսումնասիրել, խոր մտնել և մանաւանդ յաղթել ինքզինքիս, զիս արժանի ընելու համար ճշմարտութեան հասնելու:

ՅԵՆԵԼՈՆ

Մեծ առաւելութիւն մը չէ աշխոյժ միտք ունենալ, եթէ արդարախոհ չըլլայ: Ժամացուցի մը կատարելութիւնն է ոչ թէ արագ բանիլ, այլ կանոնաւոր:

ՎՈՎՆԱՐԿ

Կրպակէ մը բարձրանալ սլալատ մը, գեղեցիկ է և սակաւադէպ, վրիպանքէ բարձրանալ ճշմարտութիւն, աւելի սակաւադէպ է և աւելի գեղեցիկ:

Վ. ՀԻԻԿՑ

Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Կ Ա Խ Ա Ր Դ Ա Ն Ք

Հին Հռովմայեցւոց ժամանակ Կրեսսինոս անուն հողագործ մը փոքրիկ արտէ մը շատ աւելի գեղեցիկ հունձք կ'ստանար քան իր դրացիներն իրենց մեծամեծ կալուածներէն: Ասոնք անոր վրայ նախանձելով ամբաստանեցին թէ կախարդութիւններ ի գործ կը դնէ ուրիշին հունձքերը իր արտը քաշելու համար: Կրեսսինոս ժողովրդեան առջեւ դատի կոչուելով եւ դատապարտութեան մը սպառնալիքին առջեւ ատեան բերաւ իր բոլոր մշակական կահուղանքները, իր հուժկու, լաւ սնած, լաւ հագուած ծառաները, իր լաւ շինուած գործիները, ծանր մարկեղներ, ծանր խոփեր, պարարտ եւ փայլուն մազերով եզներ: «Ահաւասիկ, ըսաւ, իմ կախարդանքս ես չեմ կրնար իմ տքնութիւններս ու քրտինքս միեւնոյն ժամանակի մէջ ձեզ ցոյց տալ եւ ձեր առջեւ բերել»: Միաձայն վճռով անպարտ արձակուեցաւ:

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Կ-հ-ի-ւ-լ-ճ, ունեցած գործիք. — Մ-ր-ի-ւ, (շափա):

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Հիւանդ աշխատողը. — Քաղաքի մը մէջ կ'ապրէր շատ նշանաւոր մարդ մը: Նա դժբախտ ծնած էր եւ կա-

նուխէն կորսնցուցած էր քալելու կարողութիւնը: Բայց կրցաւ թշուառութենէ ազատիլ եւ նոյնիսկ օգտակար ըլլալ աշխատութեան շնորհիւ, իր անկողնին մէջ զբաղեցաւ մեքենագիտութեան: Կը շինէր ժամացոյցներ եւ երաժշտական գործիներ:

Հինգ տարուան մէջ իր անկողնէն երեք անգամ միայն ելաւ ողողումի եւ հրդեհի պատճառաւ:

Մեռաւ նա մեծ հարստութիւն թողլով՝ զոր իր աշխատութեամբ շահած էր:

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆ ՈՒ ՈՐԴԻՆԵՐԸ

(Ա Ռ Ա Կ)

Հարուստ հողագործ մ'իր մահուան մահճին
Մօտ կանչեց իր մանչ զաւակներն արի,
Եւ ըսաւ անոնց. «Միակ եւ վերջին
Պատուէրս է որ՝ Մի՛ երբեք օտարի
Վաճառի հանել, յանձնել հաւանիք
Հողն այն զոր թողած է ձեզ ձեր հայրիկ.
Ձի անոր ներքեւ մի գանձ կայ քաֆուռն:
Ո՛ր կողմ գըտնուիլն աղէկ չեմ գիտեր,
Բայց քիչ մ'աշխատանք եւ կամք անկրկուռն
Կըրնան այն գանձին ընել ըզձեզ տէր:
Ուստի այս տարի, երբ գայ օգոստոս,
Առէ՛ք ձեր գործիքն — արօր, բրիչ ու բահ —
Բացէ՛ք, փորեցէ՛ք ամէն տեղ ահօս,
Ձի տրորուած խորշ մ'անգամ չի մնայ . . . »
Մեռաւ հողագործն, իր որդիքն ուժեղ,
Ջրշապիկն քաղկով գետինն հերկեցին,
Տակնուվրայ ըրին հողերն ամէն տեղ . . .
Եւ՛ թէպէտ հետքն իսկ չի գըտան գանձին՝

Սակայն ա՛յնքան լաւ հերկուած հողերէն
 — Երբ սերմանեցին — խիստ առատօրէն
 Քաղեցին ցորեն , հաճար ու գարի ,
 Եւ լաւ հասկըցան թէ՛ իրենց բարի
 Հայրն ուզած էր նախ — մեռնելէ առաջ
 Իր զաւակներուն սորվեցընել քաջ
 Թէ՛ Աշխատութիւն գանձն է աշխարհի :

Ա. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Արէ, քաջ. — Թ-+-ւ, ծածկուած. — Ա-
 յի-ւ, անյաղթելի. — Տ-ր-ւ-ւ-ւ, քայքայուած. — Ջ-ւ-ւ-ւ-ւ, ջիղերը
 հաստատուն:

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Աղօթե՛ք եւ աշխատե՛ք. — Բարե-
 պաշտ եւ յաջող երկրագործ մը գարնան ատեն աշխատեցաւ իր դաշտին
 մէջ, աղբ դրաւ, մշակեց, սերմանեց եւ ցաքանով հողերը հաւասարեցուց-
 Երբ այս ամէնը լմնցուց, գլխարկը հանեց, ծունր դրաւ եւ վստահութեամբ
 աչքերը երկինք վերցընելով ըսաւ. «Աստուած իմ, ես իմ գործս կատա-
 րեցի, բուկդ ըրէ»։ Եւ Աստուած խրկեց իրենց ժամանակին ցօղ եւ անձ-
 րեւ, տաքութիւն եւ քաղցր արեւ։ Գթութեամբ պահպանեց զայն երաշ-
 տութենէ, խոնաւութենէ, կարկուտներէ եւ սառոյցներէ եւ ծածկեց արտը
 հարուստ հունձքով մը։

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ

Ի Մ Մ Ա Հ Ը

Եթէ տըժգոյն մահու հրեշտակ
 Անհուն ժպտով մ'իջնէ իմ դէմ . . .
 Շողիանան ցաւքս ու հոգիս ,
 Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ :

Եթէ սընարըս՝ իմ տիպար
Մոմ մը վրսիս ու մահադիւմ
Ո՛հ, նըշուլէ ցուրտ ճառագայթք,
Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ ճակտովս արսուրագօծ
Զիս պատանի մէջ ցուրտ զերդ վէմ
Փաթթեն, դընեն սեւ դագաղը,
Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ հնչէ տխուր կոչնակ՝
Թրթուուն ծիծաղն մահու դրժխեմ,
Դագաղս առնէ իր յամրոք քայլ,
Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ:

Եթէ մարդիկն այն մահերգակ՝
Որք սեւ ունին եւ խոժոռ դէմ՝
Համասրփոեն խուռնկ ու աղօթք,
Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ:

Թէ յարդարեն իմ հողակոյտ,
Եւ հեծեծմամբ ու սրգալէն
Իմ սիրելիքը բաժնըւին,
Գիտցէք որ միշտ կենդանի եմ:

Իսկ աննըչան եթէ մընայ
Երկրի մէկ խորչն հողակոյտն իմ,
Եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ա՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ:

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Շփփուլ, ցոգի բլլալ. — Վրէր, բա-
րակ. — Մհարէ՛, մահուան նման. — Արթուրուօ՛, արսասուլից. —
Զերդ, նման. — Դիւիւ, գէտ. — Յմբ, կամաց. — Հմտութիւլ, ծաւալել:

Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Առաքինութիւնը ծաղկանց պէս անուշ բոյր կը ծաւալէ իր շուրջ՝
Առանց առաքինութեան ինչ կ'արժէ մեծ հանճար մը:

ԿՐԵՍՍԷ

Ձախողութիւնն առաքինութեան փորձն է:

ՆԱԽՆԻ ԲԱՐՈՅԱԳԷՏՔ

Փափկութիւնն առաքինութեան ծաղիկն է:

ԼԷՎԻՍ

Պէտք է յառաջանալու ջանալ արժանիքով և ոչ թէ պաշտպա-
նութեամբ:

Միշտ առաջին կարգը դասեցէք սրտի ուղղութիւնը և հաւատար-
մութիւնը:

ԿՈՄՓՈՒԿԻՈՍ

Երեք բաներ՝ որոնցմով մարդ կեանքին մէջ կը յառաջանայ, ա-
ռողջ մարմին, մշակեալ միտք, ազնիւ սիրտ:

ՇԹԱԼ

Ձար սովորութեանց մարդ աւելի դիւրաւ կը յաղթէ այսօր քան
վաղիւ:

ԿՈՄՓՈՒԿԻՈՍ

Շահը դիւրաւ կը դեղելի փափուկ պարագաներու մէջ. առաքի-
նութիւնը ուղղակի դէպ ի նպատակ կ'երթայ և չիյնար:

ՊՈՒԱՍՏ

Ի՛նչ յարաբերութիւն որ երեւի նախանձէն դէպ ի բարենախան-
ձութիւն, անոնց մէջ այնչափ հեռաւորութիւն կայ որչափ մոլութեան
և առաքինութեան մէջտեղ:

ԼԱՊՈՒԻՅԷՆԻ

Դուք այսօր հարուստ էք, կրնաք աղքատ ըլլալ վաղը, ջանա-
ցէք մնալ բարի և արդար:

Տեւական կապակցութիւններ չկան մարդոց մէջ, եթէ արժանիքի
և առաքինութեան վրայ հիմնուած չեն:

ՏԸ ԼԻՎՈՒԻ

Փափուկ սիրտ մը ոչ այնչափ առած վերքերէն կը տառապի, որ-
չափ անոնցմէ գորս կրնայ յառաջ բերած ըլլալ:

Ուրիշի վրայ ըսուած բարութիւնը գրեթէ սերմանուած բարու-
թիւն է:

Երբ սիրտը խղճի հետ համաձայն ըլլայ, իսկոյն գօրութիւն և ու-
րախութիւն պիտի ըլլայ և բարին գործել պիտի դիւրանայ:

ԷՌՆԷՍՏ ՆԱՎԻԼ

Գեղեցիկ գործոց մասնակից ըլլալ է յօժարութեամբ գովել զանոնք։

ԼԱՌՈՇՅՈՒԳՅՈՑ

Եթէ պէտք է մեզի փառասիրութիւն մը, բարիք գործելու փառասիրութիւնը ունենանք, այն միակ առաքիւնութիւնը։

ԺԻԻԼ ՍԻՄՈՆ

Բարին դանդաղ է, վասն զի վարեն վեր կը բարձրանայ, չարն արագ է, վասն զի վերեն վար կ'իյնայ։

Ա. ՏԻԻՄԱ ՀԱՅՐ

Հօր մը իր որդւոյն գրած նամակին մէջ կարդացի սա խրատը, միտք պահելու յարմար. պարկեշտ և յարատեւող եղիր։

ՕՍԿԱՐ ԳՈՄԲԷՔԱՆ

Ո Ղ Ո Ղ Ո Ի Մ

Անձրեւաբեր հովեր կը սլանան հիւսիսային ծովէն եւ որոտագին կը փչեն Իտալիոյ դաշտերուն մէջ. ամպեր կը փախչին անոնց առջեւէն՝ ինչպէս ոչխարաց հօտ մը՝ զոր կը հալածէ գայլը. վերիվայր կ'ընեն դաշտեր. կը տապալեն ծառեր. լճերու եւ գետերու վրայ սառը կը խորտակուի ամէն կողմէ։

Լեռներու կատարը ձիւնը կը հալի եւ կը գահավիժէ հազարաւոր վտակներով. ամէն ձոր լիճ մը կը ձեւանայ. գետեր կ'ուռնին, կը բարձրանան, Իրենց մեծամեծ ալիքներ կը բաղխեն եզերքներն եւ կը թաւալեն սառոյցի ստուար հատորներ։

Կոփածոյ քարէ կամարներու եւ սիւներու վրայ կը բարձրանայ կամուրջ մը, զոր կատաղի ալիք հիմէն կը խլեն. մէջտեղը կայ տնակ մը. հոն կը բնակի կամրջապահն իր կնոջ եւ որդւոց հետ. ո՛վ կամրջապահ, փախի՛ր։

Կամուրջը կը սասանի խուլ դղրդումով. մրրիկը կը մռնչէ տնակին շուրջ. կամրջապահը կ'ելնէ տանիքին

վրայ եւ կը տեսնէ սոսկալի վտանգը : — Ողորմա՛ծ երկինք , գթա՛ ինձ , կորսուեցա՛յ , կորսուեցա՛յ . ո՛հ , ո՛վ պիտի ազատէ զիս : — Ալիք կը գլորին եւ կը հարուածեն ուժգին՝ կամրջին երկու ծայրերը , ասդիէն եւ անդիէն կը խլեն , կը կործանեն սիւն մը , յետոյ ուրիշ մը . մէջտեղն հաստատ է տակաւին . . . : «Ո՛վ Աստուած , գթա՛ մեր վրայ» :

Եւ ահա ազնուական կոմս մը կուգայ հոն , իր ձիուն վրայ հեծած . ինչ կը բռնէ կոմսը իր ձեռքին մէջ , քսակ մը լի եւ ծանր : «Երկու հարիւր ոսկի կը նուիրեմ անոր՝ որ համարձակի այս թշուառներն ազատել» :

Եւ միշտ աւելի կը բարձրանան ալիք եւ միշտ աւելի կը մռնչէ հովը , եւ միշտ աւելի կ'ընկրկին քաջեր , սիւն մը կը թաւալի , ուրիշ սիւն մը եւս . կամարները մեծ դղրդումով կը տապալին :

«Անվեհեր եղի՛ք վտանգին առջեւ» , կը գոչէ կոմսը՝ վեր բռնելով քսակը . ամէն ոք կը լսէ , ամէն ոք կը վարանի եւ ոչ ոք երեւան կ'ելնէ . ի վո՛ւր կնոջ եւ որդւոց ձայնը կ'աղաղակէր մրրկներու մէջէն , օգնութի՛ւն :

Եւ ահա պարզ եւ հէք շինական մը յառաջ կուգայ , ուղեւորի ցուպը ձեռքը , զգեցած խոշոր ասուեայ զգեստ մը , այլ բարձրահասակ եւ առոյգանձն . մտիկ կ'ընէ կոմսին . կը հասկընայ անոր խօսքը . պահ մը վտանգը կը նկատէ :

Եւ համարձակ , Աստուծոյ անունով , ձկնորսի առաջին նաւակին մէջ կը նետուի : Ազատարարն յաջողապէս կը հասնի նպատակին հակառակ յորձանքին , մրրկին եւ կատաղի ալեաց , Բայց , աւա՛ղ , նաւակը շատ անձուկ է ամենքն ի միասին ազատելու համար :

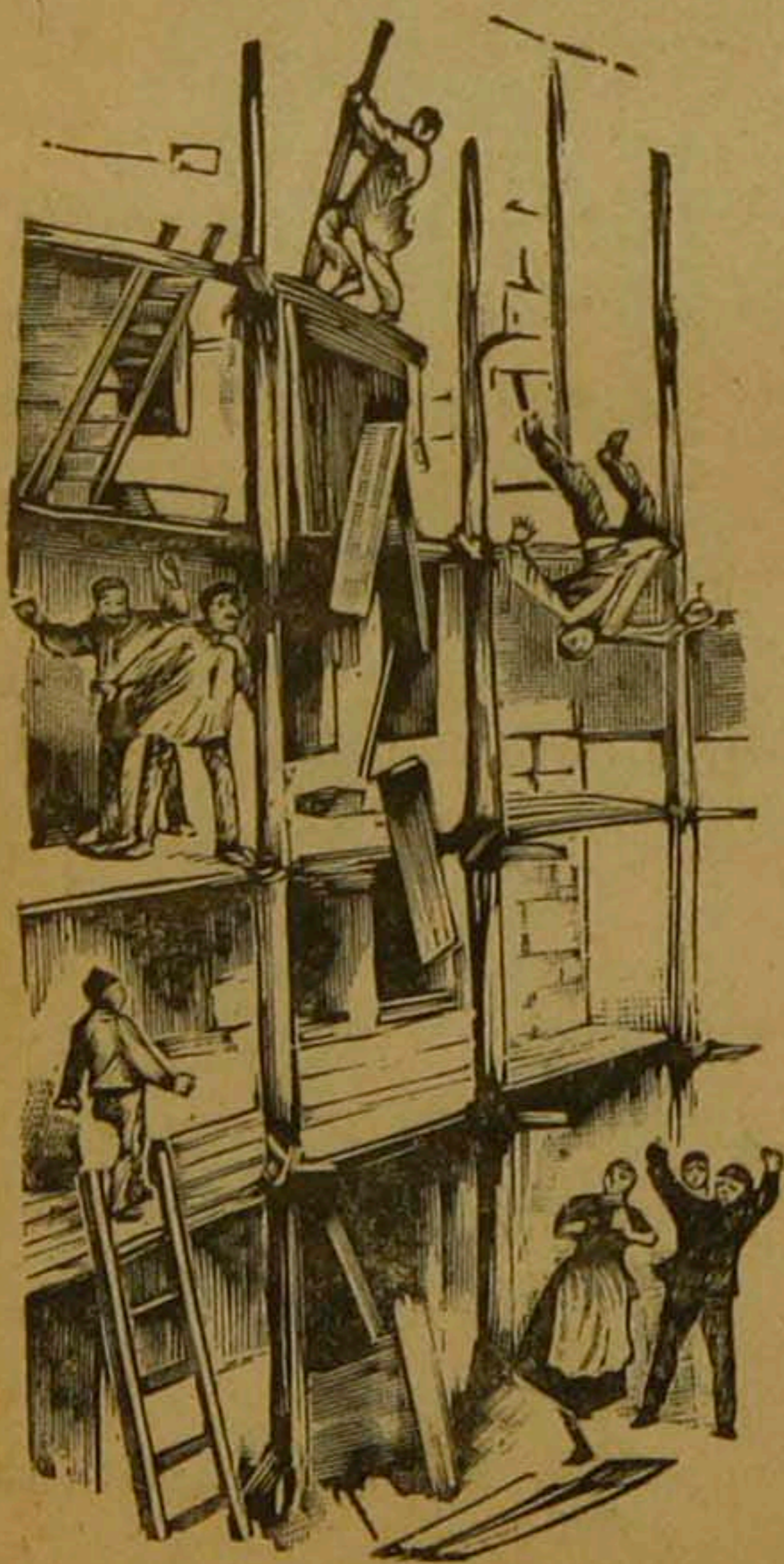
Եւ երեք անգամ կ'արձակէ իր նաւակն հակառակ հովերուն , ալեաց եւ մոլեգին մրրկին եւ երեք անգամ

յաջողապէս կը հասնի մինչեւ որ փրկութիւնը կատարեալ ըլլայ : Երբ վտանգեալներ կ'ազատին ծովեզերք հասնելով, եւ ահա կամրջին մնացած մասն ալեաց մէջ կը խորասուզի :

«Փութա՛, կ'աղաղակէ կոմսն, ո՛վ իմ քաջ բարեկամս, ահա մրցանակդ . փութա՛ առնուլ զայն» : — Ըսէ՛ք, միթէ լաւ չգործե՞ց : Կոմսն ազնիւ սիրտ մը կը կրէ, բայց աւելի ազնիւ եւ աւելի վեհ է այն սիրտն՝ որ կը բարասէ գեղջուկին խոշոր ասուեայ կապալին ներքեւ :

«Ոսկւով չծախուիր իմ կեանքս . ստոյգ է որ աղքատ եմ, այլ շատ կուշտ եմ . տո՛ւր քու ոսկիդ կամրջապահին՝ որ իր բոլոր ինչքը կորսնցուց» , կ'ըսէ գեղջուկը սրտագին եւ իր ուսը դարձնելով կը հեռանայ :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — կ֊֊֊֊
֊֊֊, տաւած՝ կոկած. — կ֊֊֊֊, վերաբերու :

ԸՆԹԱՅՔ ԷԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Երկու գործաւորներ. — Սեթ (քանանաձեայ), Մկրտիչ (քանանաձեայ), երկուքն ալ հիւսն, կ'աշխատէին լաստակի մը վրայ . (նկարագրեցէք) . յանկարծ լաստակը կը տապալի եւ երկուքը կը մնան փայտի մը վրայ . սոսկալի տազնապ այս երկու գործաւորներու մէջ . Մկրտիչ իր անձը կը նուիրէ Սեթն ազատելու՝ որ ընտանեաց հայր է . կարճ խօսակցութիւն . — Մկրտիչ գահավէժ իյնալով կը մեռնի : Մեծարանք այս վեհագի գործաւորին :

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Աշխատութիւնը կեանքի օրէնք է, ամէն ստեղծման և ամէն յա-
ռաջդիմութեան օրէնք:

ԼԱԳՈՒՏԷՌ

Լաւագոյն է մաշիլ քան ժանգոտիլ:

ՏԻՏԸՌՈՅ

Սեւ ձեռքերը ձերմակ հաց կը կերցնեն:

Աշխատութեան պտուղը վայելից քաղցրագոյնն է:

ՎՈՎՆԱՐԿ

Չեր արուեստը ձեր լաւագոյն բարեկամն է:

ԱՍԸ ԼԱՍՈՒ

Ամէն պարկեշտ արուեստ պատուաւոր է:

ԹՈՔԸՎԻԼ

Չանձրութեան դէմ դեղն աշխատութիւնն է և ոչ թէ հաճութիւնը:

ԹՈՒԻՊԼԷ

Ճշմարիտ փառքը և ճշմարիտ ազնուականութիւնն այն է որ մարդ
կ'ստանայ իր աշխատութեամբ և արժանեօք:

Մարդ գոհունակութիւն չգտներ երբ ամէն օրուան համբերատար
աշխատութենէ և կատարուած պարտականութեան գիտակցութենէ
զատ ուրիշ բանի մէջ կը փնտռէ գայն:

Ժամանակաւ մարդոց մէջ գեղջուկներ և ազնուականներ կային.
այսօր ամենքը հաւասար կը ծնին և այսուհետև ազնուականութեան
մէկ նշան կայ. աշխատութիւն: Ճշմարիտ ազնուականներն աշխա-
տողներն են:

Զուարճութիւնը կը տաղտկացնէ, հանգիստը կը ձանձրացնէ, աշ-
խատութիւնը կ'զբաղեցնէ:

ՊՈՒԱՍՏ

Քանի մարդ քիչ գործէ, այնչափ քիչ կը տեսնէ թէ ինչ կայ ընելիք:

ԼՈՊՍԹԷՆ

Դատարկութիւնը աւելի վնաս կը պատճառէ քան ամենէն աւելի
տաժանելի աշխատութիւնը:

ԼԱՊՈՒԻՑԷՌ

Անգործ կեանք մը ժամանակէն առաջ մահ մըն է:

ԿԷՕԹԷ

Չանձրոյթն աշխարհի մեջ մուտ գտած է ծուլութեան ձեռքով:
ԼԱՊՌԻԻՅԷՆ

Ծուլութիւնն՝ որ հոգւոյ թուլութիւն մըն է, անսպառ աղբիւր է ձանձրութեանց:

ՖԵՆԵԼՈՆ

Չանձրոյթն՝ որ կը մաշեցնէ ուրիշ մարդիկն, անծանօթ է անոնց՝ որ գիտեն զբաղիլ

ՖԵՆԵԼՈՆ

Ծուլութիւնն անզգալապէս կ'սպառէ ամեն առաքինութիւնները:
ԼԱՌՈՇՖՈՒԳՈՅ

Ով որ բան մը չընէր, բան մը չարժէր. էշ մը՝ որ կ'աշխատի, դատարկ մարդուն քով մեծութիւն մըն է:

ՎԱԿՆԷՐ

Առանց բան մը ընելու ապրող մարդուն ձեռուրները խաբէրայի մը ձեռուրներն են:

ՓՈԼԻԿԻԴԷՍ

Մարդ միշտ պարապոյ ժամանակ կ'ունենայ, երբ գիտէ զբաղիլը:
ՏԻԿԻՆ ՌՈԼԱՆՏ

Եթէ քիչ շատ կը սիրէք կեանքը, մի՛ վատնէք ժամանակը, վասն զի այն կերպասն է, որով կեանքը նիւթուած է:

ՖՌԱՆՔԼԻՆ

Ժամանակ մի՛ կորսնցնէք: Միշտ օգտակար բանով մը պարապեցէք: Հրաժարեցէք ամեն գործէ, որ կարելոր չէ:

ՖՌԱՆՔԼԻՆ

Կարգաւորութեամբ և ժամանակով մարդ գաղտնիքը կը գտնէ ամեն բան լաւ ընելու:

ՊԻԹԱԳՈՐ

Դուք կարգ հաստատեցէք, սովորութիւնը զայն պիտի պահպանէ:
ԼԷՎԻՍ

Հ Ա Մ Ե Ս Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՇՈՒՇԱՆԸ, ՎԱՐԴԸ ԵՒ ԹՄԲԻՆ

Երկու ծաղկունք գեղոյ մասին կը վիճէին .
 Ճերմակութեանն համար շուշան շատ հըստարտ էր .
 Եւ նանրամիտ վարդը կ'ըսէր թէ իր փայլին
 Առջեւ ամէն յարգ ընծայել յաւէտ պարտ էր ,
 Գիտնալով թէ դից հրաշակերտն է աննըման .
 Իսկ շուշանը պէտք է ճանչնալ ընկ զարդ երկրի :
 Երկնքի տակ չէր գըտներ նա եւ ոչ մէկ բան՝
 Որ կարենար ըլլալ իրմէ վեր հաճելի :
 Այս կարեւոր կագ ու կռուին իսկ մէջ ահա ,
 Հոն այդ վիճող ծաղիկներուն մօտ մանիչակ
 Կը զարդարէր պարտիզին գորգը դալարեայ ,
 Ոչինչ կ'ըսէր , այլ կը բուրէր նա միայնակ :
 Գովեստներուն իրենց , իրենց ալ անտարբեր
 Ծերուկ քմքի մը անհամբեր
 Վերջին խօսքի չըսպասելով այսպէս կ'ըսէ .
 «Ձեր ամենքէն վեր կը դասեմ ես մանիչակ ,
 «Ամէն տեղեր կը սիրուէ նա բոյր անուշակ ,
 «Եւ բաց ատկէ , նա համեստ է» :

ՏԻՂԻՆ ՏԸ ՏԷՌԱՆԹԻԷՌ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ԳԷՂ, գեղեցկութիւն. — Նանրագոր,
պակասամիտ. — Թ՛ՖԷԷ, ծառ մը, օխշամուր:

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Քարակոփն. — Ամառ է. կ'աշ-
խատի քարակոփն. — կ'ուզէ մեծ մէկն ըլլալ. Այն ատեն ոգի մը կը ներ-
կայանայ անոր եւ կ'ըսէ. «Եղար»: Եւ քարակոփը կ'ըլլայ մեծ մէկն. բայց
ահա արեւը զինք կ'այրէ. «Ա՛հ, կ'ըսէ, իցիւ արեւ ըլլայի»: Իսկոյն միջո-
ցին մէջ կը փայլի ճածանչագեղ. բայց ամպ մը յանկարծ կը ծածկէ զանի,
կ'ուզէ ամպ ըլլալ եւ կ'ըլլայ, յորդ անձրեւ կը տեղացնէ իր կողերէն, եւ
միայն ժայռ մը կ'արհամարհէ հեղեղներն. կ'ուզէ ժայռ ըլլալ եւ կ'ըլլայ.
Բայց կը տեսնէ որ քարակոփ մը իր ստորոտը կը փորէ. ուրեմն կ'ուզէ
քարակոփ ըլլալ եւ դարձեալ նախկին վիճակին կը փոխուի. Պէտք է հա-
մեստ ըլլալ:

Պ Ե Տ Ր Ո Ս Դ Ո Ի Ր Ե Ա Ն

Պետրոս Դուրեան այն պարզ հոգիներէն է, որոնց յատակը մէկ ակնարկով կը տեսնուի, առանց մանուածի, առանց թաքուն խորշերու, մերկ՝ իր բարութեան, իր միամտութեան եւ իր ազնուութեան մէջ։ Միակ խառնուրդը, որ կայ իր մէջ, տարօրինակ միացումն է զուարթութեան եւ թախծութեան, միացում մը, որ սակայն այնչափ բնական եղած է, որչափ տարօրինակ. բնութիւնը զուարթութիւնը տուած էր իրեն, կեանքը թախծութիւնը տուաւ, եւ երկար ատեն դիմանալէ յետոյ, որ մը եկաւ, ուր առաջինը տեղի տուաւ երկրորդին։ Իր գեղեցկութեամբ, իր առողջ ու բարեձեւ կազմուածքով, իր անզուգական տաղանդով, իր զուարթ բնաւորութեամբ, այդ տղան՝ ուրիշ միջավայրի մը մէջ, կատարեալ արուեստագէտ մը պիտի ըլլար ամենէն գնահատուած, երջանիկ։ Պետրոս Դուրեանի նկարագրին գլխաւոր յատկանիշներէն մէկն ալ երկչոտութիւնն էր։ Ընկերութեան մէջ մտած չրլլալով, իր ընտանիքին եւ քանի մը մտերիմ բարեկամներու անձուկ շրջանակին մէջ սահմանափակ անցնելով իր կեանքը, կանացի ամօթխածութիւն մը ստացած էր։

Որչափ երկչոտ, այնչափ ալ խոնարհ եւ համեստ էր։ Երբէք իր վրայ ամբաստանութիւն, ինքնագովութիւն, հպարտութիւն տեսնուած չէ։ Իր վրայ մեծ համարում չունէր. իր գրուածները կը նկատէր իբր խանդավառ սրտի մը ճիշերը, թախծագին կեանքի մը զեղումները, առանց խորհելու թէ արուեստի մը տեսակէտով ո՞ր աստիճան յաջողած էին անոնք։ Դուրեանի համեստութեան հաւասար եղած է իր հեզութիւնը։

Փափուկ ու մեղմ բնաւորութեամբ, ամենուն վրայ տարածելով անհուն գուրգուրանք մը, չճանչնալով բարկութիւնն ու ոխը, այդ տղան երեւոյթի մը տպաւորութիւնը թողած է իր ծանօթներուն վրայ, կարճատեւ ու գերբնական երեւոյթի մը:

Ա. Զ.

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ՓԱՓԱՔՆԵՐՈՒ ԶԱՓԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՄԵՍՏՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Ինչ որ ըլլայ ձեր տաղանդը, համեստ եղիք:

Պետք է արժանանալ գովեստից և խոյս տալ անոնցմէ:

ՖԵՆԵԼՈՆ

Թաքուն գեղեցիկ գործերն ամենէն աւելի յարգի են:

ՓԱՍԳԱԼ

Համեստութիւնն արժանիքին գարդն է. ոյժ և բարձրացում կուտայ անոր:

ԼԱՊՈՒԻՒՅԷՆ

Լոյս մը եղիր առանց այդպէս երեւալ ու գելու:

ԼԱՎԱԹԷՆ

Խոնարհ եղիր, ինչ փոյթ
Քեզ գորեղ, մեծատուն.

Շունչ մը գայնս տանի շոյտ.

Խիստ հրգօր գօրութիւն

է յաւետ սիրտ անմեղ:

Վ. ՀԻԻԿՕ

Պետք է մարդուս գոհ ըլլալ իր ունեցած դիրքով և կարելի եղած բոլոր օգուտը քաղել անկէ: Զկայ վիճակ մը, որուն մէջ խոհական մարդ մը մխիթարութիւն մը չգտնէ, որչափ ալ դժնդակ ըլլայ այն:

Երջանկութիւնը ժամացոյցներու պէս է. ասոնք որչափ քիչ կնճռոտ ըլլան, այնչափ քիչ կ'աւրուին:

ՇԱՆՖՈՒ

Գոհունակութիւնը հարստութենէն վեր է:

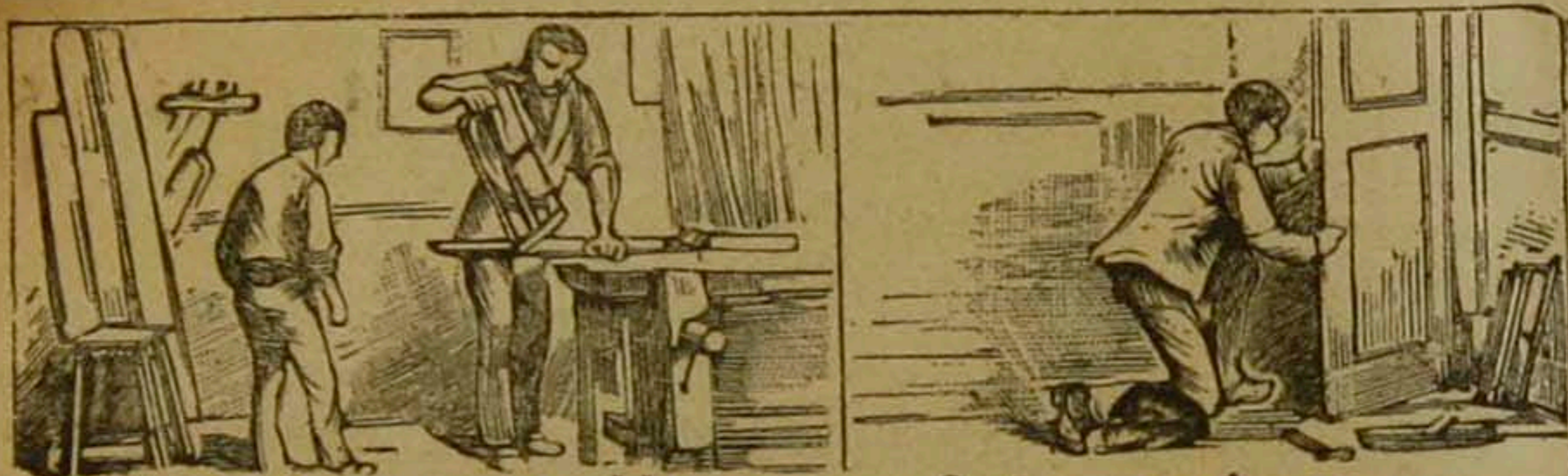
Երբ մարդ կեանքէն կը տրտնջայ, գրեթէ միշտ պատճառն այն է որ անկարելին ուզած է:

Է. ՌԸՆԱՆ

Շարադրութիւնք պատկերաւ

ՅԱԿՈՒԲ, ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԱԻՈՐՆ

1. Յակոբ լաւ աւակերս:

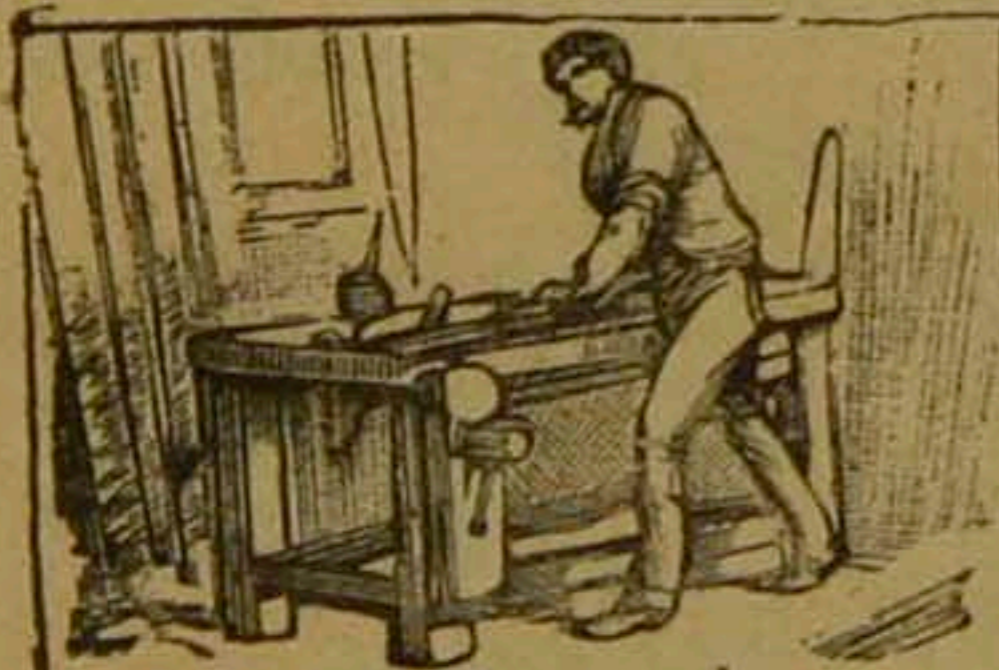
2. Լաւ գործաւոր:

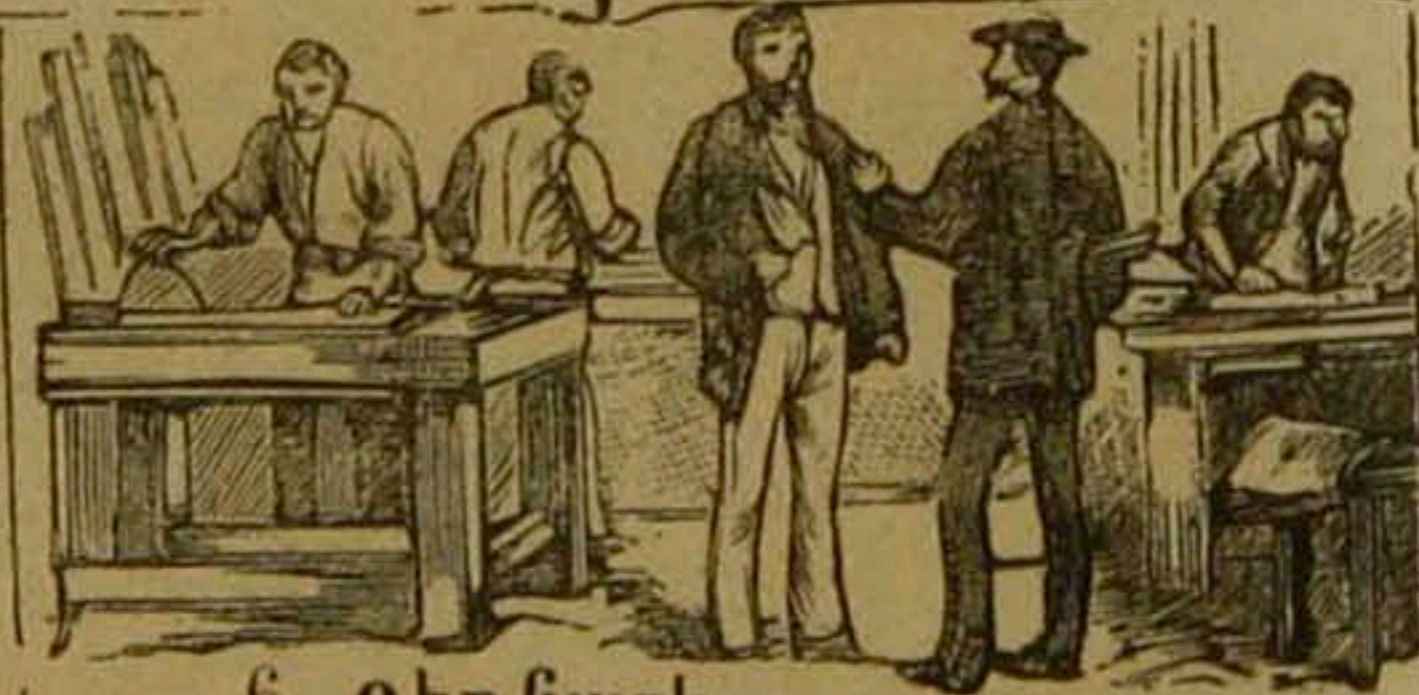
3. Յակոբ բարի հայր:

4. Տնտեսող:

5. Ինքնագլուխ:

6. Չեռնարկող:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — 1. Յակոբ տասներեք տարու՝ կահագործի (տօղբ-ժ-ճԸ) աւակերս է. — 2. Տասերուք տարեկան եղած ասէն լաւ գործաւոր է, իւր վարպետը նախամեծար կը սեպէ խրկել զանի իւր յանախորդաց. — 3. Ամուսնացած է. կիւրակէ է. կը կարծէք որ իւր ժամանակը իր սան մէջ անցունէ, ոչ. — Ժուռ կուգայ իրեններուն հետ. — 4. Ինայողական արկղի հիմաւուրց պատշոնեայն զանի կը նանչէ, վասն զի, ամէն ամիս, անոր գայր կը տեսնէ նա. — 5. Յակոբ ինքն իր գլխուն կը գործէ. — 6. իւր գործերը յուսալից են.

Հ Պ Ա Ր Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ծ Ա Ռ Ը

(Հին առակ)

«Կաղնի մ'եմ ես յաղթ ու վըսեմ,
Բարձր, հաստարմատ եւ հուժկու,
Գըլուխս հասնի ամպերու սեմ,
Ծաղրէ կայծակն ահարկու :

«Իմ թանձր ու թաւ ուտոց մէջէն
— Անյաղթ մազեր Սամփսոնի, —
Վայրագ հովեր ի զո՛ւր փրչեն,
Յորոց աշխարհ սասանի :

Արեւ, անձրեւ, ձիւն ու կարկուտ,
Տարերց զայրոյթն, ոխ ու քէն,
Չեն խորտակեր ոյժս անկապուտ,
Ես չեմ վախնար երկնքէն . . . :

«Ճիւղերուս մէջ պատըսպարին
Թռչնոց բոյներ բազմաթիւ,
Որոնց զըւարթ երգ ու պարին
Ականջ դընեմ ցայգ ու տիւ :

Շուքիս ներքեւ հովիւք յամեն,
Մոռնան, վիշտ, ցաւ, ամէն բան,
Մինչ փառքս երգեն սարեակք ամէն .
Եւ սոխակներ օրհնարան :

« Ոտներուս տակ բոյսեր բոլոր ,
Թըզուզ , գաճաճ են չնչին ,
Որք շուտ կամ վաղ , ոլոր մուլոր ,
Կոտրին , փըշրին , կորընչին :

« Ես անաստան եւ պերճ կոթող ,
Ապրիմ , տեւեմ ծառ հըսկայ .
Ձիս տապալող կամ ինձ յաղթող
Աշխարհիս մէջ ոչինչ կայ : »

— Մայր բընութիւնն արդար կիրքով
Անոնց դէմ որ յոխորտան ,
Հըպարտ ծառին արմատին քով
Ո՛րդ մը դըրաւ անպիտան :

ԱՂԵՔՍ Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Յ^{օր}, գրաբար հոլովման ձեւ , կը նշանակէ՝ որոնցմէ . — Յ^{յգ} , գիշեր . — Պե՛րճ , փառաւոր . — Յ^{օր}, հպարտանալ :

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Այլաբանութիւն մը . — Նայատի մը արձանը կար երբեմն անտառին մէջ , անոր ստորոտէն աղբիւր մը կը բղխէր եւ մարդիկ ջուր խմելու համար կը ծռէին եւ Նայատը կը հպարտանար , կարծելով թէ իրեն առջեւ երկրպագութիւն կ'ընեն . — Կը ցաւի նա , երբ ամառը աղբիւրը կը ցամքի , ոչ մէկը կուզայ հոն . բայց երբ ջուրը կը հոսի , դարձեալ խմողներ կուզան . — Ծերունի փառնայ մը իրողութիւնը կը բացատրէ Նայատին . Անոր խորհրդածութիւնները :

ԱՌԱՄՆԵՐ ՆՈՒԱՃԵԼԻ ԹԵՐՈՒԹԵԱՆՅ ՎՐԱՅ

Ծերութեան մեջ լքումը անձնասիրութեան վիճակեալ բախտն է:

ՊՈՍԻՒԷ

Նսամոլ սիրտ մը չկրնար գերծ մնալ ձանձրոյթի տանջանքէն:

ԿԷՕԹԷ

Մարդ որչափ քիչ խորհի իր վրայ, այնչափ աւելի երջանիկ կ'ըլլայ:

Ա. ՎԷՍՍԻՈՅ

Փոքրոգիները փոքրագոյն բաներէ կը վիրաւորուին:

ԼԱՌՈՇՖՈՒԳՈՅ

Ով որ բանէ մը չվախնար, իր անձին վրայ չափէն աւելի կարծիք կ'ունենայ:

Նախանձը դահիճ մըն է որ իսկոյն կը պատժէ իրմէ բռնուողները:

ՍԷՆ ՎԷՆՍԱՆ ՏԸ ՓՈԼ

Ազահութիւն, փառասիրութիւն, նախանձ և բարկութիւն աւելի մեծ և վտանգաւոր վերքեր են հոգիներուն մեջ քան թէ խաղաւարտները և կեղերը մարմնոց մեջ:

ՖԵՆԵԼՈՆ

Ով որ ուրիշին վրայ կը խնդայ, պէտք է վախնայ, որ մի գուցէ ուրիշներն ալ իր վրայ խնդան:

ՄՈԼԻԷՐ

Խ Ա Ր Դ Ա Խ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՎԱՐՊԵՏ ՏԱՆԿՕ

Էքս քաղաքի փողոցաց մէջ

Զըւարթ յուզում մը կը տիրէր,

Թափուր թողած իրենց տուն տեղ

Այր ու կին դուրս էին թափեր:

Իւր մարդոց հետ սլաւաւոական
Կարողս ինքն ի տես կուգար ,
Ձի այդ օր Մայր-Եկեղեցւոյն
Շինուածն հասած էր ի կատար :

«Տէրն հաճութեամբ պիտ' բնակի , »
Կայսրն սկըսաւ բարձրաբարբառ ,
«Այդ վեհավայր տաճարին մէջ
Ձոր կանգնեցինք իրեն համար :
Մեր ժիր ձեռաց երկարամեայ
Ջանքին փոխան՝ ձօն երկնային
Առատ շնորհաց պիտի բաշխի
Մեզ այս տան մէջ աստուածային :

«Սակայն պակսի վըճիտ ձայնով
Բերանն որ մեզ այս տուն կոչէ ,
Սըրբավայրիս մէջ՝ երկնատուր ,
Երբ շընորհաց աղբիւրն հասէ :
Վառ շեշտերովն ու զուարթ թինդով
Ջանգակը դեռ մեզ կը սլակսի .
Ուստի ձուլիչն վարպետ Տանկօն
Սէն-կալ քաղքէն բերէք ինձի» :

Ճարտարագո՛րծը կոչուեցաւ ,
Ուն կարողոս իշխանարար
Տուաւ առժամայն անխառն հանքէ
Ձուր լիտր արծաթ երեք հազար ,
Ու սլըղընձի , երկաթի ձոյլ
Տըւաւ անոր յորդ , լիուլի ,
Եւ հրամայեց աշխատանոց
Յատկացունել յարմար տուն մի :

Գործի սկսաւ վարպետն յայնժամ
Ու կ'աշխատէր անխոնջ փութով ,
Միայն որ եւ է մարդու առջեւ
Իր դուռը փակ պահէր խնամով :
Ո՛չ վասն զի իր միտքն ու ուշ
Կը խանգարէր դուրսի ժրխոր . —
Զուտ արծաթն էր փոխանակած
Անագին հետ անարգ ըստր :

Եւ երբ անցան շարաթք երրեակ ,
Ի գլուխ ելաւ իւր մեծ վաստակ .
Սորտակուեցաւ կաղապարը .
Ո՛հ , գեղապա՛նծ կ'ժպտի զանգակ :
Պատկերները տեսէ՛ք պայծառ ,
Տող տող խօսքե՛ր խորհրդաւոր ,
Զինանըչա՛նքն արեգնաշող .
Կեցցէ՛ շինողն արուեստաւոր :

Ժողովուրդը ուրախ դիմօք
Պըսակաձեւ չորս դին պատէ ,
Բայց մետաղին շողիւնին մէջ
Ոչ ոք կեղծ փայլ մի կը դիտէ :
Ի վեր քարչեն զանգակն , ահա՛
Աշտարակին մէջ կը ճօճի .
Ուժգին հնչմամբ անոր բաղխին
Ցնծուն գոչիւնք խօլ ամբոխի :

Ու դուրս կուգայ կարողոս կայսր
Զանգակահարն ըլլալ առջի ,
Զեռքըն առած շարժէ պարան ,
Զայն չի լըսուիր իր ականջի :

« Մեղքն իմ ուժին չէ բընաւին ,
 Որ շարժած է քան զայս մեծն ալ .
 Գործին մէջն է սորա պատճառ ,
 Վարպետն ինձի յիուլթա՛յ թող գալ »

Ու հրապարակ կուգայ Տանքօ ,
 Մուկգին հուր մ'աչքին մէջ վառ .
 Դողդոջ քայլով կ'առաջանայ ,
 Չուանէն քարչէ կատաղարար :
 Յանկարծ դղըրդիւն ու ճարճատիւն
 Գերաններէն տան արձագանգ .
 Կոչնակի թակն իյնայ բարձրէն ,
 Ու խարդախին ջախջախէ գանկ :

Երբ կը տեսնեն զայն կործանուած ,
 Արիւնն հոսող գետի նըման ,
 Կ'ապշի ամբոխն , ու իր աչքեր
 Դեռ նոր բացուին ճշմարտութեան :
 Քւ կը լըռեն շուրջըն ամէնք .
 Կը խօսի կայսրն ալեւորիկ .
 « Ուր Աստուծոյ ձեռքն յայտնուի ,
 Հոն չե՛ն խօսիր այլ եւս մարդիկ » :

Թարգմ. ի Գերմ. բնագրէ

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՎՈԼՅԿԱՆԿ ՄԻԻԼԼԷՅԹ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ո՛՛՛, գրաբար հոլովման ձեւ, որուն կը
 նշանակէ . — ՍԻ՛՛՛, ցած . — ԵՐԵ՛՛՛, երեք . — ԱՐԵ՛՛՛, արեւէն
 փայլած . — Թ՛՛՛, (թօգմագ) :

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ . — Հերմես եւ փայտահարն . —
 Փայտահար մը կը կորսնցնէ իր կացինը . կը տխրի . (ինչո՞ւ) . յուսահատ
 կ'աղօթէ Արամազդի, որ կը խրկէ անոր զՀերմէս եւ սա իսկոյն կը ներ-
 կայանայ փայտահարին եւ կը ցուցընէ ոսկիէ տապար մը : Բայց պարկեշտ

փայտահարը կ'ըսէ. «Իմս չէ այս»։ Յետոյ Հերմէս արժամէ կը ներկայացնէ
 եւ փայտահարը դարձեալ չընդունիր. վերջուպէս աստուածը պարզ երկամէ
 տապար մը կը ցուցընէ փայտէ կոծով եւ փայտահարը կ'ըսէ. «Ահա իմս»։
 Եւ Հերմէս անոր պարկեշտութիւնը վարձատրելու համար երեք տապար-
 ներն ալ կուտայ։ Անոր ընկերները երբ կ'իմանան զայս, անտառ կ'երթան
 եւ իրենց տապարները կը կորսնցնեն եւ Արամազդի կ'աղաչեն։ Հերմէս
 անոնց հետ եւս նոյն ընթացքը կ'ունենայ, բայց անոնք խարդախութիւն
 ի գործ կը դնեն եւ ունեցածնին ալ կը կորսնցնեն։

Շ Ա Ղ Փ Ա Ղ Փ Ը

Սոսքը անհամ, շարժումներն անիմաստ, քիչ մըն
 ալ շաղակրատ է դա՛։ Սնամէջ գլուխ մը եւ պարապ
 սիրտ մ'ունի. չգիտեր խորհիլ ու զգալ. այս է պատ-
 ճառն որ համ չես առներ անոր խօսուածքէն։ Նա չգի-
 տեր թէ ի՛նչչափ գէշ տալաւորութիւն կ'ընեն իր ըսած-
 ներն իր խօսակցին վրայ։ Իւր խօսքին իւրաքանչիւր
 բառը մարգարիտ մըն է իրեն համար. ինք կը կարծէ
 որ իւր ձեւերն ու շարժումներ զգշխող շնորհ մը, օծում
 մ'ունին։ Նա բան մըն ալ չգիտեր եւ գիտնալ կը կարծէ։
 Տգիտութիւնն է անոր գիտութիւնը։ Մարդ կը զզուի
 նոյն իսկ անոր ներկայութենէն, ընդհակառակը նա հա-
 մոզուած է թէ ինքն անհրաժեշտ մըն է։ Ուրիշին զգա-
 ցած սրտնեղութիւնը չկրնար կշռել. սրտի փափկութիւն
 ըսուածը չէ՛ իրեն համար։

Ընտրող միտք մը, լարուած ու շաղկրութիւն մը բա-
 ւական է քեզ այդ աղտոտ արարածը ճանչնալու համար։
 Մտացի եւ միանգամայն զգայուն սրտի տէր եղողներ
 շաղփաղփ չեն ըլլար։ Ասոնք անկեղծութիւն են համակ։

ԲԱԲԳԷՆ ՉԱՐԳ. .

ԲԱՏԱՅՐՆԼԻ ԲԱՌՆԵՐ. — Շ-ւ-ւ-ւ, ευσωπιου. — ԶԳԻԷԷ, հրա-
 պուրիչ.

Ա. Գ. Ա. Հ. ՈՒԹԻԻՆ

ՇԵՂՋԱՅ ԴԱՐԸ

Վանայ հիւսիսային կողմը, Դուլաշէն գիւղին մօտե-
րը, կայ Շեղջայ դարը կոչուած հողային բլուրը: Ասոր
վրայ հետեւեալ գրոյցը կը պատմուի:

Մէկ հարուստ, բայց ազան կալուածատէր քաղա-
քացւոյ ցորենի շեղջ է եղեր: Կալի ժամանակ, ինչպէս
սովորութիւն է մինչեւ ցայսօր, Փախիները, Հայոց տէր-
տէրներ ու վանականները գեղէ գեղ կը շրջին, ցորեն
կը ժողվեն, նոյնպէս ամէն կարգի աղքատներն ու չու-
նեցողները, մշակներ ու վարձկանները կաշմաս կ'ստա-
նան կալատէրներէն: Մըջիւններու կարաւանը եւ ճընճ-
ղուկներու երանը թիւ ու համար չունին, որոնք կը
կրեն ու կը կրեն: Իսկ այս ազան տանուտէրը ամենայն
խստասրտութեամբ կը հսկէ իր ցորենի շեղջին եւ ամե-
նեւին ողորմութիւն չիտար: Խեղճ սարեկներն ու ար-
տոյտներն ալ կը քարոտէ: Աստուած կը պատժէ ասոր
խստասրտութիւնը եւ բոլոր այդ ցորեն իր տեղը կը դառ-
նայ հողի շեղջակոյտ մը: Անոր շուրջը կը ցուցնեն նաեւ
այս մարդու սայլը, որ որայները բարձած կուգար,
սայլորդներով ու սայլին լծուած գովէշներով մէկտեղ
քար կտրած, նոյնպէս եւ կալուածատէրը, որուն սիրտն
արդէն ֆար էր:

Գ. ԵՊԻՍԿ. ՍՐՈՒԱՆՉՏԵԱՆՑ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ՇԵՂՋ, դէզ, կոյս. — Կ-Լ, հարման. —
Կ-Լ-Մ, կալի մաս. — Կ-Բ-Մ-Ն, խոււր. — Ե-Բ, խոււր (թուչնոց). —
Ք-Բ, փոխաբերաբար գործածուած կը նշանակէ անգուր:

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Միդասի իղձը. — Բաքոս իր
արբանեակներով Փռիւզիա եկած էր: Իր դաստիարակը, Սիդենոս կանգ

կ'անուռ աղբիւրի մը քով՝ ուր Միդաս, Փռիւզիոյ Թագաւորը, գինի լեցնել տուած էր՝ զանի հրապուրելու համար: Սիղենոս մյնքան կը խմէ որ Թմրած գետին կ'իյնայ եւ հովիւներ կը տանին զանի Միդասի արքունիքը: Տանօրեայ խնջոյք ի պատիւ Սիղենոսի եւ յետոյ Միդաս կը տանի զանի Լիւդիա Բաքոսի յանձնելու: Սա երախտագիտութեամբ կ'ուզէ արքային որ եւ է իղձը կատարել: Միդաս կ'ուզէ որ ամէն ինչ որուն դպի, ոսկիի փոխուի: Կ'ընդունուի խնդրուածքը:

Կ'անցնի անտառէ, արտերէ, ամէն ինչ ոսկի կ'ըլլայ. տուն կուգայ, դռներ, կահեր . . . ոսկի:

Միդաս կ'արթըննայ. սեղանը, ուր ամէն ինչ ոսկիի կը փոխուի: Յուսահատ, կը խնդրէ Բաքոսէն յետս անուռլ այդ պարգեւ. Բաքոս կ'ընդունի, կը հրամայէ անոր երթալ լուացուիլ Պագտոլ գետին մէջ, որ այնուհետեւ կը Թաւաղէ խիճ եւ աւազ ոսկի:

Ս Խ Ա Լ Դ Ա Տ Ա Ս Տ Ա Ն

ԻՄ ՀԱԳՈՒՍՏԸ

Ո՛վ իմ խեղճ հազուատ, անուշ բարեկամ,
Թէպէտ պատուտած՝ հին իբրեւ Ադամ,
Բայց յաջող թէ վատ երկար տարիներ
Դուն եղար իմին անբաժան ընկեր .
Սիրեմ յիշատակդ, ո՛վ իմ հազուատ հէք,
Մերկանալ զքեզ չեմ ուզեր երբեք:
Թող սիրահարներ նորածեւութեան
Անյողդողդ կամքիս վրայ հիանան .
Անձնական փորձով ես գիտեմ արդէն՝
Այս դարուս մէջ մարդն հազուատէն դատեն,
Սա՞ ազնուականն որ ահա տեսնաս՝
Որ կը հագնի նաւրբ եւ հարուստ կերպաս,

Թէ հագուստն առնես՝ կրնաս հաւատալ դուն
իր շարժուածեւէն ասպետ մ'ըլլալուն :
Ո՛ւր է այն շրնորհ , այն նախկին տիպար ,
Այն կացը վեհանձն ու քաղաքավար .
Առաջ խեղճ կանանց կանգնէին պաշտպան ,
Իրենց կնոջ իսկ հիմա ծեծ կուտան :
Այլք կը սրտմըտին ու հանեն աղմուկ
Թէ չըսեն իրենց «Տէր ազնուաշուք» :
Բայց այս տիտղոսին գէթ արժանաւոր
Ի՞նչ ունին թէ ոչ հագուստ փառաւոր :
Ռամիկն ալ անմիտ քծնի , կոտորտի ,
Գիտէ՞ք , ի՞նչ բանի առջեւ , հագուստի՛ .
Այսպէս ընդառաջ այն աւանակին
Երբ արձան ոսկի վերայ շալակին
Բեռցած կը տանէր հեզիկն արարած՝
Երկիրպագանէր ամբոխն երկիւղած :
Սիրակա՛ն հագուստ , երբէք չերեւցար
Ուսերուս վերեւ , սին փառքի համար :
Ոչ փոխան պարտքի քաշկոտուեցար դուն ,
Զի թէպէտ հինցած՝ թէպէտ պատառուն
Բայց քրտանց շահովն իմ օրինաւոր
Ես վճարեցի արժէքըդ բոլոր :
Թեւերուս ծայրէն կախուին թել դերձան ,
Անոնք վաղեմի փառացս են նըշան .
Անոնք մաշեցան երբ խանդով վառուած
Գրէի աշխոյժ տաղեր ու քերթուած :
Հոս ուր ծալլուի հագուստն իր վրայ՝
Ստամոքսիս մօտ կոճակ մը չիկայ .
Տասնէն ինը հատ մնացին հիմա ,
Ո՛վ անմահ մուսայք , ձեր թիւն է ահա :
Ստակի յուսով՝ դատարկ ու տխուր

Գրպանս որոնեմ ստէպ , բայց ի զո՛ւր .
Եւ սակայն ասոր համար չեմ ցաւիր ,
Մանաւանդ կրկին աշխուժով ու ժիր
Կը գրեմ ու դրամ կը շահիմ հաշալ ,
Ի՛նչ ազուոր բան է բանաստեղծ ըլլալ ,
Ո՛վ իմ պատուած հագուստ սիրական ,
Ո՛վ իմ հարազատ ընկեր անբաժան ,
Իմ երջանկութեան դուն եղար պատճառ ,
Ուստի կը սիրեմ ուրախ եւ կայտառ
Քեզի հետ ապրիլ՝ ազնիւ մտերիմ ,
Զի քեզմով ճանչնալ մարդիկը սովորիմ :
Երբոր վայելուչ եւ դեռ գեղեցիկ
Դուն կը փայլէիր՝ այն թեթեւսովիկ
Ընկերութեանց մէջ , ինձի ամէն ոք
Գլխարկ կը հանէր խորին յարգանօք .
Ուր որ երթայի գլուխ բարձր ու սէգ
Կ'ըսէին ինձի «Սանկ վե՞ր հրամանեցէք» ,
Խօսէին ինձի հետ մեծատունք ալ ,
Ծառայք կոչէին զիս վսեմափայլ .
Ափսո՛ս իմ հագուստ , բարեկա՛մ ազնիւ ,
Քեզի տրուէին այսքան փառք պատիւ :
Հիմա քու տեսիլ գունատ՝ պատառուն
Այլ եւս հրապուրէ աչքեր ոչ մէկուն .
Շատ տեղ երեսիս պուան կոչտարար .
« Ատանկ հագուստով ներս մտնալ չըլլար » :
Երբ այցի երթամ , ծառան կը գոչէ .
« Է՛հ ձեզի համար է՞ֆէնտին հոս չէ » :
Ամէնքն ալ զգոյշ կը փախչին քովէս ,
Զի վախնան թէ փոխ ստակ խնդրեմ ես
Գնելու համար վերարկու մը նոր .
Ո՛վ իմ խեղճ հագուստ , հին կտոր կտոր ,

Կը տեսնես հիմա , բարեկամ ազնիւ
 Թէ քեզ տրուէին այն փառք ու պատիւ .
 Ես քեզմէ գոհ եմ , բարի՛ մտերիմ ,
 Զի քեզմով ճանչնալ մարդիկը սովորիմ :

ԿՈՒԱՏԱՆԵՕԼ
 Իտալացի բանաստեղծ

Թարգմ. Իտալերէնէ
 Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ԱՌՈՂԶՈՒԹԻՒՆԸ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԳԱՆՁ ՄԸՆ Է

Պետրոս անուհով գործաւոր մը՝ որ շատ օրերէ ի վեր
 կը ճամբորդէր գործ գտնելու համար , պանդոկ մը մտաւ՝
 կազդուրուելու եւ հանգչելու , վասն զի շատ յոգնած էր :

Հազիւ նստած էր , տեսաւ պանդոկին առջեւ գեղե-
 ցիկ կառքի մը հասնիլը , որուն մէջ շատ լաւ հագուած
 մարդ մը կար՝ որ բերել տուաւ կտոր մը խորոված եւ
 շիշ մը ազնիւ գինի : Շատ մը խոնարհութիւններով բեր-
 ուեցան իրեն՝ ուզածներն իր կառքին մէջ :

Պետրոս հակառակասիրութեամբ եւ նախանձով կը
 դիտէր զանի . « Ա՛հ , մրմնջեց , եթէ միայն ես այս մար-
 դուն տեղն ըլլայի » :

Հարուստ ճամբորդը հասկըցաւ Պետրոսի դժգոհու-
 թիւնը եւ ըսաւ անոր . « Կը յօժարի՞ք ձեր դիրքը իմինիս
 հետ փոխելու » :

— Ո՛հ , անշուշտ , պատասխանեց գործաւորը ա-
 ռանց վարանելու : Թող պարոնը հաճի միայն իջնել իր
 կառքէն եւ ինձ յանձնել ինչ որ ունի , ես սիրով պիտի
 տամ անոր բոլոր ունեցածս : »

Հարուստ մարդը իսկոյն պատուիրեց իր ծառային
 զինքը կառքէն դուրս հանել . Աստուած իմ , ի՞նչ տե-

սարան, իր ոտքերը բուրրովին հաշմ էին, չէր կրնար
ոտքի վրայ կենալ, ոչ քալել առանց երկու անթացուպ-
ներու. «Տակաւին կը փափաքի՞ս ունեցածդ իմինիս հետ
փոխել», հարցուց շարամտութեամբ: —

«Աստուած չընէ, պոռաց Պետրոս, լաւ կը սեպեմ
իմ սրունքներս հազար ձիու սրունքէն: Աւելի կը սիրեմ
սեւ հաց ուտել եւ իմ տէրս ըլլալ քան թէ սնանիլ խո-
րովածով եւ գինիով եւ տեսնել զիս անդադար ուրիշ-
ներու ձեռք մատնուած»:

Այս խօսքերուն վրայ իր պայուսակ առաւ եւ որա-
խութեամբ նորէն ճամբայ ելաւ:

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Հ-ը՛, անդամները վնասուած, սախար.

ԸՆԹԱՅՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Փոքրիկ գաւառիկն հաղածուը.
— Աննիկ իր ամուսնութեան առջի տարիներուն մէջ չէր համարձակեր իր
ամուսնոյն ղիտողութիւններ ընել, (ըսէք թէ ինչո՞ւ). — Պետրոս ամէն առ-
տու գաւաթ մը օղի կը խմէր (Աննիկ թի՛ն կը մտածէր անոր վրայ). կա-
մաց կամաց Աննիկ համարձակեցաւ. (թի՛ն բան անոր իրաւունք տուաւ
այս մասին). — Օր մը Աննիկ շատ կանուխ ելաւ լաւ ապուր մը պատ-
րաստելու համար. (իբր խօսակցութիւնն ամուսնոյն հետ). — Աննիկ շա-
րունակեց առտուն ապուր պատրաստելն. Այսօր սովորութիւնը բնութիւն
եղաւ. Մնաս բարով, օղի:

Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ, ԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽԱՂՈՒ ՎՐԱՅ

Ազահն այն է որ ջհամարձակիր դպչիլ իր արծաթին, որ անոր տխուր պահապանն է և զայն դիտելու իրաւունքն զատ գոգցես ուրիշ իրաւունք չպահեր իրեն: Ի՞նչ օգուտ ձեռք կը բերէ:

ՊՈՍԻԻԷ

Պերճանքը պէտքերը բազմացնելով հարստութիւններու ծարաւը կը բորբոքէ և ցանկութեան արմատ մը սրտին մէջ կը պահէ. բարուց պարգուիւնը արտաքին բաներէ մարդը բաժնելով իբրև անթափանցելի պարիսպ մըն է, որ կը պաշտպանէ իր առաքինութիւնը:

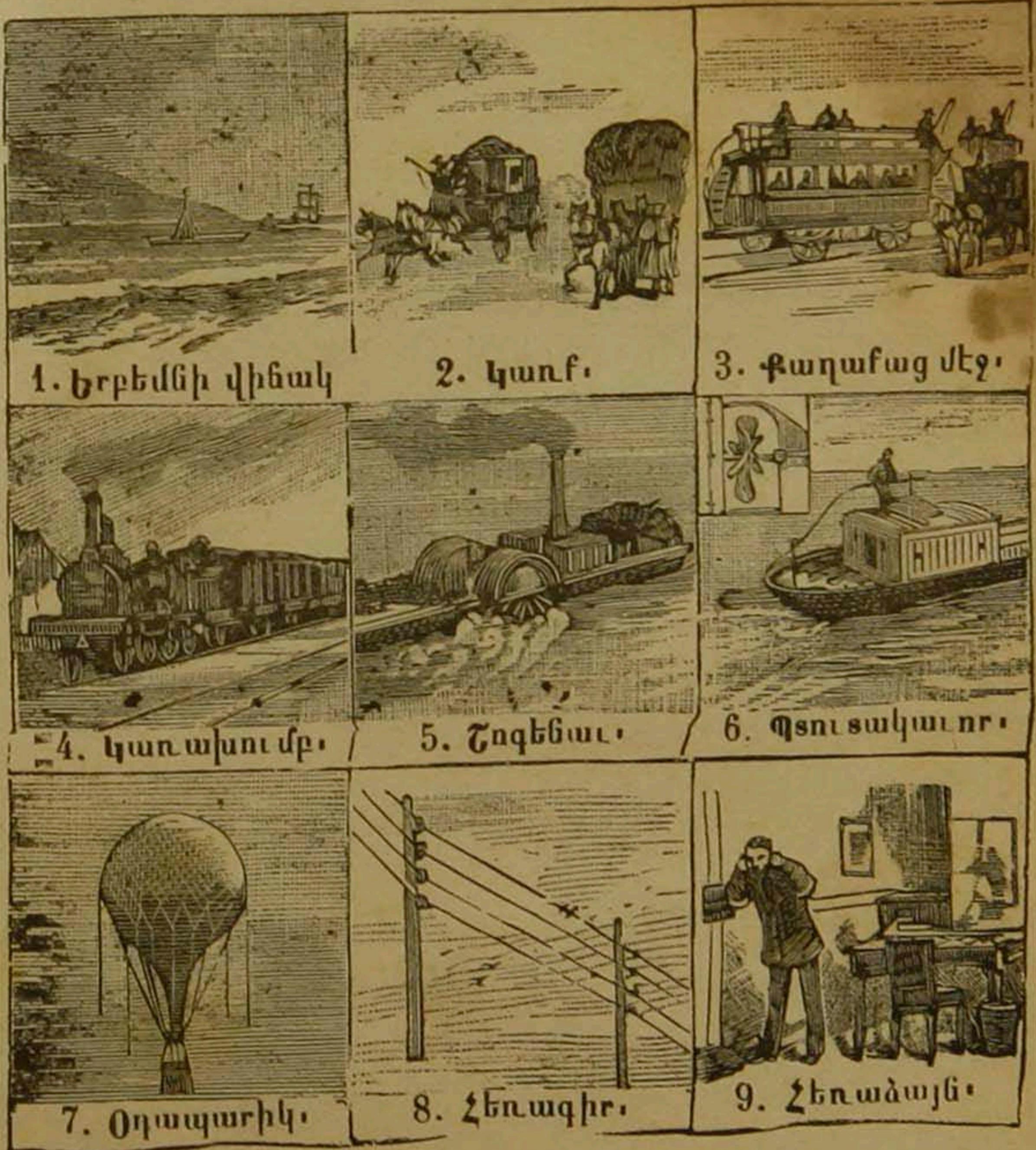
Դրամը բարի ծառայ մը և չար տէր մըն է:

Խաղամոլութիւնը պտուղ ազահութեան և ձանձրութեան, ունայն մտքի և ունայն սրտի մը մէջ կը հաստատուի:

Շարադրութիւնի Պատկերաւ

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՔ

1. Երբեմնի վիճակ

2. Կառւ.:

3. Քաղաքաց մէջ:

4. Կառախու մք:

5. Շոգեճաւ:

6. Պտու սակաւ որ:

7. Օդապարիկ:

8. Հեռագիր:

9. Հեռաձայն:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Առաջասաւոր նաւի հողմով յառաջ կ'երթան: — Վանառաքարձ սայլի, վանառքի սանդղ սայլի: — Հանրակառք, թրանսպորտային, քաղաքի մէջ գործածուած մեծ կառքեր, մարդոց փոխադրութեան ծառայող: — Թրանսպորտային երկաթէ գիծերու վրայէն կ'երթայ: — Երկաթուղիի, որոց միջին արագութիւնն է ժամը ութ փարսախ: — Օդապարիկի, զանոնք ուղղելու միջոցը գտնուած չէ ցարդ: — Ելեֆտական հոսանք, ելեֆտականութեան երկաթէ թելերու մէջէ անցնիլն: — Ելեֆտական հեռագիր, թելին մէն մի ծայրն կայ գործի մը՝ որուն ամէն մէկ շարժումը գիր մ'է: — Հեռաձայն, ելեֆտական հոսանքի միջոցաւ հեռաւորի մը ձայնը կը լսենք այնպէս, որպէս թէ մեր մօտն ըլլայ նա:

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ՄԱՐՄՆՈՅ ՄԱՍԻՆ ՄԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎՐԱՅ

Գերդաստանի մը համար, անհատի մը համար ժուժկայութիւնը յաջողութեան լաւագոյն պայմանն է:

Ապագան ժուժկայ գերդաստաններու և ժուժկայ անհատներու կը վերաբերի:

ՊՈԹՈՒՅԵԱՌ

Իմաստուն բժիշկ մը կ'ըսէր իր հիւանդներուն. «Մարմնակրթութիւն, գուարթութիւն, մանաւանդ ոչ բնաւ ծայրայեղութիւն, և պէտք պիտի չունենաք ինձի դիմելու»:

Մարմնոյ աշխատութիւնը մտքի նեղութիւններէն կ'ազատէ մարդը և այս է որ աղքատները երջանիկ կ'ընեն:

ԼԱՌՈՇՖՈՒԳՈՅ

Զկայ աւելի մեծ գանձ քան հարստութեան գանձը և ոչ բերկրութիւն հաւասար ուրախութեան սրտի:

Երկու բաներ միայն լաւ կը գնահատուին, երբ մարդ գանոնք այլ եւս չունի. երիտասարդութիւն և առողջութիւն:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՌԱԾ

Մարմնոյ կրթութիւնը առողջութեան լաւագոյն միջոցներէն մին է:

ՊԱԳՈՆ

Շատ ուտողները և շատ քնացողները մեծ բան մը ընելու անկարող են:

ՀԵՆՐԻԿՈՍ Դ.

Անժուժկայութիւնը մահացու թոյներու կը փոխէ կեանքը պահպանելու սահմանեալ սնունդներ:

ԼԱՊՈՒԻՅԷՌ

Մոլութիւն մը սնուցանել աւելի սուղ է քան թէ երկու գաւակներ:

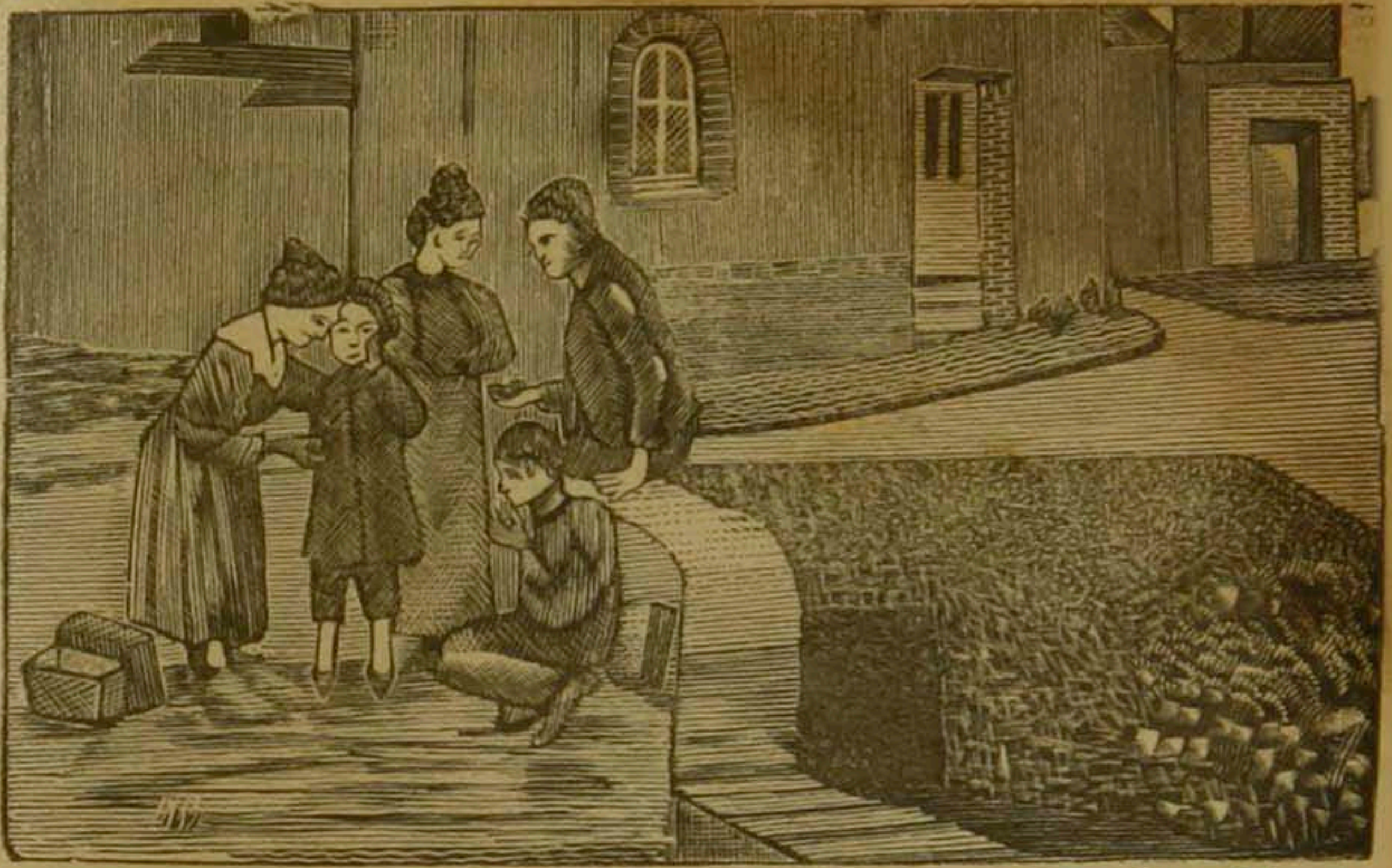
ՖՌԱՆՔԼԻՆ

Հոգւոյ գօրութիւնը, ինչպէս նաև մարմնոյն, պտուղ է ժուժկայութեան:

Մարմնոյ կրթութիւնք նոյնչափ օգտակար են որչափ մտաց կրթութիւնք և նոյնչափ կը նպաստեն կամքը կազմելու:

Ժ. ՍԻՄՈՆ

ԿՈՄՍԿՈՒԻՆ. — Ձեր փշր ձեռն աւելի փշ ունեցողներուն սուէֆ:

Ե. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԹՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՐԵՐԸ

Խօսիչ եւ վիրաւորել, ճշդիւ միեւնոյն բանն ե կարգ մը մարդոց հաւար. անոնք խայթող եւ դառն են. իրենց ոճը խառն է լեզիով եւ օշինդրով. ծաղրաբանութիւնը, թշնամանքը, անոնց չրթունքներէն կը հոսին իբրեւ իրենց շողիքը: Անոնց համար օգտակար պիտի ըլլար համը կամ ապուշ ծնիլ: Անոնք իրենց աշխուժութենէն եւ խելքէն աւելի կը մնասուին, որչափ ուրիշներ իրենց անմտութենէն: Անոնք գոհ չեն ըլլար միշտ հակառակ խօսելու կծու կերպով, կը յարձակին յաճախ շարշուրեանք. կը հարուածեն ամէն ինչ որ իրենց լեզուին տակ կը գտնուի, ներկաները, բացակաները.

կը զարնուին ճակտէն եւ կողմնակի՝ խոյերու նման: Միթէ
 կը խնդրուի՞ խոյերէն որ եղջիւր շունենան . նոյնպէս
 յուսալի չէ այս նկարագրութեամբ բարւոքել այնքան
 խիստ, վայրագ եւ խեղ բնաւորութիւններ: Երբ անոնք
 տեսնուին, որչափ եւ հեռուէն ալ ըլլայ, մարդուս լա-
 ւագոյն ընկիւքն է բոլոր ուժով փախչիլ անոնցմէ, առանց
 դէպի ետեւ նայելու:

ԼԱՊՈՒԻՅԵՏԻ

ԲԱՅԱՑՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Օւէնքը, փէլից. — Լուր-Բէն, լրբու-
 թիւն:

Խ Ե Ղ Ճ Մ Ը Կ Օ

Լոյս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ
 Անդուլ բահ ու բրիչ ածէ խեղճ Մըկօ .
 Այսպէս աշխատիլ սորվել է կանուխ ,
 Անդուլ կը փորէ ու կը քաշէ մէկ ծուխ :
 Անխոնջ նա տքնի , պեղի ու մաղէ ,
 Հողերը դիզէ յաջէ ու ձախէ .
 Քրտինքն հոսէ հոծ , շապիկն ըլլայ թաց ,
 Եւ ապա , նստի ուտէ սոխ ու հաց :
 Շատ օրեր թափեց հոն քիրտ ու վաստակ
 Մինչեւ որ հարթեց նոր շէնքին յատակ .
 Եւ երբ զարկին հիմն ու վէմն առաջին ,
 Մէկ արծաթ պարգեւ տուաւ չաշապիկն :
 Եւ Մըկօ խքփեց իր ծըրարին խոր
 Այն նախկին պարգեւ՝ փայլուն մէճիտ նոր .
 Միտք դնէր օր մը իւր մօրը պառաւ
 Գնել մէկ խորոս գօտի կամ հաշաւ :

Պատեր կը հիւսուին , տակաւ առ տակաւ
Շէնքը բարձրանայ , Մըկօ շալակաւ
Քար , աղիւս , շաղախ կրէ փոխն ի փոխ
Եւ միշտ գոհ ծիսէ , ուտէ հաց ու սոխ :

Բայց ոտքը խեղճին սահելով մէկ օր՝
Շէնքին կատարէն վար թաւալգըրոր
Ինկաւ դղրդմամբ եւ վիրապատառ՝
Անդամներ փշրած՝ մընաց շնչասպառ :

Պահ մ'ապա բացաւ աչերն անճանաչ ,
Եւ ոչ արձակեց մէկ ճիշ՝ մէկ հառաչ ,
Ծունկն էր ջախջախած , ա՛լ շունէր օգուտ ,
Ուղարկեցին զինքն հիւանդանոց շուտ :

Սըրունքն յօշոտել հարկ եղաւ՝ եւ վեց
Ամիս հոն անհուն տառապանք քաշեց .
Չոր կմախք դարձաւ այն մարդըն՝ աւա՛ղ ,
Եւ փայտէ ոտքով շրջէր կաղն ի կաղ :

Դունէ գուռ երթար անյոյս թափառիկ ,
Խեղճուկ երգելով իբրեւ մուրացիկ .
Ա՛լ իր պառաւ մօր՝ որ մեռնէր նօթի
Ո՞վ պիտի գնէր խորոտիկ գօտի :

Շէնքն աւարտած էր , եւ ճոխ՝ բազմածախ
Կահով զարդարուած , ուր տեղ կեանք ուրախ
Կը վարէր հարուստ բայց ցուրտ ջաշապին ,
Անհոգ Մըկօյին կըրած տագնապին :

Թէ Աստուած կամէր՝ եւ նա հաշմանդամ
Կ'ըլլար կամ ձեռնատ , ու թերեւս յայնժամ
Խղճար Մըկօյին կաղ եւ վշտակիր ,
Սիրտը շինելով ուղարկէր երկիր :

Երբոր բաքուն հաճոյք մը կ'զգաս քու ընկերդ սխալանաց մեջ գտնելով, դուն անկէ աւելի լաւ չես.

ՇԹԱԼ

Մեկուն մի վնասեք ո՛չ անիրաւութիւն գործելով, ո՛չ զանց առնելով այն բարիքը գործել, որուն զձեզ կը ստիպէ ձեր պարտքը:

ՏՌԱՆՔԼԻՆ

Մարդ այնչափ անիրաւ կ'ըլլայ, չգործելով ինչ որ պէտք է գործել, որչափ գործելով ինչ որ պէտք չէ ընել:

ՄԱՐԿՈՍ ԱԻՐԵՂԻՈՍ

Ուղղութիւնը կրնայ ուրիշ շատ մը բարեմասնութեանց տեղը բռնել, բայց առանց անոր և ոչ մէկ յատկութիւն արժեք ունի: Պէտք չէ երբեք վստահիլ ուղղութիւն ջունեցողներուն, ինչ տաղանդ ալ որ կարենան ունենալ:

ՎԱՇԻՆԿԹՈՆ

Պէտք չէ փոքրը մեծին գոհել անոր աւելի մեծութիւն կազմելու համար: Ամէն ոք թող իր մասն ունենայ, արդարութեան օրէնքն է այս:

ԷՅՈԺԷՆ ՓԷԼԹԱՆ

Ուղղութիւնն այնքան փափուկ և խղճամիտ առաքինութիւն մըն է, որ կասկածի մը նշմարանքն անգամ կը խրտչի:

ՊԱՌՌՅՅ

Մենք ամենքնիս չարութիւն գործած կամ խորհած ենք. թող այս մտածութիւնը զմեզ աւելի ներողամիտ ընէ մեզի մեղանջողներուն համար:

ՍԷՆԷԿԱ

Ե Ր Ա Խ Տ Ա Գ Ի Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Գ Ի Ի Ղ Ա Ց Ի Ն Ե Ի 02

(Առակ)

Գեղացի մը, որ արտեր ունէր եւ ջաղացքներ եւ գեղացւոյ մէջ բաղդաւոր ու հարուստ մէկն էր, իր յաջողութեան բաղդը կը պարտէր այն սեւ օձին, որ ասոր տան մէջ կը բնակէր: Մէկ հատիկ զաւակ մը կ'ունենայ այս գեղացին, եւ որովհետեւ օձը սովոր էր տան մէջ համարձակ շրջելու, երախտան օր մը օձին հետ խաղալով՝ անոր պոչը իր ափին մէջ սաստիկ կը ճզմէ. որքան կը ջանայ օձը՝ կարող չըլլար իր պոչը ազատելու տղուն ձեռքէն: Ճարը հատած կը խայթէ տղուն թաթիկը. տղան կը թողու պոչը, ու կը թունաւորուի միանգամայն. օձը իր խայթածին ու թունաւորածին հետեւանքը գիտնալով՝ կը փախչի տան մէկ անկիւնը կը կծկի. ժամեր կ'անցնին, եւ տղան վերջապէս կը մեռնի:

Տղուն հայրը սաստիկ կսկիծէն ուրազը կը վերցընէ օձին կը զարնէ, օձին պոչը կը կտրի եւ օձն իր գլուխն ու մնացեալ մարմինն առած կը փախչի տնէն ու գեղէն դուրս քարերու մէջ կ'ապրի: Օրեր կ'անցնին, բայց հետզհետէ այդ գեղացւոյ բաղդը կ'աւրուի. օր մը իր կնոջ հետ կը մտածեն թէ «Երթանք մեր օձը նորէն մեր տունը հրաւիրենք բերենք, որպէս զի մեր բաղդը դառնայ վերստին»: Եւ կ'երթան քարերու մէջ կը կանչեն իրենց օձը. ան պատասխան կուտայ թէ, «Ինչպէս ձեզ՝ նոյնպէս ինձ փափագելի է այդ. բայց ա՛լ անկարելի է. քանի որ դուք ձեր զաւակին մահը յիշէք եւ ես իմ պոչը, իրարու հետ չենք կրնար հաշտ ապրիլ»:

(Գրոց ու Քրոց)

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Երախսագէտ տղան. — Երկաթուղւոյ պաշտօնէի մը տղան հօրն աշխատութիւններուն կ'ուզէ մասնակցիլ անոր օգնելու համար, մանաւանդ լրագրի մը բաժանորդներուն հասցէները գրելու, զորս հայրը զիշերները կը կատարէր հարիւրին 1 ֆրանք վարձքով: Տղան հօրմէն գաղտնի կ'ընէ այդ գործը բաւական ժամանակ մը եւ երբ զիշեր մը կառքի մը հանած աղմուկէն հայրը կ'արթըննայ, կը տեսնէ իր գրասեղանին առջեւ իր տղան՝ որ նստած հասցէներ կը գրէ. այն ատեն կը հասկընայ անոր բարի սիրտն եւ իր ջերմ համբոյրներով կը ծածկէ անոր ճակատը:

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ԻՐԱԻԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Նախ հանէ գերանն որ քու աչքիդ մեջն է և յետոյ պիտի նայիս թէ ինչպէս պիտի հանես զայն՝ որ քու եղբորդ աչքին մեջն է:

Մեծագոյն դժբախտութիւններն անոնք են՝ որոնց մարդ արժանի է.
ԼԸՄԻԷՌ

Ճշմարիտ չէ թէ ոյժն իրաւունքէն գերազանց է, ամպարիշտ խօսք մըն է այդ. ճշմարիտ չէ թէ յաջողութիւնը ամէն բանի վերջին բառն է. ճշմարիտ չէ թէ արդարութենէն վեր բան մը կայ.

ՊԻԻՒՍՈՆ

Ո՛րքան մարդ ուղիղ ըլլայ, այնչափ դժուարաւ կը կասկածի այլոց վրայ թէ չեն:

ԿԻԿԵՐՈՆ

Ուրիշներէն մի սպասեր, երբեք մի պահանջեր բան մը որ քիչ մը պակաս չըլլայ քան զայն զոր անոնց համար պիտի ընէիր:

ԳՈՆՏՈՒՍԷ

Առաքինութիւններն ուրիշներուն վրայ փնտռէ և մոլութիւնները քու վրադ:

ՃՌԱՆԲԼԻՆ

Քննէ թէ խոստացածդ արդամր է և կարելի է քեզի. վասն զի խոստումը պարտք մըն է:

Ապերախտներ գտնելու երկիւղը պէտք չէ որ արգելք ըլլայ բարիք գործելու:

Չկայ աւելի գեղեցիկ չափազանցութիւն մը քան երախտագիտութեան չափազանցութիւնը

ԼԱՊՈՒԻՒՅԷՆ

Բարիք մը յիշել նոր բարիքի մը արժանի ըլլալ է:

Ով որ լաւագոյն ըլլալ կ'ուզէ, ինք իր մէջ կը փնտռէ իր յանցանաց պատճառը. ով որ փոյթ չընէր այս մասին, այլոց վրայ կը փնտռէ զայն:

Երբ ծառայութիւն մը կը մատուցանեմ, կ'ըսէր իմաստուն մը, չեմ համարիր շնորհ մը ընել, այլ պարտք մը վճարել:

ՊԱՌՌՅՅ

Ստացուած բարիք մը պարտուց ամենէն նուիրականն է:

ՏԻԿԻՆ ՆԵՔԷՆ ՏԸ ՍՈՍԻՒՆ

Երբ քու երախտառուիդ կը հանդիպիս, ջանան մոռնալ անոր պարտքը. բայց երբ քու բարեբարիդ կը պատահիս, յիշէ քու պարտքդ:

ԿԷՕԹԷ

Մէկ պատուաւոր ստրկութիւն միայն կայ, երախտագիտութեան ստրկութիւնն է այն:

ՍՈՎԱԺ

Բ Ա Ր Ե Կ Ա Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Շ Ո Ւ Շ Ա Ն Հ Ո Վ Տ Ա Ց

(Նմանողաբար)

— « Ո՛ր կապուտակ շուշանդ հովտաց,
Խոնարհ բաժակէդ կիսարաց
Կը բուրբուրէ հոտ մ'անուշակ .

Սիրո՛ւն ծաղիկ, զայն ու՞ստի առիւր դու: »

— « Փունջ մը կապելու համար, այս առտու
« Կոյս մը քաղեց զիս, եւ մեխակ,

« Յասմիկ ու վարդ եւ մանիշակ

« Ընկերքս եղան հոն շարունակ :

« Բոյրս — ոյր ուստի գալն հասկըցար արդէն —

« Ասի մեխակէն , յասմիկէն , վարդէն : — »

Ի միտ առէ՛ք թէ մարդ կ'օգտի ամէն անգամ
Երբ կը ջանայ ընտրել իրեն լաւ բարեկամ :

ԱՂԵՔ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Սուբիաս. — Սուբիաս իր հօրմէն
մեծ ժառանգութեան մը տիրացած էր. բայց նա չշահագործեց զայն, այլ
վատնեց չար ընկերներու անսալով: Խեղճը տխուր վախճան մը ունեցաւ:

Բ Ա Ր Ե Կ Ա Մ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ը

Բարեկամութիւնը սրտի ու հոգիի ամուսնութիւն
մըն է, որ իրեն համար ծէս կամ արարողութիւն չունի
բնաւ: Ո՛չ մէկ օրինագիրք կարող չպիտի ըլլայ օրէնք-
ներ գծել անոր կազմութեան ու բնոյթի մասին. այլ
միայն անոր արդիւնքը կը մատնանշէ: Բարեկամութեան
օրինագիրքը մարդն իսկ է. Ս. Ամբրոսիոս, բարեկա-
մութեան վրայ խօսած ատեն, սապէս կը գրէ. « Այս
կեանքի մէջ մեծ մխիթարութիւն է ունենալ մէկը, ո-
րուն կարող ըլլաս սիրտդ բանալ, եւ պատմել գաղտ-
նիքներդ. ունենալ հաւատարիմ անձ մը, որ քեզի հետ
ուրախանայ ուրախութեանդ ատեն, եւ լայ՝ տրտմու-
թեանդ ժամուն: Նոյն իսկ այն ըմբռնումով Միլանու ե-
կեղեցիին խօսնակը կ'զգացնէ մեզի մեր կեանքի բոլոր
օրերուն մէջ բարեկամի մը անհրաժեշտ կցորդութիւնը:

Բարեկամութիւնն է, որ կրնայ մէջտեղէն վերցնել նմաններու հանդէպ ի յայտ եկած արհամարհանքն եւ դիրքի անհաւասարութիւնը: Շահադէտ մտածումներ չեն կրնար բարեկամութեան կապը յօրինել: — Աշխարհի բոլոր մեծագործութիւններուն եւ դիւցազնութիւններուն պատմութիւնները երբ վերլուծենք, պիտի տեսնենք որ անոնց հիմունքը կազմող ամենազօրաւոր ազդակն է բարեկամութիւնը: Այս զգացումն այնքան բնական է մարդուս, որ ամենքէն արհամարհուած մը պիտի փնտռէ գէթ շունի մը բարեկամութիւնով մեղմել իր կեանքին ճախող դիպուածները: Դուք պիտի կրնաք՝ թերեւս՝ տեսնել շատերը, որոնք աւելի նախընտրած են չէզոք կեանքն ապրիլ աշխարհին, թաղուած իրենց նիւթական հաշիւներուն մէջ, մարդեր՝ որոնք կ'ապրին իրենց ու միայն իրենց համար. հարցուցէ՛ք այդ մարդերու թէ ունի՞ն այն հոգեկան վայելքները, զորս բարեկամութիւնը կ'արտադրէ. զարկէ՛ք անոնց կուրծքերուն, ու պիտի տեսնէք որ անոնք տարբերութիւն չունին բնաւ այն մարմիններէն, որոնք մեր գերեզմանները կը զարդարեն:

«Ուշ ընտրէ՛ բարեկամիդ ու զանի մի՛ թողուր բնաւ»:

Եւ լաւ ընտրուած բարեկամ մը, երկրորդ եւս մըն է մարդուս:

ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴ.

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Նամակ. — Ուժ օրէ ի վեր սրդողած էք ձեր ընկերոջ հետ, արդ զրեցէք անոր թէ մոռնայ անցեալն եւ հաշտուի:

Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

ԱՆԽՈՂԵՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՉԱՐԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Խօսիլը ցանել է. մտիկ ընելը քաղել է:

ԿՈՄՓՈՒԿԻՈՍ

Լո՛ւք կամ այնպիսի բան մը ըսէ որ լուրքենէն աւելի արժէ:

Լաւ խօսելու համար քիչ խօսիլ պէտք է:

ՔՐԻՍՏԻՆԷ, ՔԱԳՈՒՀԻՆ ՇՈՒԷՏԱՅ

Բնութիւնը մեզի երկու ականջներ և մեկ բերան տուած է, սոր-
վեցնելու համար թէ աւելի մտիկ ընել պէտք է քան թէ խօսիլ:

ՋԵՆՈՆ

Մարդ երբեք լուելուն համար զղջացած չէ. բայց յաճախ զղջացած
է խօսելուն համար:

ՖԼԷՇԻԷ

Ով որ չարախօսութիւն լսելէ կ'ախորժի, չարախօսներու կարգէն է:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԷՏՔ

Կարծել թէ փոքր չարախօսութիւն մը չէ կարող վնասել, համա-
րիլ է թէ կայծ մը չկրնար հրդեհ պատճառել:

Մտիկ չընողին առջև չարախօսութիւն չըլլար:

Ս. ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ

Չարախօսութիւնը քաջալերել ժպիտով մը կամ մինչև անգամ
լուրքեամբ՝ անոր մասնակից ըլլալ է:

Չզրպարտելու համար պէտք չէ երբեք չարախօսել:

ՏԻԻՔԼՈՍ

Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Պարկեշտ մարդոց ընկերակցութիւնը գանձ մըն է:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԷՏՔ

Սիրելի անձանց համար աշխատիլն երբեք տաժանելի չէ:

Բարեկամաց դժբախտութիւններուն վրայ արգահատիլ աղէկ բան
է, բայց անոնց օգնութեան հասնիլ աւելի աղէկ է:

ՎՈԼԴԵՌ

Պէտք չէ ձեռնառու ըլլալ բարեկամին, երբ անիրաւ է,
երբեք պարտուցող և ոչ մին մի գոհեր բարեկամիդ:

ՍԷՆ-ԼԱՄՊԷՌ

Մի շտապեր բարեկամներ ստանալու և մի ունեցածներէդ գատ-
ուելու:

ՍՈԿՐԱՏ

Երջանիկ ընող բանը հարուստ ըլլալ և գեղեցիկ խաղալիկներ
ունենալ չէ, հապա սիրող շրթներէ շրջապատուիլ: Ուրեմն աղքատա-
գոյնները կրնան այնչափ երջանիկ ըլլալ, որչափ ամենէն հարուստները:

Անոնք որ ամէն մարդոց բարեկամ են և ոչ մէկուն են բարեկամ:

Երբ մարդ հետամուտ կ'ըլլայ ուրիշի մը օրինակով իր անձը կա-
նոնաւորելու, պէտք է գեղեցիկ կողմերէն նմանիլ անոր:

ՄՈԼԻԷՐ (Գիտուն կանայք)

Երբ բարեկամս թշուառ է, կ'երթամ զինքը գտնել. երբ երջանիկ
է, ես անոր կ'սպասեմ:

ՓԷԹԻԷԼ

Վ Ե Հ Ա Ն Ձ Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ՏՂՈՒ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Եօթնամեայ մանուկ մ'էր դեռ: Տարի մը յառաջ
կորուսած էր իւր հայրը. որք էր: Իւր միակ պաշտպանն
էր մայրն, այրի մանկամարդ, այլ առաքինի, որ, իւր
յոյսն իւր զաւակաց վրայ դրած, իւր ձեռաց աշխատու-
թեամբ կը սնուցանէր զանոնք: Բայց մօրկան մեծագոյն
ակնկալութիւնն այս տղան ինքն էր: Արդէն իսկ կը
կարդար նա եւ կը գրէր: Դեռ իւր հայրը չմեռած,
Սաղմոս սկսած էր, որ այն ատեն շեգարանէն վերջ կը

տրուէր տղայոց իբրեւ ընթերցանութեան դասագիրք :
Հեք հայրն , հիւանդութեան անկողնոյն վրայ գամուած ,
դրացւոյ մը յանձնարարած էր գնել շուկայէն այդ գիրքն ,
զոր թախանձագին կը խնդրէր իւր որդին , եւ երբ երե-
կոյին տեսած էր մանկան ուրախութիւնն այն գիրքը
տեսնելով , հառաչ մ'արձակած էր , վշտի եւ յուսոյ հա-
ռաչ մը միանգամայն , եւ ըսած էր իւր կնոջ . « Ես
չպիտի տեսնեմ , այլ դու պիտի տեսնես այս տղուն ա-
պագան եւ ուրախ պիտի ըլլաս իրմով » : — Հօր գու-
շակութիւնը կատարուեցաւ արդարեւ մօտաւոր ապա-
գայի մը մէջ , երբ ինք վաղուց մեկնած էր աշխարհէ .
մայրն խնդաց այդ զաւակէն , թէ եւ , աւա՛ղ , եւ այն
կարճատեւ ժամանակի մը համար . իւր այրիութեան
հանդերձներուն , զորս կրած էր տարիներով , սեւու-
թիւնը մեղմացուց եւ իւր ուրախութեան մէջ կը յիշէ՛ր
յաճախ իւր դժբաղդ ամուսնոյն խօսքերը : Բայց դառ-
նանք այն ժամանակին ուր տղան եօթնամեայ մանուկ
մ'էր տակաւին :

Նա երկու բան ամենէն աւելի կը սիրէր . իւր
մայրն ու դպրոցը :

Երեկոյին իւր մօր հետ կ'արտասուէր եւ կը մխիթա-
րէր զայն խոստումներ ընելով ապագային համար , յոյ-
սեր տալով անոր . եւ առաւօտուն , մայրիկին համբոյր-
ներով թրջուած , կը փութար դպրոց : Թէ եւ մանուկ ,
ո՛չ մի զուարճութիւն աւելի հրապոյր ունէր իւր համար
քան դասառութիւնն եւ ոչինչ կարող էր արգիլել զինքն
դպրոց երթալէ . — իր ուսանողութեան ամբողջ շրջանին
մէջ հազիւ քանի մը օրեր միայն բացակայ գտնուած էր
դպրոցէ , եւ ա՛յն՝ հիւանդութեան պատճառաւ միայն :
Աղքատիկ , այլ մաքուր հագուած , կը մեկնէր կանուխ
իւր տնէն , տեսնողներ քարեկեցիկ ընտանիքի մը զաւակ

կը կարծէին զինքն . իւր դէմքին տժգունութիւն միայն
դիտող աչաց կը պատմէր թէ արտաքին այդ կոկ ու վա-
յելուչ կերպարանքին տակ ի՞նչ դժնդակ զրկումներ կը
ծածկուէին : Բայց այդ մանկան համար մարմնային
զրկումները չէին ամենէն դժնդակները :

Ը

Այս տղան առաւօտ մը ըստ սովորականին կանուխ
դուրս ելած էր տնէն դպրոց երթալու համար . բայց
անսովոր յուզում մը կը տեսնուէր իւր վրայ . տրտ-
մութիւն մը կը պատէր իւր դէմքը : Աչերն ուռած ու
կարմրած էին , յայտնի էր թէ շատ լացած էր տան
մէջ : Փողոցին մէջ ծանր եւ իրր դժկամակ կը քալէր ,
եւ ահա՛ դարձեալ կուլար եւ արցունքը կ'առատանար
իւր աչաց մէջ եւ սպիտակ դէմքէն ի վայր կը հոսէր :
Սկսաւ հեկեկալ : Շուկայ գացողներ , անտարբեր իւր
վշտին , կ'անցնէին արագ իւր քովէն : Բայց անզգայ
բազմութեան մէջ յանկարծ իւր քով մօտեցաւ մարդ
մը , դուրս ելնելով սափրիչի խանութէ մը : Իւր խորթ
հօրեղբայրն էր նա , ոյր սիրտ յուզուեր էր մանկան ար-
ցունքէն : — « Ի՞նչ ունիս , տղա՛ս , ըսաւ , ըսէ՛ ինձ . ի՞նչ
կ'ուզես : Նօթի՞ ես , ջնախաճաշեցի՞ր . եկո՛ւր ներս , կաթ
խմցնեմ քեզ , տամ քեզ ազնիւ ճերմակ հաց որ մէջը
թաթխես » : — « Ո՛չ » , պատասխանեց մանուկը , գլուխը
դէպ ի վեր շարժելով եւ շարունակելով արտասուել : —
« Ուրեմն տանիմ քեզ շաքարավաճառին քով եւ առնում
քեզ շաքար քաղցրահամ » . եւ տեսնելով տղուն մերժո-
ղական ցնցումը , կը շարունակէր , աւելի գորովելով .
« Տե՛ս , սա խանութին մէջ գեղեցիկ խաղալիկներ կան
զանազան , թմբուկ , շունչան , սուլիչ , գաւազան . սրտիդ

փափաքը գնեմ քեզ, մի՛ լար» : Եւ մանուկը միշտ կու-
 լար : — «Ա՛լ հիմայ կը հասկնամ թէ ի՞նչ կ'ուզես . հին-
 ցեր են կօշիկներդ . քեզ պէս մանկան չեն վայելեր ա-
 նոնք : Ահա մօտն է կօշկավաճառը . շոյք մը փայլուն
 կօշիկ առնում քեզ որ ա՛լ չարտասուես . ե՛կ» : Եւ քար-
 շելով մանկան ձեռքէն կ'ուզէր տանիլ զինքն դէպի մօ-
 տակայ կրպակ մը՝ որոյ ապակեաց ետին կարգ կարգ
 շարուած կային սիրուն մոյկեր : Տղան յետս ընկրկեցաւ .
 տեսնելով սակայն հօրեղբօր սիրայօժար պնդումը : յաղ-
 թեց իւր բնական հպարտութեան, որով իւր մօրովէն զատ
 ոչ մէկու մը կը յայտնէր իւր կարօտութիւն եւ ըսաւ .
 «Քարետախտա՛կ մը առ ինձի» :

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Մ-ն-ի-մ-բ-դ, դեռահաս կին կամ աղջիկ.
 — վ-ը-ը, ճասնց . — Բ-բ-է-է-ց-է-է, լաւ ապրող . — Դ-ն-դ-ի, գէտ :

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴԵՈՒԹԵԱՆ. — Վերոգրեալը համառօտելով նկա-
 րագրեցէք :

Գ Թ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Գ Ո Ւ Թ Ը

Բոլոր բարոյական առաքինութեանց մէջ գուժն է
 միակը որ անչահախնդիր ըլլայ . որովհետեւ գուժը միշտ
 իրմէ վարին , տկարին , անպաշտպանին վրայ սաւառնող
 զգացում մըն է . եւ նոյն իսկ թշուառութեան մատնուած
 բացարձակ անկարողութեան մը տառապանքին գիտակ-
 ցութենէն ծնունդ կ'առնէ . անձնուիրութեան մը խուլ

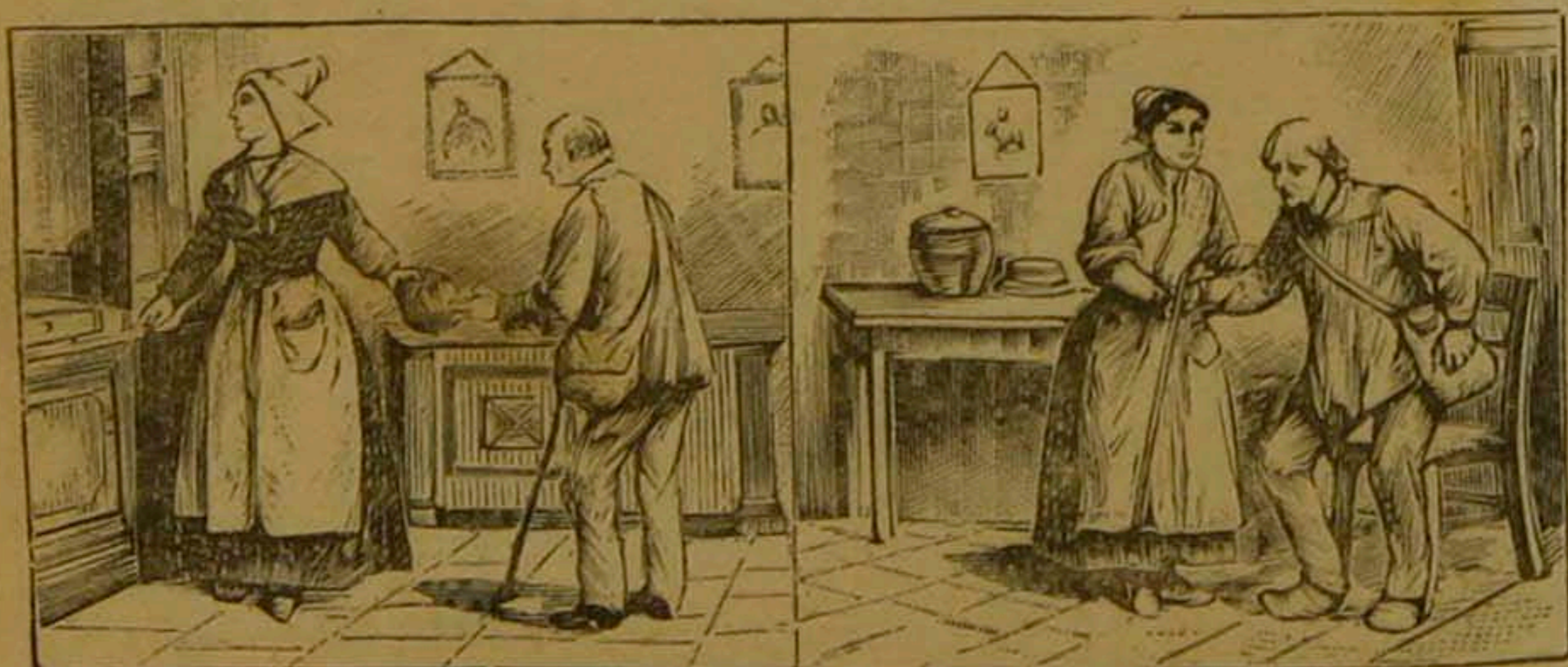
ըղձանքն է, որ զայն փոխարինելու անկարող էակները կ'ընդգրկէ: Գութը սրտիդ աղբիւրէն յորդող այն ակամայ, անգիտակից եւ անբռնաբարելի հրաշքն է, մտքէ խելքէ վեր, անպատում զօրութիւնը, դժբախտութեան մը տեսարանին առջեւ զքեզ անհանգիստ ընող բողոք մը, որուն խօսք չես կրնար հասկցնել: Ոչ տենչանք է, ոչ վայելք է, ոչ ալ տարտամ մէկ յոյսը անոնց. քեզի համար ոչինչ. ուրիշին համար ամէն բան: Հոգիիդ մութին մէջ ճառագայթի թել մը որ զքեզ գերերկրային աննիւթ զգացումներու կը կապէ, եւ կամ թերեւս ինքն իսկ է հոգիդ, որ իր գոյութիւնը կ'զգայցնէ քեզի:

Երկինքի արքայութիւնը մեր խղճի անդորրութիւնն է երկրի վրայ, ուրկէ յաւէտ զուրկ պիտի մնան անոնք որ անգութ եղան:

Մասիս

ԶԱՊԷԼ ՏՕՆԷԼԵԱՆ

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ՀԵ՛յԵ՛, կրակ (ursi). — ԳԵԵԵԵ՛ՅԷ՛Ն, բարձր, գերազանց:

ԸՆԹԱՑՔ ԵԱՐԱԴԵՐՈՒԹԵԱՆ. — Գրաստութիւն. — Հայրն թաղոս ծեր է եւ տկար. կը մուրայ. (իւր խրճիթը, ցնցոտիքը, պարկը). — Տիկին Նարդիկ, հարուստ վարձակալուհի, դժկամակութեամբ կուտայ անոր մեծ կտոր մը հաց (ըսէք, ինչպէս կը կատարուի տեսարանը). — Քաղդատեցէք ոչ հարուստ տիկին Աննայի մարդասիրական ընդունելութիւնը. (Նա կը նստեցնէ հայր թաղոսը, կը խօսի անոր հետ, կուտայ անոր կսկուծ). — Քաղցր սուպաւորութիւն հայր թաղոսի:

ԲՈՐԵԳՈՐԾ ՊՈՐՏԻԶՊՈՆԸ

Ծեր եւ պարկեշտ պարտիզպան մը աղքատներուն շատ բարիք կ'ընէր : Այն զանազան փոքր գումարները՝ զորս կրնար գործածել իր հաճոյքին համար, իրմէ նպաստ խնդրող թշուառներուն կը տրուէին : Այն ատեն կ'ըսէր. «Ահա ցանկին վրայէն նետուած խնձոր մըն ալ» : Հարցուեցաւ իրեն թէ ի՞նչ կը նշանակէր այդ խօսքը : «Օր մը, կ'ըսէ նա, քանի մը տղաքներ մրգաստանս կանչեցի եւ թոյլ տուի իրենց որ ուզածնուն շափ ուտեն ծառի մը վրայ գտնուած պտուղները, արգիլելով սակայն անոնցմէ իրենց գրպանը դնելը : Տղաքներէն մին շատ պտուղներ ցանկին վրայէն նետեց, որպէս զի դուրս ելնելուն զանոնք առնէ : Այս խաբէութիւնը կրթիչ դաս մը տուաւ ինձ : Կ'ըսեմ ինքզինքս. ինչ որ այս տղոց պատահեցաւ պարտիզիս մէջ, խիստ շատ անգամ մարդոց կը պատահի երկրի վրայ : Աշխարհի բարիքները կը վայելենք առանց անոնցմէ բան մը մեզի հետ տանելու, ինչ որ խեղճերուն կուտանք, զայն կը նետենք պարտէզի մը ցանկին վրայէն, որպէս զի զայն նորէն գտնենք յաւիտենականութեան մէջ» :

ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Երկու որբեր. — Գիշեր, ծովեզ-
րին վրայ հովը զայրագին կը փչէ. Եւզինէի անհանգստութիւնը իր ա-
մուսնոյն վիճակին վրայ. դուրս կ'ելնէ, կը տեսնէ լոյս մը մօտակայ խըր-
ճիթին մէջ. հոն թշուառ հիւանդ այրի մը կը բնակի իր երկու որդիներով.
Եւզինէ ներս կը մտնէ. — Այրին մեռած է, մինչդեռ որդիքը կը քնանան
անոր քով. — Եւզինէ իր տունը կը բերէ հէք փոքրիկները. — Ամուսինը
կուգայ, ձկնորսութիւնը գէշ եղած է. — Եւզինէ կ'իմացնէ անոր իր դրա-
ցուհւոյն մահը. — Ի՞նչ ընէ որդիքը. ձկնորսը թէպէտ աղքատ, պահ մը
վարանելէ յետոյ որբերն ընդունիլ կ'առաջարկէ, այն ատեն Եւզինէ խըն-
դագին կը ցուցնէ անոր անհայր, անմայր այդ մանկիկները:

Ս Ի Ր Ե Յ Է Ք Զ Մ Ի Մ Ե Ա Ն Ս

Վարդակարմիր Գողգոթային վեհ գագաթ,
Միշտ փալիլող սիրոյ անշեջ ճառագայթ,
Դեռ կ'ըսպասե՞ս թափել սրտից քու սրլաք.
Զո՞վ կը հսկես, վի՞հ եւ անդունդ թէ կըմախք,
Որ սեւ ժայռից մէջ մարեցաւ այն քեկքեկ
Բարբառն վըսեմ թէ «ըզմիմեանս սիրեցէք»:

Տնանկին դամբանը կ'անհետի ոտնակոխ,
Տընակին մէջ մարի առկայծ կանթեղն հող.
Այն մութին մէջ նօթի տըղեկք կը հեծեն.
Դըղեակն խրախ մինչեւ լոյս ջահք կը հիւծեն.
Հարուստին կառք ժխորով կ'անցնի սըրարչաւ,
Հէզին դագաղն իւր գերեզմանն լուռ իջաւ:

Գեթսեմանին իջնող հրեշտակն դաշկահար՝
Որ գեղ՝ ծաղիկ՝ արցունք ու փառք չը ճանչնար.
Նորա ցուրտ գոգն աղքատը սոսկ կ'ըլափփի:

Ճոխն եւ տրնանկ պատանքին մէջ կ'ըլլան մի .
կայծակնաթեւ թէ մըռընչեն մրրրիկներ ,
թէ «Սիրեցէք զիրար» . հէգն հոս շես սիրեր :

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ՎԷՏ, բարձր, փառասուր. — ԱՆԷԷ,
անմարելի. — ԲԷԷԷԷ, սկար. — ՏՆՆՆ, աղբաս. — ԱԻՆՆ, մարած. —
ԽԷԷԷ, ուրախ զուարթ. — ԺԷԷԷ, աղմուկ. — ԴՆՆՆՆՆ, դեղնած:

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ԲԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԹԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Առանց գթասիրութեան առաքինութիւնը սոսկ անուն մըն է .
ՆԵՒՏՈՆ

Մեծամեծ խորհուրդները սրտէն կուգան .
ՎՈՎՆԱՐԿ

Բանականութիւնը կրնայ մեզի իմացնել թէ ինչ բանէ պէտք է
զգուշանալ, սիրտը միայն կ'ըսէ թէ ինչ պէտք է ընել .
ԺՈՒՊԷՌ

Ուրիշին երջանկութեան մեջ կը փնտռեմ իմ երջանկութիւնս .
ԳՈՌՆԷՅԼ

Բոլոր մարմիններն ի միասին առնելով և բոլոր միտքերն ի միա-
սին առնելով և անոնց բոլոր արտադրութիւնները , գթասիրական
դոյզն շարժում մը չեն արժեր .
ՓԱՍԿԱԼ

Պարկեշտ մարդն այն է որ կրցած ամէն աղէկութիւնը կ'ընէ և
մեկու մը չվնասեր .
ԹԷՌՌԱՍՕՆ

Երբ խնդիրն երախտիք գործելու վրայ է, հարկ է մտածել թէ
կեանքը կարճ է եւ ժամանակ չկայ կորսնցնելու .
ՎՈԼԴԵՌ

Ամէն բանէ վեր բարի եղեք . բարութիւնն է որ ամէն բանէ աւելի
զինաթափ կ'ընէ զմարդիկ .
ԼԱԳՈՌՏԷՌ

Պետք է խոնարհիլ տաղանդին առջեւ, այլ պետք է երկրպագել
բարութեան առջեւ:

ԿՈՒՆՈՅ

Գթասիրութիւնը սրտի բարի շարժումէ աւելի լաւ բան մըն է,
իրաւասիրութեան եւ ողջմտութեան գործ մը:

ՍՈՎԱԺ

Կամաւոր գոհ մը յանձնառու եղողին հոգւոյն մէջ միշտ կը թողու
իր ետեւն գորացուցիչ բան մը:

ԼԸԿՈՒՎԷ

Երբոր մեկը ինծի նախատինք մը կ'ընէ, կը ջանամ իմ հոգիս այն-
չափ վեր բարձրացնել որ թշնամանքը մինչեւ առ իս չհասնի:

ՏԷՔԱՐԹ

Մեծ հոգի մը անարգանքէ, անիրաւութենէ և ցաւէ գերիվերոյ է:

ԼԱՊՈՒԻՅԷՆ

Կ'ուզէք մեկ վայրկեան միայն գոհ ըլլալ. վրեժ լուծեցէք. կ'ու-
զէք երկար առեւն գոհ ըլլալ. ներեցէք

ԼԱԳՈՒՏԷՆ

Ով որ չարիքի վրայ կը խնդայ, ինչ որ ալ ըլլայ այդ չարիքը,
չունի կատարելապէս բարոյական զգացում. չարիքի վրայ ծիծաղիլ
ուրախանալ է:

ԺՈՒՊԷՆ

Երբ թշուառ մը ողորմութիւն մը կամ բարի խորհրդոյ մը նպաստը
կը խնդրէ, երբեք վաղը չըսենք:

Առատաձեռնութիւնն աւելի յարմար ժամանակին տալուն մէջ
կը կայանայ քան թէ շատ տալուն:

ԼԱՊՈՒԻՅԷՆ

Ով որ յարմար ժամանակին բարի խորհուրդ մը, իմաստուն խրատ
մը, օգտակար հրահանգ մը կուտայ, ոսկի տուածէ աւելի կ'ըլլայ:

Չկայ տառապանք որ համակրութեամբ չթեթեւնայ. կենաց տըխ-
րութիւններն եղբայրական սիրոյ ճառագայթով կը փառատին, ինչպէս
աշնանային սառնամանիք առաւօտները կը հալին արեւը ծագած
ժամանակ:

ԼԱՄԸՆԷ

Գթութիւնը լաւագոյն և ազնուագոյն կիրքն է մարդկային սեռին:

ՀԻԻՄ

անձնուիրութեան կը հասնի : Եւ զարմանալի եռանդեամբ
Սրբուհի Մայրապետ փարած էր իւր գործին : Յերեկ եւ
գիշեր դադար չունէր : Միշտ բան մը կ'ընէր , բան մը
կը խորհէր իւր որբուհեաց պէտքերն հոգալու համար :
Անոնց համար կը մուրար , վռնտուէր ալ , շէր վհատեր ,
եւ գիտենք թէ նա որ վհասիչ չգիտեր՝ կը վհասեցնէ .
եւ հետեւապէս Սրբուհի Մայրապետին օգնել կը հար-
կադրուէին այնպիսիք անգամ որք ի սկզբան շէին հա-
ւատացած որ կարենար ինք միայնակ ի գլուխ հանել
արդիւնաւէտ գործ մը :

Միայն ազգային շրջանակներու մէջ չէ որ կը գոր-
ծէր Սրբուհի Մայրապետ յօգուտ իւր Որբանոցին : Զար-
մանալի հաստատամտութեամբ մը միջոց գտած էր կա-
ռավարական ակնքոց մէջ եւս համակրելի ընծայելու իւր
մարդասիրական գործ : Վեհ. Սուլթանն, հաճեցաւ օրա-
կան հացի եւ մսի կանոնաւոր պարէն յատկացնել Գալ-
ֆայեան Որբանոցին : Վեհ. Սուլթանն , Որբանոցին ա-
շակերտուհեաց գեղեցիկ ձեռագործներն եւս գնահատե-
լով , մանաւանդ յատկապէս Նորին Վեհափառութեան
համար բանուած մետաքսեայ գորգ մը , բարեհաճեցաւ
դրամական կարեւոր նպաստով մը քաջալերել անխոնջ
Մայրապետն : Իւր համբաւ վերջին տարիներս Վոսիո-
րէն դուրս ալ ելած էր , եւ մանաւանդ մեր ռուսահայ
եղբարց մէջ հանրածանօթ անուններ դարձած էին Սրբ-
ուհի Մայրապետ եւ իւր Խասգիւղի Որբանոց : ✕

Գալֆայեան Որբանոցը տարեկան եօթն կամ ութ
հարիւր ոսկւոյ ծախք ունէր , զոր Սրբուհի Մայրապետ
կը հոգար հանգանակութեամբք , իւր որբուհեաց ձեռա-
գործներուն վաճառմամբ , կառավարական մնայուն
նպաստով եւ այն կալուածոց հասոյթով զորս քիչ քիչ
անայողութեամբ գնած կամ շինած էր : Իւր ճարտար

մատակարարութեան իբրեւ ամենէն շոշափելի ապացոյցը կրնանք համարիլ որ այսօր Ազգին կը թողու իբր երեք հազար ոսկեոյ արժէք ունեցող շարժուն եւ անշարժ ստացուածք : Եւ իրօք , այս զարմանալի կին ներկայն միայն չէր խորհեր : Իրեն հետ խօսողներ միշտ կ'զգային թէ ապագային հոգը կը մաշեցնէր այս գործունեայ կինն : Կ'ուզէր մնայուն հաստատութիւն մ'ընել Որբանոցն , Այս նպատակաւ օրինական ո եւ է ձեւակերպութիւն թերի չթողուց : Որբանոցին բարոյական գոյութիւնն եւս անվթար պահելու համար , 1876ին Սրբուհի Մայրապետ կտակ մը շինած էր ձեռնհաս ազգայնոց խորհրդակցութեամբ , զոր հոգեւոյս Տ. Ներսէս Պատրիարք վաւերացնել տալով Ազգային Ժողովոյ՝ օրէնքի ոյժ տուաւ անոր : Այդ կտակին համեմատ , Որբանոցն իւր մէջէն պատրաստուած մայրապետներու տնօրէնութեամբ պիտի կառավարուի Պատրիարքարանի հսկողութեան տակ , պարբերաբար հաշիւներ պիտի հրատարակուին եւ Որբանոցն եւ յարակից կալուածք իրենց էական նպատակէն տարբեր նպատակի չպիտի կրնան գործածուիլ երբեք : Սրբուհի Մայրապետին նպատակն էր ո'չ միայն որբուհիներ ընդունիլ , դաստիարակել եւ ընկերութեան մէջ վայելուչ կերպով հաստատել , այլ եւ մայրապետներ հասցնել , կուսութիւն ուխտող եւ իրենք զիրենք բարեգործութեան նուիրող անձնուէր աղջիկներ , որք շարունակեն կանգուն պահել Որբանոցն , եւ Ազգին մէջ վառ պահեն իգական բարեգործութեան ոգին : Այս եւս շատ բեղմնաւոր խորհուրդ մ'է , որ կը յուսանք թէ հանգուցեալ Մայրապետին բաղձանաց համեմատ կ'արդիւնաւորի :

Սրբուհի Մայրապետ շատ ծեր չէր , հազիւ 66 տարեկան , բայց , ինչպէս ըսինք , իւր որբանոցին հոգերը

կը մաշեցնէին զինք, մինչ իրեն պէս ժուժկալ եւ քա-
ջառողջ կին մը կրնար խոր ծերութեան հասնիլ, եթէ
իւր բոլոր կեանք անընդհատ յոգնութեանց եւ մտածու-
թեանց շարք մ'եղաւ, իւր իննամսեայ հիւանդութեան
անկողնոյն մէջ քիչ շատ սփոփանք գտաւ: Տեսաւ որ
իւր կատարած մեծագործութեան համբաւը տարածուած
է ամենուրեք ուր Հայ կայ, այսինքն աշխարհի ամէն
կողմն, եւ ամենուստ ընդունուած մեծ թէ փոքր նպաստ-
ներ՝ իւր Որբանոցին նիւթական կարօտութիւնները թե-
թեւցնելէ զատ՝ զինք եւս կրցան սփոփել եւ ապահով-
ցընել թէ Ազգն երեսի վրայ չպիտի թողու իր քառորդ
դարու անձանձիւր աշխատութեանց պտուղը:

Բ. ՔԵՉԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ԱՆԼՐ-Ե, անվնաս. — ԱՆՅ-ՆՅԷ, չձանձ-
րացող:

ԱՌԱՔԵԼ ՏԱՏ

Մահտեսի Առաքել Տատ Ամիրայ՝ ցեղի հնութեամբ
եւ ազնուականութեամբ հռչակաւոր, նաեւ ի բնէ սրա-
միտ եւ մեքենական արհեստն կատարելագործելու ըն-
դունակ՝ Օսմանեան մեծագոր տէրութեան մէջ զանա-
զան արհեստից գործարանաց առաջին հաստատողն ե-
ղած է: Ծնած է 1753ին, Ակնայ կամարակապ գիւղը:
Իւր մանկական հասակի խաղաղիկները կ'ըլլան շինել
փայտէ մեքենաներ, մոմէ արձաններ, եւայլն: 1788ին
երբ Գաղղիացի մը կայսեր հրամանաւ կ'արտօնուի վա-
ռօղը դիւրութեամբ պատրաստելու համար ճախարակ
մը շինել Այստէֆանոյի վառօղարանին մէջ, եւ ասոր
մէջ չկրնար յաջողիլ, այն ատեն Մահտեսի Տատը կը

կոչուի իբրեւ ճարտարագործ արդէն համբաւեալ՝ որ իւր կորովի մտքով կը հասնի առաջադրեալ նպատակին :

Այս եւ ասոր նման երեւելի գիւտերով սիրելի կ'ըլլայ կայսեր՝ որ 1795ին կը շնորհէ անոր՝ վառօդապետութեան իշխանութիւն Ազատը գիւղը : Այնուհետեւ սա կը կատարէ հետզհետէ օգտաշատ գիւտեր, զոր օրինակ, կը հնարէ վառօդի նիւթեր դիւրութեամբ պատրաստող մեքենայ, անուաւոր նաւակ, ջրհան մեքենայ, նոյնպէս գլան ըսուած մեքենայն՝ որ պղինձը տափակցնելով տախտակ կ'ընէր արքունի նաւուց յատակը պատելու համար :

Այս ամէն գիւտերէն աւելի զարմանալու արժանին այն եղաւ, որ ասուի գործելու համար հինգ գործիք շինեց, եւ այնպէս ընտիր ասուի կը գործէր, որ մինչեւ իսկ Սուլթան Սէլիմ Վեհափառ կայսրը իւր արուեստագէտ ծառային հանճարը եւ ճարտարութիւնը գնահատելով՝ անոր շինած ասուիէն վերարկու հագած Ազատը գնաց 1805ին, եւ շատ զմայլելով հրամայեց, որ ասուեղինաց գործարան հաստատուի :

Այս մեծանուն անձին մտաց ձիրքերն հաւասար էին իւր հոգւոյ կատարելութեան : Քրիստոնէական պատուոց մէջ հաստատուն, եւ աստուածպաշտութեան մէջ ջերմեռանդ ըլլալով՝ ծանր զբաղումներ արգելք չէին ըլլար իր սովորական աղօթից եւ բարեպաշտութեանց : Գործի մը ձեռնարկելէ առաջ անոր յաջողութիւնը նախ երկինքէն կը խնդրէր. թէպէտ ի բնէ խոնարհ եւ մարդասէր, բայց մոլի անձերէ չէր ախորժեր : Անզբաղ ժամանակը հոգեւոր գրքեր եւ պատմութիւն կարդալով կ'անցունէր : Կը սիրէր կենակցիլ առաքինի եւ գիտնական մարդոց հետ : Զաւակներուն կրթութեան եւ աստուածպաշտութեան համար ունեցած ջանքը յայտնի

կ'երեւի ցարդ անոնց բարեսրտութեամբ եւ ուսումնասիրութեամբ՝ զորոնք իբրեւ հայրենի ժառանգութիւն ընդունելով հաստատուն կը պահէ այս պանծալի ցեղը :

Մահտեսի Տատ մեռաւ 1812ին Աղատլը գիւղը , իր տունը , եւ թաղուեցաւ Օրթագիւղի գերեզմանատունը տասնըեօթը տարի վաւօղապետութեան պաշտօնով երեք մեծագօր կայսրերու հաւատարմապէս ծառայելով :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Սր-ժ-դ, միսիր սուր. — Ը-դ-ն-է, յարմար. — Հ-մ-բ-է-ւ-լ, հաշակաւոր. — Գ-ն-հ-տ-է-լ, յարգը գիտնալ :

Շ Ո Ւ Ա Յ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մ Ո Ւ Ր Ա Ց Ի Կ Ը

Ողորմեցէ՛ք , ողորմեցէ՛ք ,
Տեսէ՛ք վիճա՛կըս խղճալի .
Կարեկցարար հիքիս տըւէք
Դանկ մը եւ կամ պատառ մ'հացի :

Երկու օր է , որ բերանս դըրած
Չեմ կերակրոյ , ա՛խ , մէկ փըշուր ,
Քարերն ինձ բարձ էին եղած ,
Ու անկողին՝ գետինն ամուր :

Ո՛հ , ի՛նչ հարուստ էի , երբոր
Ծնողքէս սիրուած մանուկ մ'էի .
Սակայն , վա՛յ ինձ , մինչ մահուանն օր
Ցաւ ու թախիծ իրենց տըւի :

Կ'անգոսնէի իրենց խորնամ ,
Սէրն ու խըրատ , էի ես հեւս .
Քըմացս էին ունայն , անհամ
Իմաստութիւն , ուսում , արուեստ :

Իմ բարք էին մեղկ ու թեթեւ ,
Միշտ միտք եւ սիրտ թափուր մնացին .
Ծնողացս աղերսն էր ի դերեւ ,
Եւ խուլ էի իրենց ցաւին :

Նոքա մեռան , եւ ես փոխան
Խընայելու , շրուայլ շրւայս
Եղայ , ւ'արդէն երրորդ ամռան
Տուն , ագարակ էին անյայտ :

Ու խոյս տըւի ինչպէս Կայէն
Կը թափառիմ անօթեւան .
Ձիս մարդկութիւն դո՛ւրս իր մէջէն
Թըքած է : Ո՛հ , ո՞վ ինձ նրման :

Արդ իմ բաժին քաղց ու զրկանք .
Սիրո՛ւն մանկունք , ձեզ օրինակ . —
Չըւառութիւն , ողբ , տառապանք
Են յիմարին շահն ու վաստակ :

Թարգմ. ի Գեղմ. բնագրէ

ՏԱՆԻԷԼ ՇՈՒՊԱՌԴ

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Հե՞տ , անհնազանդ . — Շո՞ւպ , զեղիս .
— Անօթեւան , առանց բնակարանի :

Կ Ո Ր Ո Վ Ա Մ Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ե Ր Կ Ի Ր Ե Ր Կ Ի Ր

— Ինչո՞ւ համար այնչափ տխուր ու սժգոյն ես ,
Փերտինա՛նտ : Անշուշտ գէշ լուրեր ինձ կը բերես :

— Տէ՛ր, ալ չեմ կրնար նաւաստիքը բռնել . թէ որ
ծովեզերքը չերեւնայ , ամէն բան լմնցած է . վասն զի
ամէնքը մէկ բերան քու արիւնդ կ'ուզեն :

Դեռ խօսքը բերանն էր , եւ ահա կատաղի ամ-
բոխը հասաւ :

Անոնց աղաղակը , խաղաղ նաւահանգստին մէջ թափ-
ուող խռովայոյզ ալիքներուն ձայնին կը նմանէր : Մատ-
նի՛չ , դաւաճա՛ն , կը գոչէին , ո՞ւր են մեզի ըրած խոստ-
մունքներդ : Ազատէ՛ զմեզ անօթութենէ , հաց տո՛ւր
մեզի որ ուտենք , եւ թէ որ չունիս , արիւնդ տո՛ւր որ
խմենք :

Վսեմախոհ Գոլումգոս անոնց կատաղութեանը դիւ-
ցազնական քաղցրութեամբ մը պատասխան տուաւ .

— Թէ որ արեամբս կրնաք երջանիկ ըլլալ , ձե՛րն
է առէք . բայց թողէք , կ'աղաչեմ , որ արեւուն իր նուի-
րական ճառագայթներովը արեւելքն ոսկեզօծելը մէկ
մըն ալ տեսնեմ : Թէ որ վաղը ազատարար փոունք մը
չերեւնայ , այն ատեն ես ձեզմէ մահս պիտի խնդրեմ .
բայց մինչեւ այն ատեն նոյն ճամբուն հետեւեցէք եւ
վստահ եղիք Աստուծոյ :

Դիւցազին հանդարտ ու անխռով կերպարանքովը
նորէն կը հանդարտին :

— Տէ՛ր , ըսածիդ պէս ըլլայ , կը կանչեն միաբե-
րան , բայց թէ որ արեգակը առանց մեզի փրկութիւն

ցուցընելու ելնէ , անոր լոյսը վերջին անգամ տեսած պիտի ըլլաս :

Եւ արեգակը հորիզոնէն վար կ'իջնար , վերջալոյսը գիշերուան տեղիք կուտար , եւ նաւապետին կուրծքը ճնշուած չէր կրնար հանգիստ շունչ առնուլ :

Նաւուն ռդնափայլքը շայնածաւաղ ծովը կը պատռէր կ'անցնէր , աստղերը մէկիկ մէկիկ կ'երեւային . բայց , աւա՛ղ , որ յուսոյ աստղը բնաւ չէր երեւնար , երկիրն ու փրկութիւնը շա՛տ հեռու էին : Տխուր գիշերն անքուն կ'անցնէր Գոլումպոս , հեռադիտակը ձեռքն եւ աչուրներն անդադար արեւմուտք դարձուցած :

— Դէպի արեւմուտք , դէպի արեւմուտք թռիր , ո՛վ նաւդ իմ հաւատարիմ : Դուն ես իղձերուս եւ ակնկաշուքեանցս նպատակը . օրհասական մտածմունքս ու սիրոս կ'ողջունեն զքեզ :

Բայց ի՞նչ ոտնաձայն է :

— Փերտինա՛նտ , ի՞նչու աւելի տխուր ու դեղնած ես , ի՞նչ լուր կը բերես :

— Տէ՛ր , բանդ լմնցած է , ահա արեւը նուիրական ճառագայթներովը դրօշակնիս լուսաւորեց :

— Հանդարտ կեցիր , այս ճառագայթները Աստուծոյ ձեռքէն ելած են , որ մէկ բեւեռէն միւսը կը հսկէ , եւ որոնք որ իրենց յոյսը իւր վրայ դրած են՝ գիտէ անոնց առջեւ վերջին ճամբան բանալ : Մնաս բարով , բարեկա՛մ , անդին ալ կը տեսնուինք :

Թուրերու շկահիւնը օդը կը թնդացնէր , շղթաներ վեժաշառաչ կը պատրաստուէին . Գոլումպոս անխռով զինքն երկնքի ճամբորդութեան կը պատրաստէր , եւ ահա յանկարծ չորս կողմէն այս ցնծալից ձայնը միայն լսելի եղաւ .

— Երկի՛ր , երկիր ,

Չոր ոչ ոք կրցեր էր գուշակել, եւ Գոլումպոսի հան-
ճարը համարձակեր էր յուսալու, նորածագ արեւուն
ճառագայթներովը լուսաւորուած կ'երեւար, եւ նաւաս-
տիք այն մեծ մարդուն ոտքն ինկած՝ իրենց շնորհակա-
լութեան պաղատախառն ձայներն ամենակարողն Աս-
տուծոյ կը բարձրացնէին :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Տէֆոյն, գունաս. — Ոչ-է-յո, ցաւուն
սակի գերանր. — Լոյն-ձ-ւ-ւ-ւ-ւ, բնդարձակ. — Ան-է-ւ-ւ-ւ-ւ, յոյս. —
Մէ-ձ-ւ-ւ-ւ-ւ, մեծ աղմուկով :

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Խ Ր Ա Տ Ք

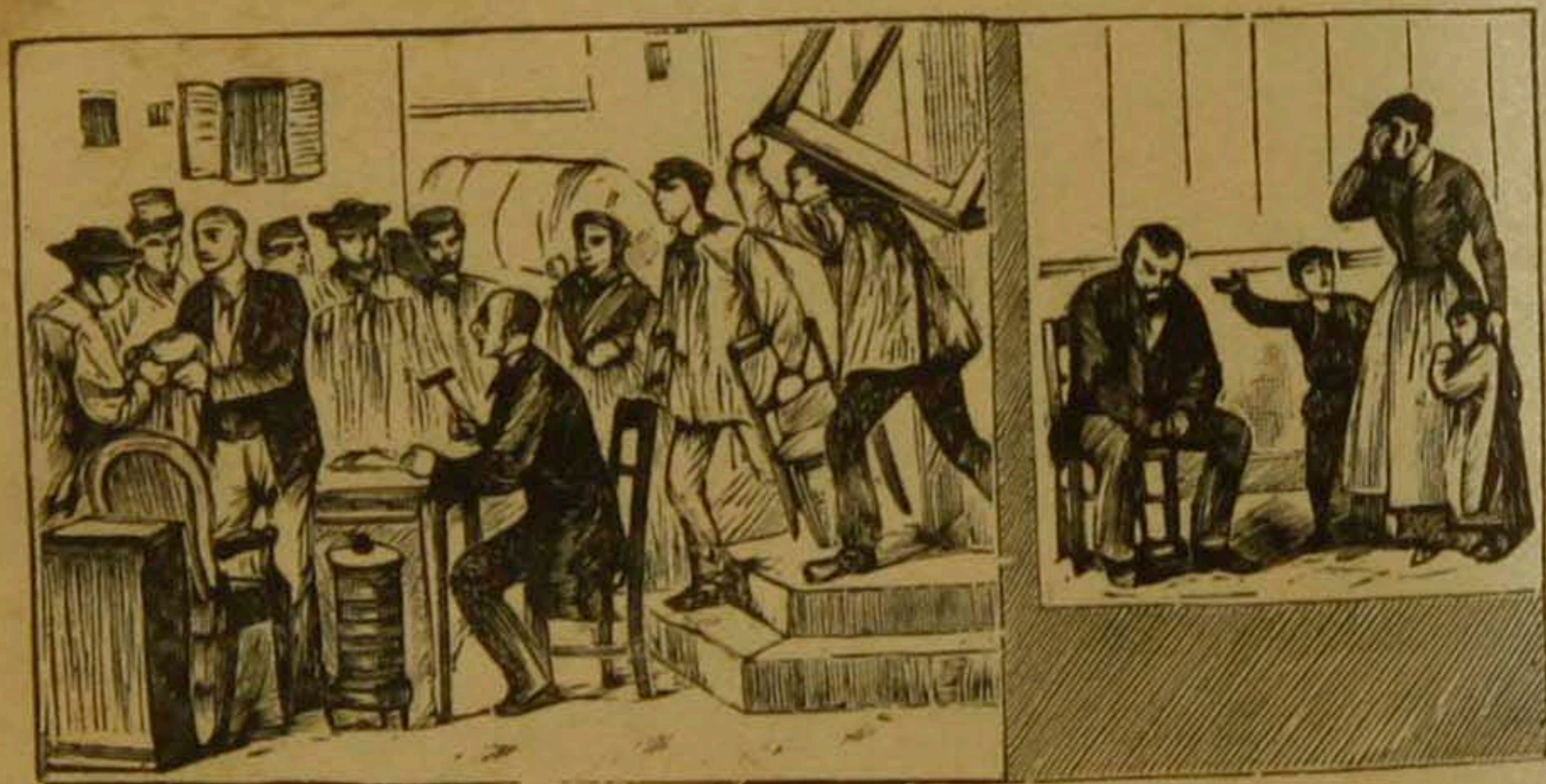
Ձ Ի՛ Լ Ի Ն Ի Ր

Ձէ՛, չի՛ լինիր, անուսում անձ կատարեալ մարդ չի՛ լինիր,
Մի քանի բան ուսանելով ուսումնական չի՛ լինիր,
Հայն ըզգեստով, թանկ շորերով դիւանագէտ չի՛ լինիր,
Ո՛չ մօրուքով, ո՛չ ակնոցով գիտուն ըսուիլ չի՛ լինիր,
Անազնիւ հօր որդին հոգւով մարմնով ազնիւ չի՛ լինիր,
Առանց ցեղի, առանց ուսման ազնուական չի՛ լինիր,
Հայրե՛ր, զաւակ չի կրթուած վայելուչ մարդ չի՛ լինիր,
Հիւանդ մարդու որդին առողջ՝ երկայնակեաց չի՛ լինիր,
Ո՛չ, անպարկեշտ երիտասարդ՝ ութսունամեայ չի՛ լինիր,
Անբարեխառն երես՝ կարմիր, աչեր՝ փայլուն չի՛ լինիր,
Արեւ չտեսած ծառ, բոյս, ծաղկին ինչպէս հոտ, գոյն
չի՛ լինիր,

Դայեակի կաթ հարազատ մօր կաթի պէս քաղցր չի՛ լինիր,
Տըղի համար մօր գրկաց պէս հանգիստ մի տեղ չի՛ լինիր,
Արմատացած ծուռ համոզում նորէն փոխել չի՛ լինիր,
Ինչպէս կ'ըսեն հաստացած ճիւղ ուղղել, թեքել չի՛ լինիր,

Երկու ծաղկով, մէկ կանաչով երբեք գարուն չի՛ լինիր,
Անդաստանին անձրեւ պէտք է, ցօղով ջրուիլ չի՛ լինիր,
Առանց արտը սերմ ցանելու, պըտուղ յուսալ չի՛ լինիր,
Տըգեղ ագռաւ կարմիր վարդին ջերմ սիրերգակ չի՛ լինիր,
Տըխուր բուէն ախորժելի երգ ըսպասել չի՛ լինիր,
Կատղած ծովուն աղաչելէն գուժ եւ օգուտ չի՛ լինիր,
Եւ անպատիւ ընկերներէ բարիք յուսալ չի՛ լինիր :

ԸՆԹԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Վանառում արդարուքեան կողմէ. — Սարգիս, ունայնամիտ եւ անխոհեմ մէկն ըլլալով շահածէն աւելի կը ծախսէր: Իւր պարտատէրները իւր կարասիները ծախել կուտան, (դուռը փակցուած ազդեր). — Ծախուելու օրը, վանառումը կ'սկսի (բազմութիւնն որ կ'սպասէ, խորհրդածութիւններ իրարու մէջ). — Վերարկու մը կը ծախուի մունետիկին կողմէ (մունետիկին կատակարանութիւնները). — Սարգիս, իւր կինն եւ որդիքն այս տեսարանին ներկայ են տան ներսի կողմը (իրենց տխրութիւնը). — Տղաքներէն մին կը հարցունէ իւր մօրը թէ ամէն բան պիտի ծախուի. (խօսեցուցէք զանոնք). — Յայտնեցէք ձեր վշտակցութիւնն այս թշուառներուն համար :

Ա Ռ Ա Ծ Ն Ե Ր

ՍՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Ճշմարտութիւնն ինչպէս և լոյսն անայլայլելի է, անմահ է:

Պ. ՏԸ ՍԷՆ ԲԻԷՌ

Ճշմարտասէր հոգւոյ մը մէջ ամեն բան իրար կը բռնէ, ինչ որ նա կը սիրէ խօսքերու մէջ, կը սիրէ նաև կեանքի մէջ:

ՎԻՆԷ

Երբեք նուաստ և անօգուտ բան մը չէ անկեղծ ըլլալ, որչափ ալ փոքր ըլլայ այն բանն՝ որուն մէջ մարդ իր անկեղծութիւնը կ'երեւցնէ:

ՆԻԿՈԼ

Համարձակ և անկեղծ ըլլանք, մենք կորսնցնելու բան մը չունինք պարկեշտ մարդոց երեւալով այնպէս ինչպէս ենք:

ՄԻՌԱՊՈՅ

Արդար փոխարէն, պարոն, այս աշխարհի իրաց. դուք չէիք ուզեր հաւատալ և ահաւասիկ ձեզի չեն հաւատար:

ՄՈԼԻԷՐ (Թատրիւֆ)

Ով որ լաւ վարմունք ունի, ոչ բաղձանք, ոչ պէտք, ոչ առօրիք ունի ստելու:

Ա. ՎԷՍՍԻՈՅ

Ոչ մէկ առաքինութիւն ստութեան ձեռնտուութեան չդիմեր:

Ստելն անիծեալ մոլութիւն մըն է. մենք մարդ ենք և իրարու կապուած ենք միայն խօսքով:

ՄՈՆԹԱՆԵԸ

Ես կ'ուզեմ որ մարդիկ անկեղծ ըլլան, և իբրև պատուաւոր անձինք բերներնուն չհանեն բառ մը՝ որ սրտէ չբղխիր:

ՄՈԼԻԷՐ (Մարդասեաց)

Անկեղծութեամբ մարդ չկորսուիր, այլ անշուշտ անպատիւ կ'ըլլայ ստութեամբ:

ՎԻՅԷՅԱՌ ՏԸ ՊՈՒՍԱՄԱՌԹԷՆ

Ես ոչ խաբել գիտեմ, ոչ կեղծել, ոչ ստել և մինչև իսկ եթէ ձեռքես գար, չպիտի կրնայի հաճիլ:

ՊՈՒԱԼՈՅ

Այն մարդն՝ որ ստութիւններ կը քշէ իբրև ճշմարտութիւն, յանցաւոր է, նման անոր՝ որ աղէկ դրամի փոխարէն կեղծ դրամ կուտայ:

ՊԱՌՌՈՅ

Թունաւոր օձի նման շողոքորթը մահացու բոյն կը կաթեցընէ:

Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

ԵՂԲԱՅԻՌՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Մարդիկ իրարու համար եղած են. ուրեմն ուղղէ գանոնք կամ համբերէ անոնց ըրածին:

ՄԱՐԿՈՍ ԱԻՐԵՂԻՈՍ

Եթէ կ'սպառեմ, պարտիմ նաև արտադրել. եթէ կ'ընդունիմ, պարտիմ տալ. եթէ ընկերութենէն կ'օգտուիմ, պարտիմ ծառայել անոր:

ԸՍՏ Փ. ԿՈՅԻ

Փութացէք զձեզ ուղղել, որպէս զի օգտակարապէս աշխատիք ուրիշներն ուղղելու:

ՖԵՆԵԼՈՆ

Կեանքի կանոնը փոխադարձութիւնն է:

ԿՈՄՓՈՒԿԻՈՍ

Զինաստանի իմաստնոյն Կոմփուկիոսի մէկ աշակերտն օր մը տխրութեամբ կ'ըսէր. «Ամէն մարդիկ եղբայր ունին, միայն ես չունիմ»: — «Բոլոր մարդիկը քու եղբայրներդ նկատէ, ըսաւ իմաստունը, սիրէ գանոնք, աշխատէ անոնց համար և պիտի մխիթարուիս»:

Մարդուս համար իր նեղութիւնները մեղմելու բուն միջոցը ուրիշներուն նեղութիւնը թեթեւցնելն է:

ՏԻԿԻՆ ՏԸ ՄԵՆԹԸՆՈՆ

Ես մարդ եմ և մարդոց վերաբերեալ և ոչ մէկ բան ինձ օտար է:

ՏԵՐԷՆՏԻՈՍ

Սիրել իր նմանները, միակ հնարք է ունայնութեան, մտայնագութեան և ձանձրութեան դէմ:

ՄԻՌԱՊՈՅ

Զեր երջանկութեան վրայ մի խօսիք մարդու մը հետ՝ որ ձեզմէ նուազ երջանիկ է:

ՊԻԹԱԳՈՐ

Մարդ իր երջանկութիւնը կը յարդարէ այլոց երջանկութեան հոգ տանելով:

Պ. ՏԸ ՍԷՆ ԲԻԷՌ

ԲՆՈՒԹԻՒՆ. — Արդար մարդը հոգ կը տանի իր անասուններուն. չարն անսիրտ անունը համար:

2. ԲՆՈՒԹԻՒՆ

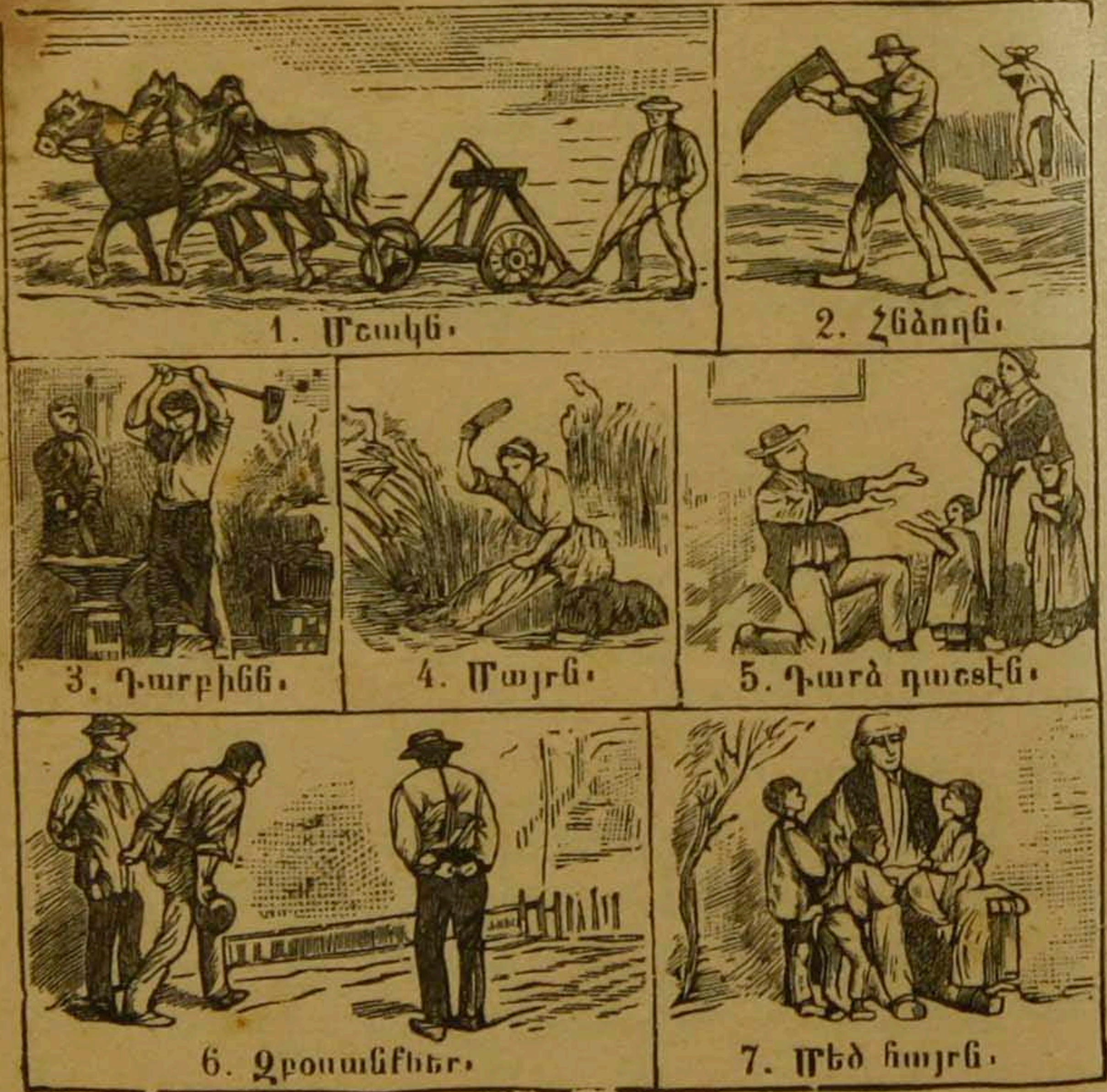
ԱՐԵՒՈՒՆ ԾԱԳՈՒՄԸ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՂ

Կ'արթըննայ այդ պահուն անտառը, ճամբուն եզերքին վրայ պարզուած այդ մեծ կանանչ վարագոյրը կը սարսուայ բողբոջին: Ճռուողիւններ, մնչիւններ, դայլայիկներ իրարու կը պատասխանեն ցանկին զրվարդերէն մինչեւ դարաւոր կաղնիներուն: Ուղէշներն իրարու կը շփուին, կը խոնարհին արագ թեւարախումներու տակ եւ ինչ որ ստուեր կը մնայ օդին մէջ, կը ցնդի: Մինչդեռ լռին եւ ծանր թռիչով գիշերային հաւեր իրենց խորհրդաւոր պատասպարանները կը դառնան, դաշտին երեսէն արտոյտ մը կը բարձրանայ թեւատարած եւ հնչուն թրթռումներով կ'ելնէ մինչեւ մթնոլորտին բարձրագոյն խաւերը, ուր կը տիրէ յաւիտենական խաղաղութիւնն, որ գոգցես կը յանդիմանէ մեր երկրի անտանեկի շուկները:

Շարադրութիւն պատկերաւ

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Գ. ետինը պինդ է, բայց մշակին բազուկը զօրաւոր է. ահա կ'աշխատի ան. — 2. Յորեւն հասունցած են. հասկերը կ'իյնան հնձողին սուր մանգաղին սակ. — 3. Երկաթը ձեւի կուգայ դարբինին մուրնին սակ. — 4. Մայրը խոտին վրայ ծուրը դրած, ջրոյն եզրը, կտան աւելի կը ներմկցնէ. — 5. Երեկոյին, հայրը օրուան աւախասութենէն յոգնած կը հանգչի՝ վերսին տեսնելով իրենները. — 6. Կիւրակէները կ'զբօսնուն. — 7. Մեծ հայրը, թէպէտ ալեւոր, սակայն նորէն կեանք առած կ'զգայ զինք իր թոռանց մէջ.

ԴԱՇՏԵՐՈՒ ՀԱՃՈՅՔԸ

Ամէն տեղ շքեղ եւ վեհափառ տեսք մը ունին կանաչ դաշտեր : Մարդերու թարմութիւնը , արօտներու պարարտութիւնը իրենց սիրուն դալարով կը հրապուրեն , կը հրճուեցնեն մարդու էութիւնը : Հովուական կեանքի , մարդկային ամենէն առաջին եւ ամենէն նախկին այդ վճիտ եւ առոյգ կեանքին բարգաւաճած օրրանն են դաշտերն ու մարմանդները : Հովիւ ժողովուրդներու հարստութեան գանձերն էին ատոնք եւ են հիմայ ալ : Բարիքներով պարարուած գեղեցիկ հովիտներ , ականազարդակ , կանաչագեղ դաշտերու կը տանին՝ հաւասարապէս հրապուրիչ են : Դիտող մարդը ո՛չ միայն կը հրապուրուի , իւր վրայ կազդուրում մը կ'զգայ , ո՛չ միայն նորոգութեամբը կ'ոգեւորի , այլ նաեւ կը տեսնէ հո՛ն ընդարձակ աշխատութիւն մը : Մարդիկ միայն չեն վալելեր դաշտերը , երկնքի թռչուններն ու երկրի մրջիւնները , անասունները , բուսականութիւնն ու փտացումը , կանաչութիւնն ու դեղնութիւնը հաւասարապէս կը գործեն : Հապա խլուրդներն , ա՛յդ ակնապարար , հոգեզուարճ դաշտերուն ներքնաբնակ վարպետները , քաւիղներով , գաւիթներով , սրահներով , դահլիճներով իրարու կապուած փոքրիկ լաբրիւնթոսներու ա՛յդ կոյր ճարտարապետներն ու գործաւորներն իրենց ներկայութիւնը կը ցուցնեն քեզ մաղուած հողի բլրակներով :

Ո՛րչափ մեծ վայելուչ է ա՛յն հզօր ներդաշնակութիւնն . որ մեր շորսդին կը պարզուի ամէն օր . դարերէ ի վեր բովանդակ մարդկութեան աչքին պարզուող ներդաշնակութիւնը :

Մեծագոյն եւ ամենէն շինիչ հաճոյքն այս չէ՞ միթէ .
այսինքն՝ զգալ տիեզերքը շարժող Զօրութեան ամենար-
ուեստ արճափայլունը : — Մայիսեան դաշտերու կեն-
դանութիւնը եւ ձմրան դաշտերուն սպիտակափառ ամ-
բծութիւնն , աշնանային դաշտերու գարծունէութիւնն եւ
ամրան դաշտերուն արգասաւոր արդիւնարեքութիւնը
կ'երկնեն ու կը ծնին անսպառ հաճոյք մը . զոր ունանք
անյաղաքար կը վայելեն , ունանք ալ չեն գիտեր թէ ի՛նչ
է վայելումը : Ո՛րչափ ալ մղուած մխրճուած ըլլաս
զբաղումներու մէջ , ո՛րչափ ալ հարստութիւնը պարարէ
յղիացնէ քեզ քաղքենի պերճ հաճոյքներով , անհունա-
պէս վսեմ՝ է ա՛յն հրապոյրը , զոր մարդ կը գտնէ դաշ-
տերու մէջ :

Դաշտերն ալ երկինք մըն են , բիւրաւոր լոյսերով ,
Անոնք ալ Աստուծոյ փառքը կը պատմեն :

ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴ.

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Անուարտ, այն պարտող , հրապու-
րող . — Բռնիչ, լաբրիւնթոս . — Արտաշէտ, պայծառութիւն . —
Մերձաշ, մխուած :

ԶԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՒՆ ԿԵՆԴԱՆԵԱՅ

Դու , սրդեա՛կ իմ , երբ մրջիւնի բունէն կ'անցնիս
կեցի՛ր պահ մը ու զննե՛ , տե՛ս ու զարմացի՛ր թէ քանի՛
աշխոյժ է այդ նկուճն կենդանին . իւր բունէն մինչեւ
քառասուն քայլ աւելի ուղղագիծ ճամբայ կը բանայ ,
կարաւան կարաւան անդադար կ'երթայ կուգայ . միշտ
մի հատիկ պարէնով կը բեռնաւորի , կը բերէ կ'ամբարե

իւր բոյնը, եթէ պատահամբ կոխես ու ճակես զինք
գետնին վրայ, եթէ սայլին անիւն իւր ճամբուն վրայէն
անցնի, հազարներով ջախջախուին, նա տակաւին աշ-
խատութենէն չի կասիր եւ երբեք չի թողուր իւր բացած
արիւնոտ ուղեգիծն, այլ դիակներու վրայ կը կոխէ ու
կ'անցնի իբրեւ աշխատութեան աննկուն շահատակ:

Մըջիւն՝ մարդ չէ, բայց կը նախատեսէ. ամառուան
մէջ կը ժողվէ, կ'ամբարէ իւր սլաշարը, եւ ձմրան ատեն
կը վայելէ ազատ մնալով սովէն: Մարդ մըջիւն չէ, նա-
խատեսող միտք ունի եւ երբ չի նախատեսեր, անգործ
կեանք կը վարէ. անոր ձմեռն անշուշտ սովամահն է:

Թողունք մըջիւնին բոյն, երթանք դէպի մեղուն.
դիտէ՛ ու տե՛ս թէ ո՛րչափ գործասէր է. երամ երամ
կապելով կ'երթան, ծաղկաւէտ հովիտներ կը շրջին,
մեղրանիւթ կը ժողվեն եւ կուգան փեթակին մէջ կը
գործեն, որոնց արդիւնք մեծամեծաց սեղան կը զար-
դարէ եւ մեղրամսմն Աստուծոյ սեղանին վրայ կը վառուի:

Հապա շտեանա՞նք մեր պատերու սարդի գործու-
նէութիւն, որուն համար կ'ըսեն թէ կտաւագործութեան
արուեստին հեղինակ ըլլալով օրինակ տուեր է մարդու.
տե՛ս ի՛նչպէս անդուշ կը ճգնի իւր աշխատութեան մէջ,
անդադար կը մանէ կը հիւսէ իւր որսական ցանցը պատ-
րաստելու համար: Եւ ի՞նչ է իւր նպատակը. միայն
ճանճիկ մը որսալ եւ իւր կեանք պահել:

Խ. Հ.

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Զնէլ, դիտել. — Նիւն, բնկնուած,
սկար. — Ուղեգիծ, շիտակ գծուած. — Աճբբել, ժողվել. — Եր-
եբ, խուճբ խուճբ. — Մբբ, մամուկ. — Անդուշ, անդադար.

Շարադրութիւնք Պատկերաւ

ԱՆՏԱՌՆ

1. Ծառն.

2. Փայտահարն.

3. Սղոցիչք.

4. Մեքենական սղոցարան.

5. Կահագործն.

6. Հիւսն.

7. Ծառատնութիւն.

8. Փոխադրութիւն

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ. — Օգտակարութիւնք անտառաց. Նոցա մտաւորութիւնք կրնուազեցնէ սաստիկ տաքն եւ սաստիկ ցուրտն. Անտառք անձրեւի ցուրտք կր պահեն. Սղոցեայ ծառք կր մասակարարեն տախտակներ եւ տաղձներ. — Մեքենական սղոցարանք կր բարձիւն բողով. Շատ մք սղոցի կտրոցներ վերէն վար կուգան կ'երթան. կոնդ մք սղոցներու վրայ կր դրուի, որք զայն տախտակներու կր բաժնեն. — Ճախարակագործք արագօրէն կր դարձունէ փայտի կտր մք եւ կր կտրէ զայն սուր գործիքով. — Ծառատնութիւնք է անտառի մք բոլոր ծառք կտրելք.

ՎԵՀՁՇՈՒՔ ԿՅՂՆԻՆ

Ագարակին շէնքերէն ոչինչ հեռու կը բարձրանայ հաստարմատ կաղնի մը . երկու մարդ անոր քով են , մին աշխատաւորի զգեստով , ձեռքն ունի տապար մը եւ դիւրին է գուշակել թէ մտադիր է կործանել ծառը . միւսն՝ որ այն ինչ եկած է , կը խօսի անոր . հեռուէն

նախազգաց ըլլալիքը եւ վազեց . ի՞նչ կրնայ ըսել . ի՞նչ պիտի ըսէինք անոր տեղ : «Եղբա՛յր, ի՞նչ է նպատակդ» : — «Պիտի կործանեմ այս կաղնին . արմատէն պիտի կտրեմ հաստատուն գերաններ , ճիւղերէն պիտի հանեմ ատաղձներ եւ ստերը պիտի տան լաւ վառեղարիսայն : Մօտ է քաղաքը , եւ ծառէն պիտի արժատեմ մեծ շահ մը» : — «Ճշմարիտ է ըսածդ , բայց չկա՞յ բան մը՝ որ

ստակէն աւելի գոհունակութիւն պիտի պատճառէ քեզ :
Այս կաղնիին ներքեւ նստիլ քաղցր էր մեր մեծ հայրերու
Հոն կը խաղայինք մենք մանկունքս մեր մօր շուրջ .
Թռչուններ կը ճռուողէին սերեւակոյսին մէջ , եւ մենք
ուրախութեան աղաղակներ կ'արձակէինք անոր զօրաւոր
արմատին շուրջ դառնալով . ընտանեկան հանդէսներու
ժամանակ անոր ոստերուն հովանւոյն ներքեւ կը խըմ-
բուէինք եւ հոն մամուռին վրայ մեր համեստ տօներու
սեղանը կը դնէինք : Կը յիշե՞ս դու , երկար բացակայու-
թենէ մը վերջ կ'երեւէր մեզ հեռուէն իբրեւ հիւնաւորց
բարեկամ , եւ իր լայն ճիւղերը կարծես մեզ կուգային .
նա իր տեղը կը գրաւէ մեր լաւագոյն յիշատակաց մէջ ,
Եթէ դուն զայն գետինը ձգես , ի՞նչ պիտի դնես քու
բացած լայն խորխորատիդ մէջ : Ամէն ոք քենէ պիտի
խնդրէ կաղնին . գարնան զայն պիտի խնդրեն փոքրիկ
թռչուններ՝ սրունք կը սիրէին անոր տերեւներն , ամրան՝
աշխատաւորներն , երբ արեգակը տաքցնէ այն միշտ
պաղ քարերն՝ ուր կը նստէին անոնք հանգստեան ժա-
մուն անոր բարերար հովանիին տակ : Աչնան՝ մանկունք
պիտի հառաչեն , այն կը պաշտպանէր իրենց խաղերը
եւ երբ ճիւղնը տեղայ , դաշտաց հիւրերը չպիտի գտնեն
ապաստան անոր դարաւոր արմատին փապարներուն մէջ :
Թող որ ապրի՝ նախնեաց կաղնին» :

Ունկնդրին նայուած քէն կը մակարերեմ որ այն
ծառը դատը շահած է . երկա՛ր կեանք վսեմարերձ
կաղնւոյն :

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ա.Յ. ԻՆՂ, դեռ նոր . — վաւերաց ,
վառելու փայտ . — Արտաբեմ , հանեմ . — Տերեւ-տայր , սերեւներ . —
Հիւնաւորց , հիւն . — Փող-բ , ծակ , խոռոչ :

Վ Ա Ր Ա Գ Ա Յ Լ Ե Ռ Ն

Վարագայ լեռն՝ որ լի է զանազան ծաղիկներով ,
պաղտրակ աղբիւրներով , երեւներով եւ ոչխարաց հօտե-
րով , իւր մէկ կողին վրայ ունի Քեշիշ ֆեօղը , եւ անոր
շուրջը Սուշթան Եաշրասին , արքայական հովանոց ,
տեղի դրախտանման : Հոն է Ոսկիրակ գեղը : Վարագայ
լեռան գլուխն է Հռիփսիմեանց խաչին պահուած ու
յայտնուած կարմիր ապառաժը , Գաշիշիա անուամբ :
Ճակատին վրայ է վերին Վարագը կիսափուլ , եւ այս
փլածի շուրջը առուակներ , վտակներ , մարգեր , դաւա-
րիք՝ հողէն շատ , Քրիստոսի աղբիւրը , կաթնաղբիւր ,
խաչաղբիւր , անմահացուցիչ ջրեր : Մէկ կողմը ձորամէջ
եւ զառիվայր կուգայ մինչեւ Վարագայ եօթնագմբէթ
տաճարը . միւս կողմը Սուրբ Գրիգորի աղօթատեղին եւ
վանքը , նոյնպէս ձորամէջ պրակներով զարդարուն .
Զառնապատայ ջուրը խիստալով լեռնէն վար կը հոսէ ,
եւ այս տեղերը Ս. Գրիգորն ու Վարագ , գառն ու մա-
քին , հաւքն ու ճեւք , կովն ու հորթիկ , ուխտաւորն
ու տարփաւորը , սերն ու մածուն , եղն ու կարագ ,
ժամն ու պատարագ ամէնը տեղի կ'ունենան գարնան
կենաց օրերուն մէջ , բարեպաշտներուն եւ վայելչասիրաց
միանգամայն ցանկալի եւ գոհացուցիչ : Այս լեռը՝ բոլոր
քաղաքացւոց ինչպէս զրօսանաց , նոյնպէս եւ բանաս-
տեղծական երգասացութեանց առարկայն եւ նիւթն է :
Ունի հրապուրիչ եւ ազդեցիկ բնութիւն վայելչական ,
Սերովբէից , մասայից վայր ճանչցուած է նա : Պղնձէ
քաղաքը Վարագայ դաշտին մէջ եւ ամէն կողմերէն շէն-

քով, նշանաւոր անուններով պարփակուած այս լեռն,
ամէն կողմէն իրեն կը նայուի, ու ինքը կենսատու օդ
եւ առատ ջուր կը բաշխէ երկրին:

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Էրէ, որսի անասուն. — Ճէր, հաւու ձագ:

Խ Ա Ղ Ո Ղ Ը

Երբ խաղողին դեղին օղկոյզ
Տերեւներուն տեսնեմ մէջէն
Թէ տխուր եմ կամ մըտայոյզ,
Պարտէզ բացուի սրտիս մէջ շէն:
Ոսկեհատիկ՝ օրհնա՛ծ խաղող,
Տեսքն ալ կ'արժէ հազար ներքող:

Հատիկները լուսով լեցուն,
Դուրսը շող է, մէջը շաքար,
Եւ թափուած են կըլոր՝ սահուն՝
Կարծես մանրիկ բերնի համար.
Ոսկեհատիկ, օրհնա՛ծ խաղող,
Գեղն ալ կ'արժէ հազար ներքող:

Խաղողն օրհնեալ է ամէն տեղ,
Բայց հո՛ս բուսնի միակերթն անուշ,
Եւ հոս միայն հրաշագեղ
Կ'աճի մերին թեղի չափուշ.
Ոսկեհատիկ, օրհնա՛ծ խաղող,
Գոյնն ալ կ'արժէ հազար ներքող:

Խաղողն առատ՝ ամբողջ աշուն
Աղքատին ճաշն է պիտանի .
Աստուածածին կ'ընէ հասուն ,
Եկեղեցին կ'օրհնէ զանի .
Ոսկեհատիկ , օրհնա՛ծ խաղող ,
Համն ալ կ'արժէ հազար ներբող :

Գարնան վարդեր թէ զիս դիւրեմ ,
Խաղողն ընէ սրտիկըս զով ,
Անոր հոտէն , ասոր հիւթէն
Սիրեմ՝ ըլլալ ստէպ գինով .
Ոսկեհատիկ , օրհնա՛ծ խաղող ,
Հոտն ալ կ'արժէ հազար ներբող :

ԱՍՏՆՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — ՆԵՐՔ-Ն, գովես. — ՀԵ-Ն-ԷՆ, հրա-
ժայի գեղեցկութամբ. — ԴԷ-ԲԷԼ, (սիրտ) գրուել:

Վ Ի Ս Պ Ա Տ

Վիսպատ ենք. վայրն է գեղեցիկ ու հանդարտիկ,
հոս ջուրը ծիծաղ մ'ունի, օդը ծիծաղ մ'ունի, երկինք
ծիծաղ մ'ունի, որ անմեղ աղջկան ծիծաղին կը պա-
տասխանեն: Անտառն իր գօս տերեւոց խօշիւնն ունի,
իր մանուսպատ ծառերը ու ծառի կոճերը, իր քարան-
ձան, իր սահանքը, իր քաղցաւայրն եւ իր հովուաց
հովիտը: Կը մխիտ անտառին մէջ, կը խորասուզիս, եւ
նա անհուն մթութեան խորերէն կերկերաձայն թռչնոց
վայիւններովն եւ ահագնագոչ ծառերուն սօսափիւնովը
կը պատասխանէ սրտիդ անհուն աղաղակներուն: Քիչ մը
անդին կը տեսնես որ ահագին ապառաժ մը երկնից դէմ
կը ցցուի ու կարծես շանթը կ'արհամարհէ, իր շօռուս
կողերուն վայրի կանաչին վրայէն կաթիլ կաթիլ ջուր մը
կը մզի վճիտ, փայլիլուն, զովագին, եւ այն կաթիլը հե-
ղեղ կ'ըլլայ, որ մայրիները կը խորտակէ ու անհուն հո-
վիտ մը կը փորէ իր ճամբուն վրայ. հոս՝ ջրվէժ, հոն՝
ջրի առուակ, հոս կը դրդչե, հոն՝ կը կարկաչէ, հոն՝
ամպերուն հետ թխագոյն կ'որոտայ, հոս՝ դաւարագեղ
ծաղկասփիւռ խոտերուն եղերքը՝ մանուածապատ ման
կուգայ, հոն՝ կը փրփրայ, հոս կը փալիլայ, եւ արեւ-
ուն նախածագ փայլիւններուն առջեւ կը կարմրի:

Հոն է ներդաշնակութիւնը. կարգը այս անկար-
գութեան մէջ է, եւ զի մարդուն ձեռքը ոչ ժպիտի հայլ

համեստորէն խառնուած է բնութեան գործոցը , անոր
կամացն ու քմացը հնազանդելով եւ զի բնութիւնն է որ
կը տիրապետէ :

0.

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Խօշիւն , սերելի ձայն . — Մօժօղօղ ,
մամուռով պատած . — Կօճ , արմատ . — Բօցօւյր , բաց տեղ . — Կերէ-
բօյն , նուազեալ ձայնով . — Ահօֆօֆօւ , մեծաձայն . — Սօօֆիւն ,
սերելի խորոց . — Շօնի , կայծակ . — Լօօօօ , մամուռ . — Մշէլ , իջ-
նել (ջրոյ) . — Դրշէլ , ջրի ձայն հանել . — Մօն ֆօւ , պտտիլ . — Ժդերհ ,
յանդուզն :

ՃՍՆՃՍՀՍԻ [OISEAU-MOUCHE]

Ահաւասիկ կենդանի էակներուն ամենէն վայելչա-
ձեւն եւ ամենէն աւելի վառ գոյն ունեցողը : Արուեստով
յղկուած քարեր ու մետաղներ բնութեան այդ գոհարին
հետ չեն բաղդատուիր : Թռչնոց կարգին մէջ մեծու-
թեան վերին աստիճանին վրայ զայն դրած է բնու-
թիւնը : Իր գլուխ գործոցն է այդ փոքրիկ ճանճահաւը .
միայն թռչնոց տրուած ձիրքերու ամբողջութեամբը
լցուցած է զայն . թեթեւութիւն , արագութիւն , փութ-
կոտութիւն , շնորհք եւ ճոխ զարդարանք . ամէն ինչ
կը վերաբերի այդ փոքրիկ սիրեցելոյն : *Quercus* , կար-
կեհան , *saxifraga* կը շողան անոր զգեստներուն վրայ :
Երբեք չաղտեղեր զանոնք երկրի փոշւով եւ իր օդային
կեանքին մէջ հազիւ երբեմն կը տեսնուի մերթ դաւարիքի
դպչիլը . միշտ օդի մէջ է . ծաղկէ ծաղիկ թռչելով , ա-
նոնց թարմութիւնը ունի , ինչպէս ունի անոնց փայլը .
կ'ապրի անոնց նեկտարով եւ միայն այն կլիմաներուն

մէջ կ'ապրի, ուր ծաղիկներ անդադար իրարու կը յա-
ջորդեն:

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ջհ-ի-ի, ազնիւ փար, զիւմրիւք. —
կ-ի-ի-հ-ն, ազնիւ փար, կարմիր եագուք. — Տ-ի-ի-ն, ազնիւ փար, սարը
եագուք:

ԵԶՆԱՀԱԻԻ ԲՈՅՆԸ

Մեր պարտէզներու թուփերուն, հաղարջենիներուն
եւ սրափուշներուն մէջ բոյն կը դնէ եզնահաւը. իր հաւ-
կիթները թերթաքարի գոյն ունին, ինչպէս իր կոնակի
թիկնոցը: Մենք կը յիշենք այդպիսի բոյն մը գտնելնիս
վարդենույ մը վրայ, գաղսակրեայ կոնիֆեղի մը կը նմա-
նէր, որուն մէջ շորս կապոյտ մարգարիտներ կային:
Վարդ մը կը կախուէր անոնց վերեւ բողբոջին ցօղա-
քուրմ: Արու եզնահաւն անչարժ կը կենար մօտակայ
թուփին վրայ իբրեւ ծիրանի եւ շրջագոյն ծաղիկ մը:
Այս իրեր կը ցոլային լճակի մը ջուրին մէջ, ընկուզենիի
մը հովանուոյն հետ մէկտեղ՝ որ պատկերին յետակողմը
կը կազմէր, եւ որուն ետեւէն կը տեսնուէր արշալոյսին
ծագիլը:

ԲԱՅԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ. — Ե-ի-ի-ի, փաղցրածայն թռչուն մը. —
Գ-ի-ի-ի-ի-ի, ցափարի ձեւով ծովային խեցի. — Ց-ի-ի-ի-ի-ի,
ցօղէ քրջած. — Լ-ի-ի-ի-ի-ի, կապոյս:

ԱՇՆԱՆ ԼԵՌՆԵՐԸ

Տեսայ սոխակով լեռները Մայիսի մէջ . լեռներ դեռ կանաչ էին , թարմ եւ պայծառ :

Տեսայ լեռները , սաստիկ տաքերուն . զով էին եւ կանաչութիւնը թանձր գունով մը պատած էր ամէն կողմ :

Տեսայ լեռները Աշնան մէջ : Այդ տիրող կանաչութիւնը տեղ տեղ կարմրած էր պղնձագոյն : Բնութիւնն իւր սքանչելիքը կը պարզէր այս փոփոխութեամբ :

Անտառներու մէջ տերեւներ գալարուած ընկած էին գետին . խշխշացող , կակուղ յատակ մը կը կազմէին ատոնք . եւ ծառերէն շատեր իրենց պղնձի կարմիրով բուսական կանաչութիւնը գունաւորած են . գալարուած ընկած ա'յդ տերեւներն ալ պղնձացած են :

Ճարտար վրձիններ պիտի դիտէին , պիտի ուսումնասիրէին շարունակ , աչքերը չլացնող նկարներ ընդօրինակելու եւ յօրինելու համար : — Արուեստին հրաշալի նախանձն է այդ :

Զիւլ վրայ երբ կ'անցնէի անտառի ճամբաներէն , այդ վիթխարի եւ ճարտարարուեստ հովանաւորութեան մէջ , կը հիանայի սքանչելագործ մատին վրայ :

Ի՛նչ գեղեցիկ են անտառները : Ծառեր ճամբու կրկին եզերքներուն վրայ դէմդիմաց կանգուն՝ զիրար գրկած կը համբուրեն . յաղթական կամարներ կը ձեւացընեն ատոնք որոնց տակէն ժամերով կ'անցնիս ուռած կուրծքով . ամէն կողմ գեղեցկութիւն , շեղարուեստ , ոտքիդ տակն ալ այդպէս : — Խոնջանքս այն ատեն միայն կը հանգչէր :

Հանդիպեցայ ա՛յնպիսի ոստերու , որոնց վրայ ծա-
ռերու հիւսած պսակները , գիծերն ու աղեղները՝ ամէն
ձեւով ու մեծութեամբ , սքանչելիք էին :

Եւ ասոնք խոկիմունք եւ սքանչացում միայն տուին
ինձ :

ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴ.

Ա Շ Ո Ւ Ն

Ա՛հ , եկա՛ր վերջապէս , ո՛վ աշուն ,
Այրի հարսդ առանձին ,
Շատ հոգիք յուզմունքով դողդոջուն
Կ՛սպասեն քու դարձին :

Ծաղկահաս կուսանք շատ երազուն՝
Կը պաշտեն քու պատկեր ,
Եւ դեղնած վարսերուդ ազազուն
Իրենց սիրտն է ընկեր :

Միգամած երկընքիդ տակ տրտում
Քիչերներ անձրեւոտ
Ի՛նչ իղձեր , ի՛նչ խոհեր անհատնում
Կը հըսկեն ցառաւօտ :

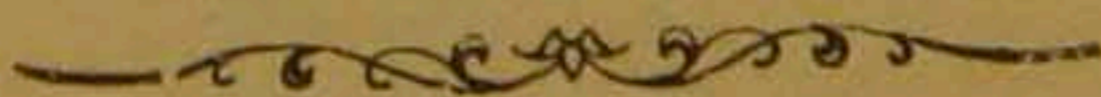
Եւ երբ հովդ ըսկըսի թափել վար
Ծառերէն տերեւներ ,
Շատ կեանքեր անոնց պէս սըրավար
Կը մեկնին երկրէն մեր :

Ի՞նչ ունիս դու անոյշ եւ չըքնաղ
Սեւ քողիդ տակ թագուն ,
Որ տժգոյն վերջալոյսդ ալ նուաղ
Չեն փոխեր հետ այգուն .

Ոչ չորցած արօտներդ անմարմանդ՝
Կարմրագեղ վարդերուն ,
Ոյց վերայ ցօղն իրրեւ աղամանդ
Կը շողայ երերուն :
Չեմ ճանչնար ես գաղտնի քու հրապոյր
Եւ գեղոյդ անտարբեր ,
Նոր շրնորհ տեսնելու հեշտաբոյր
Կ'սպասեմ անհամրեր :
Արցունքոտ այդ աչեր քու հիւանդ
Չունին գեղ ինձ համար ,
Դալկահար շոր ճակտիդ մանաւանդ
Չեմ բընաւ սիրահար :
Ձի վէրքեր քեզի՛է շատ ունիմ ես
Տառապեալ մէջ հոգւոյս ,
Տրտմութիւնդ ալ լոկ խաղ մ'է , գիտե՞ս ,
Բաղդատմամբ ցաւերուս :
Հեզնութեամբ կը նայիմ պատկերիդ
Տըրտմութեան այդ աղօտ ,
Որ ըստուեր մ'է միայն անժըպիտ
Հոգւոյս քով արիւնոտ :

ԶԱՊԷԼ Կ. ՏՕՆԷԼԵԱՆ

ՀՈՒՅՍ , ՕՒԵԼԻ ՀՈՒՅՍ

«Հո՛յս , աւելի լո՛յս» , այս եղաւ կէօթէի վերջին բառն , օրհասական հանճարին այս բառը բնութեան ընդհանուր աղաղակն է եւ կը թնդայ աշխարհէ աշխարհ : Ինչ որ կ'ըսէր այն հզօր մարդը , Աստուծոյ անդրանիկներէն մին , ամենէն խոնարհ տղայք , շնչաւորներու կարգին մէջ յետնեալները , կակղամորթները կ'ըսեն զայն ծովուց խորերուն մէջ . անոնք չեն ուզեր բնաւ ապրիլ ամէն տեղ ուր լոյսը չհասնիր : Ծաղիկը լոյս կ'ուզէ , անոր կը դառնայ եւ առանց անոր կը թօշնի : Մեր աշխատակիցներն , անասունները մեզի պէս կը զուարթանան կամ կը տրտմին , երբ լոյսը գայ կամ երթայ , Իմ թոռս , որ երկու ամսու է , երբ մութը կոխէ , կուլայ :

Այս ամառ , պարտէզիս մէջ չըջագայած ատենս լսեցի , տեսայ ճիւղի մը վրայ թռչուն մը՝ որ արեւուն մարը մտնելու ատեն կ'երգէր . կ'ուղղուէր դէպի լոյսն եւ յայտնապէս յափշտակուած էր . . . : Ես ալ յափըշտակուեցայ զայն տեսնելով : Մեր ընտանի տրտում թռչունք երբեք ինձ տուած չէին այն գաղափարը զոր տուաւ այդ ուշիմ եւ հզօր արարածն , այնքան փոքրիկ , այնքան խանդակաթ . . . : Կը թրթռայի լսելով անոր երգը , նա դէպի ետեւ կը ձգէր իր գլուխը , իր ուռուցիկ լանջքը , եւ ոչ մէկ երգիչ եւ ոչ մէկ բանաստեղծ այդչափ անկեղծ վերացում ունեցած էր . տուրնջեան

հմայքն էր որոշակի , որ զինք կը յափշտակէր , քաղցր
արեւուն հմայքը :

Արտասուօք ըսի անոր . հէ՛ք զաւակ լուսոյ , որ
զայն կը ցոլացնես քու երգիդ մէջ , ո՛րքան իրաւունք
ունիս ուրեմն զայն երգելու : Քեզի համար վտանգներով
եւ որոգայթներով գիշերը լի , շատ մօտէն կը նմանի
մահուան . պիտի տեսնե՞ս արդեօք վաղուան լոյսը .
յետոյ մտքովս անոր բախտէն անցնելով բոլոր այն էա-
կաց բախտին , որ արարչութեան խորերէն այնչափ դան-
դաղութեամբ կ'ելնեն դէպի լոյս , ըսի կէօթէի եւ փոք-
րիկ թռչունին պէս . « Լո՛յս , աւելի լո՛յս » :

ՄԻՇԼԷ

Մ Ի Ո Չ Օ Թ Ի Ս

Նոր կը լըռէր ծառոց ետին
Սոխակին երգն այն գիշեր ,
Հով մը թեթեւ թերթեր վարդին
Իւր թրփոց տակ կը քըշէր :

Ծառն ունէր շուք , լուսնակ նըշոյլ
Այն լըճակին մէջ փայլուն ,
Ուր կը պարէր զեփուռն ի սոյլ
Հետ եթերին աստղերուն :

Հեռուն գիւղին լոյսերուն փայլ ,
Հոն քաղաքին խուլ շըշուկ ,
Մարգաց վրայ հազիւ իմ քայլ
Կը գըծէր ձեւ մը անշուք :

Եւ միայնակ եւ երազուն՝
Չէի խորհեր ես զաշխարհ ,
Թէ ես անոր մասն էի խուն .
Սիրտս այն պահուն չէր ըզգար :

Կ'ըղծայի վեր ելնել ի վեր ,
Ամպէն ալ վեր , եւ աստղէն
Կը խնդրէի լուսոյ թեւեր
Հասնիլ երկինքն հըրեղէն :

— « Ո՛հ , ի՞նչ կայ հոն , միայն արե՞ւ ,
Միայն հուր , բոց , կայծ ու շող ,
Այդ միօրինակ տարերց ետեւ
Չըկա՞յ գէթ սիրտ մը սիրող » :

— « Սիրտ մը սիրող, ունիս դու զայն
Մեղամաղձոտ հոգւոյդ մօտ .
Հընչեց քովէս անոյշ մի ձայն ,
Այդ սիրտ սիրոյդ է կարօտ » :

Եւ տեսայ քոյրս՝ այն կոյս մատաղ
Գեղով , բոցով կեանքով վառ .
Ճերմակ ձեռաց մէջ իւր չըքնաղ
Փունջ մը ծաղկանց կը ցոլար :

Բոլորն էին միոգօթիս
Կապոյտ , փոքրիկ ծաղիկներ ,
Ուր բնութիւն «մի՛ մոռնար զիս»
Անոյշ գոյնով է գըրեր :

— « Ձորկեք մի նօթ, ա՛ն պահէ՛ դու,
Յարեց իւր ձօնն ինձ տալով ,

Քեզ մօտ լինիմ կամ թէ հեռու .
Միշտ պահէ ինձ դու գորով » :

Գրքի մը մէջ պահեցի զայն
Իբրեւ մի գանձ թանկագին ,
Այն եռանդուն սիրոյն վըկայն
Ուր ամփոփուած էր հոգին :

* * *

Դեռ կը լըսուէր ծառոց ետին
Սոխակին երգն այս գիշեր ,
Հով մը թեթեւ թերթեր վարդին
Իւր թըփոց տակ կը քըշէր :

Եւ միայնակ եւ երազուն
Քունն աչերէս կուտար խոյս ,
Միտքըս կ'երթար շըրջիլ հեռուն ,
Հոն՝ ուր կ'երթան սըրտեր կոյս :

Գրքի էջ մը բացի իսկոյն ,
Գիրք մ'էր այն շատ լաւ պահուած ,
Եւ լեցուեցաւ հոգիս անհուն
Հեղեղներով արտասուաց :

Փունջը տեսայ, ո՛հ, փունջն այն սուրբ
Այն պաշտելի ձեռաց ձօն ,
Եւ կարդացի գրերով նուրբ
Ֆորկեթ մի նօթ գըրուած հոն :

Այլ ո՞ւր այն ձեռք, ո՞ւր այն պատկեր ,
Ո՞ւր սիրող սիրտն այն բոցեղ ,

Ո՞ւր այն հրեշտակ, ո՞ւր իւր աչեր,
Ո՞ւր քաղցրաձայն իւր գեղգեղ :

Արդ կը ծածկին ցուրտ շիրմին տակ
Ձեռքեր՝ որ փունջն ինձ տուին,
Սիրտն որ զգաց, ո՛հ, այն քան շատ,
Չոր հողն ունի իւր բաժին :

Եւ դու հոս ես, Միոգօթիս,
Ո՛ սին պատկեր սիրոյն իւր,
Անոր սըրտէն ինձ կը խօսիս,
Մինչ իւր շըրթունք մընան լուռ :

ԶԱՊԷԼ Կ. ՏՕՆԷԼԵԱՆ

Վ Ե Ր Ձ

Գ Լ Խ Ա Կ Ա Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ա. ԸՆՏԱՆԻՔ

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ	ՎԵՐՆԱԳԻՐՔ	ՀԵՂԻՆԱԳՔ	ԷՁ
Ընտանեկան քաղցրուքիւն	Ընտանեկան յարկ		
		Ռ. Յ. Պերպերեան	7
Ընտանեկան պատկեր	Ընտանիք		9
» »	Հօր տունը	Յ. Ոսկան	10
Որդիական սեք	Նուէր երախտագէտ սրտի		13
Մայրական սեք	Մայրը	Զապէշ Տօնեշեան	14
» »	Դարձեալ մայրը		
		Թ. Թերզեան	15
	Ֆլորանսի առիւծը		
		Միշկոշա	18
Մայրական դաստիարակութիւն	Ծիծեռնակ	Միշկե	19
Մատաղ աղջկան պարտքեր	Անտիոպէ	Ֆենեշոն	20
Պապիկն ու հանին	Մեծ մայրեր	Անայիս Սեկաշա	22
Որդիական հնազանդութիւն	Աւանդավէպ	Գ. Եպիսկ. Սրուանձսեանց	24
Ընտանեկան երջանկութիւն	Նորեկ հոգին	Ռ. Յ. Պերպերեան	25
	Արփինէ	Մ. Անեմեան	27
	Որբը	Ռ. Յ. Պերպերեան	29
Պանդխտութիւն	Պանդխտին դարձը		
		Գ. Եպիսկ. Սրուանձսեանց	32
»	Նշանիկ	Մ. Կիւրճեան	33

Բ. ԴՊՐՈՑ

Ուսման դժուարութիւններ	Շագանակն	Առնոյ	36
Ուսումնասէր տղան	Տիտոս	Վ. Սըվանեան	37
»	Ուսանողն		39
Դաստիարակութեան բարիքները	Պարտիզպանը		40
Գիտութիւն	Հիւսիսային Կուէնիայի սեւերուն զրոյցը	Եղիշե Եպիսկ. Դուրեան	41
Բարի դպրոցականը	Միքայէլ Վերինոյ	Թարգմ. Ե. Տ. Ա.	42
	Աշխատութիւն		46
Կրթութեան օգուտը	Փոքրիկ ծառը		49
	Որժաստունկը եւ այգեգործը		
	Ռեյլ		51

Գ. ԵԿԵՂԵՑԻ

	Աստուած	Ա. Փանոսեան	54
	Ո՛ւր պիտի երթան հոգիք արդարոց	Հ. Ղ. Աշիշան	56
	Խաչ օգնեան ինձ	Մեղք. Արքեպ. Մուրաքեանց	58
	Գիւղի եկեղեցին եւ անոր քահանան	Խ. Հ.	59
	Աղօթք	Բ. Պղանշմեկն Թրգմ. Ա. Փ.	60
Տօնական օրեր	Զատիկ	Օ.	61
»	Զատիկ	Մ. Աճեմեան	63
»	Մնունդ	Թ. Կօրիկ	65
Աստուածային մեծութիւն	Արծիւ եւ Արեւ		
		Համարդին Թրգմ. Հ. Բ. Բ.	66
	Աւետարան մը Ծռանսուա Գոյիկ		68

Գ. ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԱՐԵՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Արժանապատուութեան զգացում	Կնգում եւ մուկ		
		Հաշանպոսի	70
»	Հրդեհ		72
Խոհեմութիւն և յարատեւութիւն			76
Դատողութիւն	Մանկիկն իր կատուին		
		Ա. Գ. Փանոսեան	76
Աշխատութիւն	Կախարդանք		79
	Հողագործն ու որդիները (Առակ)		
		Ա. Գ. Փանոսեան	80
Յիշատակ	Իմ մահը	Պ. Դուրեան	81
— — —	Ողորդում		84
Համեստութիւն	Շուշանը, վարդը եւ Թմբին		
		Տիկին Տը Ֆեռանքիեռ	89
»	Պետրոս Դուրեան		
		Ա. Զ.	90
Հպարտութիւն	Ծառը (Հին առակ)		
		Աղեֆս. Գ. Փանոսեան	93
Խարդախութիւն	Վարպետ Տանկօ		
		Վոյժկանկ Միշլիեռ	
		Թարգմ. Ռ. Յ. Պերպերեան	95
Շաղփաղփութիւն	Շաղփաղփը	Բարգեկ վարդ.	99
Ազահութիւն	Շեղջայ դարը	Գ. Եպիսկ. Սրուանձեանց	100
Սխալ դատաստան	Իմ հագուստը	Կուսասանեօր Թարգմ. Մ. Ա.	101
	Առողջութիւնը Թանկագին գանձ մըն է		104

Ե. ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԹՈՒԹԻՒՆ

Զարութիւն	Զարերը	Հապոնիշիեռ	109
»	Խեղճ Մըկօ	Մ. Անկմեան	110

Երախտագիտութիւն	Գիւղացիքն եւ օձ (Առակ)	
	Գ. Եպիսկ. Սրուանձեւանց	114
Բարեկամութիւն	Շուշան հովտաց (Նմանողաբար)	
	Աղեֆ. Գ. Փանոսեան	116
»	Բարեկամութիւնը	
	Մուշեղ Վարդ.	117
Վեհանձնութիւն	Տղու մը պատմութիւնը Ա. Բ.	
	Ռ. Յ. Պերպերեան	120
Գրութիւն	Գուժը	Զապէլ Տօնիկեան
		123
»	Բարեգործ պարտիզպանը	125
»	Սիրեցէք զմիմեանս	
	Պ. Դուրեան	126
Բարութեան օրինակներ	Սրբուհի մայրապետ Գալֆանան	
	Բ. Քէչեան	129
»	»	
	Առաքել Տատ	133
Շուայտութիւն	Մուրացիկը	Տանիկէ Շուպստոյ
		Թարգմ. Ռ. Յ. Պերպերեան
		135
Կորովամտութիւն	Երկիր երկիր	137
Բարոյական խրատք	Զի լինիր	139

Զ. ԲՆՈՒԹԻՒՆ

Արեւուն ծագումը անտառին մէջ		
	Ա. Տոսե	143
Դաշտերու հանոյքը		
	Բարգեկն Վարդ.	145
Զանաասիրութիւն կենդանեաց		146
Վեհաշուք կաղնին		149
Վարագայ լեռն		151
Խաղողը	Մ. Աճեմեան	152
Վիսպատ	Օ.	154
Ճանճահաւ		155
Եզնահաւի բոյնը		156
Աշնան լեռները		
	Բարգեկն Վարդ.	157
Աշուն	Զապէլ Կ. Տօնիկեան	158

Յ Ա Ւ Ե Լ Ո Ւ Ա Տ

Լնյս, աւելի լնյս	
	Միշրիկ 161
Միոգօթիս	Զապիկ Կ. Տօնեղեան 162

Ա Ռ Ա Տ Ն Ե Ր

Ընտանիքի վրայ	34
Դպրոցի վրայ	52
Կրօնի վրայ	69
Խղճի և արժանապատուութեան վրայ	73
Պարտուց վրայ	75
Խոհեմութեան և դատողութեան վրայ	78
Առաքինութեան և Բարութեան վրայ	83
Աշխատութեան և կարգապահութեան վրայ	87
Փափաքներու ջափաւորութեան և համեստութեան վրայ	91
Նուաճելի թերութեանց վրայ	95
Խնայողութեան, ազահութեան և խաղու վրայ	106
Մարմնոյ մասին մեր ունեցած պարտուց վրայ	108
Արդարութեան վրայ	112
Իրաւասիրութեան և երախտագիտութեան վրայ	115
Անխոհեմութեան և ջարախօսութեան վրայ	119
Բարեկամութեան վրայ	119
Բարութեան և գրասիրութեան վրայ	127
Ստութեան և անկեղծութեան վրայ	141
Եղբայրութեան և համերաշխութեան վրայ	142

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆԻ

1. Փնջիկ, Նախապատասխան սարի հայերեն տրամաբանության, գարդարուած բազմաթիւ սիրուն պատկերներով, հետեւողութեամբ ՄՕԱՅԻ «Արտասանութեան Ա. Տարի» դասագրքին. — Կը պարունակէ բացի արձակ և ոտանաւոր հատուածներէ՝ նիւթոց ամփոփումներ, բարոյականներ, առածներ, քերականական հրահանգներ: Սոյն դասագիրք ոչ միայն նախնական ընթերցարան մ'է, այլ և գործնական բարոյագիտութիւն մը իր յարմար հատուածներով: Տպ. 1894, Գին 3 դրշ. էջ 102.

2. Նոր Ծաղկաբույ. Հաւաքածոյ աշխարհիկ լեզուաբանութիւն նոր պատկերներով գարդարուած այս դասագիրք իր ամենէն բարձր հատուածներով սիրական գիրքն է աշակերտին: Ունի նորութիւն գեղեցկութիւն, ճարտար յօրինուած՝ մանկավարժական վերջին ըմբռնումներու և Ա.գ.գ. Կազմական Կանոնագրի համաձայն: Տպ. 1898, էջ 128. Գին 4 դրշ.

3. Բարեկիրք աղջիկ. Պատկերազարդ ընթերցարան Աղջկանց վարժարաններու համար. Թարգմանութիւն ի Ֆրանսերէնէ. — Գեղեցիկ նորութիւն մըն է այս ընթերցարան՝ որ կը խօսի առողջապահութեան և բարեկիրքութեան վրայ: Շատ լաւ մտածուած ծրագրով մը այս գործ չոր ու ցամաք տեսութիւններ չպարունակեր, այլ գործնական ուղղութիւն մը ունի այն պատմութիւններով՝ որ իր աւանդած կանոններուն ու տեսութիւններուն կը յաջորդեն:

Գիրքը ձօնուած է ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ, որուն ճշգրիտ կենդանագիրն եւս կը գեղազարդէ գրքին ճակատը և այս առթիւ Ռեթեոս էֆ. Պերպերեան գրած է շատ զգայուն ոճով ընդարձակ նամակ մը, որ այս գրքին իբր յառաջարան կը ծառայէ: Տպ. 1900, էջ 200.

Կիսալաթ Գին 5 դրշ.

Ամբողջ լաթակազմ Գին 7½ դրշ.

Լաթակազմ ոսկեգօծ Գին 10 դրշ.

4. Հաւաքածոյ բնիւր գրուածոց ազգային եւ օտար մասեմագրաց, արձակ և ոտանաւոր, աշխարհիկ լեզուաբան, Ա.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆԻ

1. Փնջիկ, նախապատասխան օտարի հայերեն սրճասանու-
թեանց, զարդարուած բազմաթիւ սիրուն պատկերներով, հետեւողու-
թեամբ ՄՕԱՅԻ «Արտասանութեան Ա. Տարի» դասագրքին: — Կը պա-
րունակէ բացի արձակ և ոտանաւոր հատուածներէ՝ նիւթոց ամփո-
փումներ, բարոյականներ, առածներ, քերականական հրահանգներ:
Սոյն դասագիրք ոչ միայն նախնական ընթերցարան մ'է, այլ և գործ-
նական բարոյագիտութիւն մը իր յարմար հատուածներով: Տպ. 1894,
էջ 102. Գին 3 դրշ.

2. Նոր Ծաղկաբաղ. Հաւաքածոյ աշխարհիկ լեզուաւ.
Բազմաթիւ նոր պատկերներով զարդարուած այս դասագիրք իր ա-
մենէն թարմ հատուածներով սիրական գիրքն է աշակերտին: Ունի
նորութիւն գեղեցկութիւն, ճարտար յօրինուած՝ մանկավարժական
վերջին ըմբռնումներու և Ազգ. Կազմական Կանոնագրի համաձայն:
Տպ. 1898, էջ 128. Գին 4 դրշ.

3. Բարեկիրք աղջիկ. Պատկերազարդ ընթերցարան Աղջկանց
վարժարաններու համար, Թարգմանութիւն ի Ֆրանսերէնէ: — Գեղե-
ցիկ նորութիւն մըն է այս ընթերցարան՝ որ կը խօսի առողջապահու-
թեան և բարեկրթութեան վրայ: Շատ լաւ մտածուած ծրագրով մը այս
գործ չոր ու ցամաք տեսութիւններ չպարունակեր, այլ գործնական
ուղղութիւն մը ունի այն պատմութիւններով՝ որ իր աւանդած կանոն-
ներուն ու տեսութիւններուն կը յաջորդեն:

Գիրքը ձօնուած է ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ,
որուն ճշգրիտ կենդանագիրն եւս կը գեղազարդէ գրքին ճակատը և
այս առթիւ Ռեթեոս էֆ. Պերպերեան գրած է շատ զգայուն ոճով ըն-
դարձակ նամակ մը, որ այս գրքին իբր յառաջարան կը ծառայէ:
Տպ. 1900, էջ 200.

Կիսալաթ Գին 5 դրշ.

Ամբողջ լաթակազմ Գին 7½ դրշ.

Լաթակազմ ոսկեգօծ Գին 10 դրշ.

4. Հաւաքածոյ ընտիր գրուածոց ազգային եւ օտար
մասեմագրաց, արձակ և ոտանաւոր, աշխարհիկ լեզուաւ, Ա.

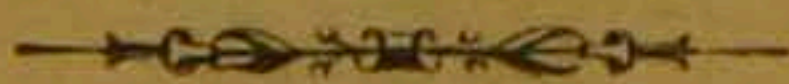
Մասն, Գ. տպագրութիւն (բարեփոխուած) Բարեկրթութեան ծրագրի համաձայն կը պարունակէ հետեւեալ գլուխներն. Ա. Ընկերիք, Բ. Դպրոց, Գ. Եկեղեցի, Դ. Անհատական պարսաւորութիւնք, Ե. Ընկերական պարսաւորութիւնք, Զ. Բնութիւն. Բացի ասոնցմէ Առածներ, Շարադրութիւններ, և այս ամէնը զարդարուած բազմաթիւ նոր պատկերներով: Տպ. 1900, էջ 174. Գին 5 դրշ.

5 Համաբաժոյի Բ. Մասն, պատկերազարդ. կը պարունակէ մեծ մասամբ անտիպ գրուածքներ, գրական գանազան ճիւղերու գեղեցիկ օրինակներ, որոնց միացած են գրագիտական կանոններ, գեղեցիկ խօսքեր, առածներ, կենսագրութիւններ, և այլն. Տպ. 1895, էջ 320. Գին 7¹/₂ դրշ.

6. Քերականութիւն (Նոր) Հայերէն գրաբար լեզուի. Բովանդակութիւն. — Նախաշաւիղ. — Մասունք բանի. — Համաձայնութիւն — Քերականական ձեւք. — Կետադրութիւն. — Արմատ, ածանց և բարդ բառեր. — 260 հրահանգք. — 64 գրաբար հատուածք: Այս դասագիրք իր գործնական յօրինումով և բազմատեսակ առաւելութիւններով արժանի է ջերմ ընդունելութեան բոլոր հայ վարժարանաց մէջ: Տպ. 1897, էջ 369. Գին 7 դրշ.

7. Նամականի առձեռն. — Այս գործ՝ որ տասներկու գլուխներով 200 նամակներու օրինակներ կը պարունակէ սահուն աշխարհարարով մը գրուած, իբր նամակագրութեան լաւագոյն դասագիրք կրնայ ծառայել թէ մեր դպրոցներուն մէջ և թէ առանձին ուսանողներու: Տպ. 1893, էջ 272. Գին 7 դրշ.

8. Նոր Բառագիրք Հայերէն լեզուի. — Բառագիրքս գնահատելի նորութիւնով մը իր միջակ դիրքին մէջ կը պարունակէ 30,000 բառեր, ոճեր, ասութիւններ, նորարանութիւններ, գաւառական բառեր, դիցարանական անուններ և իր այս համեմատարար ճոխ պարունակութիւնով օգտակար կ'ըլլայ մեր դպրոցներուն և նոյն իսկ ամէն հայ անհատի: Մէն մի օրինակ ընտիր լաթակագմ. Տպ. 1892, էջ 672. Գին 15 դրշ.

Հեղինակին հասցեկն՝

Կ. Պոլիս, Հանրօրույօ խան, թիւ 24

